

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İNGİLİZ DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

HARRIET BEECHER STOWE'IN *TOM AMCANIN KULÜBESİ*
ESERİNDEKİ İLKEL KÖLELİĞİN ALDOUS HUXLEY'İN *BRAVE NEW*
WORLD ESERİNDEKİ MODERN KÖLELİĞE DÖNÜŞÜMÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
YILDIZ KILIÇ

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi ZEKİ EDİS

VAN, 2022

KABUL VE ONAY

Yıldız KILIÇ tarafından hazırlanan “Harriet Beecher Stowe’ın Tom Amcanın Kulübesi Eserindeki İlkel Köleliğin Aldous Huxley’in Brave New World Eserindeki Modern Köleliğe Dönüşümü” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.	
Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Zeki EDİS Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı ABD Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Başkan : DoçDr. Aydın GÖRMEZ Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı ABD Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Üye: Dr. Öğretim Üyesi Zeki EDİS Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı ABD Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Üye : Dr. Öğretim Üyesi Şahin KIZILTAŞ Bitlis Eren Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı ABD Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Yedek Üye : Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Yedek Üye : Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Tez Savunma Tarihi:	16/09/2022
Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini ve imzaların sahiplerine ait olduğunu onaylıyorum. Prof. Dr. Bekir KOÇLAR Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü	

ETİK BEYAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü **Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;**

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kuralları uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

YILDIZ KILIÇ

Yüksek Lisans Tezi
Yıldız KILIÇ
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Eylül, 2022

**HARRIET BEECHER STOWE'IN *TOM AMCANIN KULÜBESİ*
ESERİNDEKİ İLKELE KÖLELİĞİN ALDOUS HUXLEY'İN *BRAVE NEW
WORLD* ESERİNDEKİ MODERN KÖLELİĞE DÖNÜŞÜMÜ**

ÖZET

Kölelik, binlerce yıldır çeşitli biçimlerde ve nerdeyse tüm uygarlıklarda var olup insanlığın başlangıç tarihine kadar uzanan bir kavramdır. Tarihsel süreç boyunca, teolojik yaklaşımlar ve çeşitli yasal düzenlemelerle yasaklanmış olmasına rağmen kölelik hiçbir zaman ortadan kalkmamış sadece renk, deri, ırk ve şekil değiştirerek ayakta kalmayı başarmıştır. Kölelik sistemi, geçmişten günümüze kadar sömürülen insanlar üzerine kurulmuş bir sistemdir. Köleci toplum olan uygarlıklar bugünkü alt yapısını köle emeğine borçludur. Kölecilik uygulamaları ile tarımda da en başarılı ülkelerden biri olan Amerika, bunun en güzel örneğidir. Afro-Amerikalıların köleliği, Zincirlerle ülkelerinden getirilen, her türlü şiddeti maruz bırakılan ve en kötü şartlarda yaşayan insanların dramıdır. Amerika için bu dönem; gözyaşları ile ıslanmış topraklarda yaşanan unutulmaz bir insanlık utancıdır. Bu çalışma, Amerika kıtasındaki kölelik kavramını açıklamaya çalışacak ve daha sonrasında modern dünyanın bizi nasıl kölelikten bihaber modern bir köleye dönüştürdüğünü bize gösterecektir. Bu tezin temel amacı; kölelik kavramının geçmişten günümüze dünyada olan değişimlere bağlı olarak nasıl bir şekle büründüğünü bize göstermektir. Bu değişimi Harriet Beecher Stowe'un *Tom Amca'nın Kulübesi* eserinde yapılan ilk kölelik uygulamaları ile Aldous Huxley'nin *Cesur Yeni Dünya* eserinde ise modern dünyada benzer yaşam korkularını farklı bir bakış açısı ile ilkel kölelikten, modern köleliğe geçiş sürecini gözler önüne serecektir. Her iki yazar da köleliğin olduğu bir dünyayı, köle olmanın ne anlama geldiğini sorgulayan bitmemiş bir kavram olan kölelik kavramını farklı bakış açılarıyla işlemişlerdir. Bu çalışmada, her iki kitapta var olan köleliğin farklı türleri ve yöntemleri ayrıntılı olarak irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Kölelik, siyahiler, ilkel kölelik, modern kölelik, eşitsizlik,

Sayfa Sayısı: VI +81

Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Zeki EDİS

M.Sc. Thesis

Yıldız KILIÇ

VAN YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY

INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

September, 2022

**TRANSMISSION FROM PRIMITIVE SLAVERY IN *UNCLE TOM'S CABIN*
BY HARRIET BEECHER STOWE TO MODERN SLAVERY IN *BRAVE
NEW WORLD* BY ALDOUS HUXLEY**

ABSTRACT

Slavery is a concept that dates back to the beginning of humanity. It has existed in various forms and in all civilizations for thousands of years. Throughout the historical process, slavery has never disappeared, although it has been prohibited by theological approaches and various legal regulations, it has managed to survive only by changing color, skin, race, and shape. The slavery system is a system built on exploited people from the past to the present. Civilizations, which are slave societies, owe their present infrastructure to slave labor, but this labor exploitation is ignored by the slave society. America, which is one of the most successful countries in agriculture with its slavery practices, is the best example of this. Slavery of African-Americans is the drama of people brought from their country in chains, subjected to all kinds of violence, and living in the worst conditions. For America, this period is an unforgettable human shame in a land wet with tears of blacks. This study will try to explain the concept of slavery in America and then show how the modern world has turned humans into modern slaves, who are unaware of slavery. The main purpose of this thesis; is to show us how the concept of slavery has taken shape depending on the changes in the world from past to present. This change will reveal the first slavery practices in Harriet Beecher Stowe's *Uncle Tom's Cabin* and Aldous Huxley's *Brave New World*, similar fears of life in the modern world from a different perspective, from primitive slavery to modern slavery. Both authors have handled the concept of slavery, which is an unfinished concept that questions a world where there is slavery and what it means to be a slave, from different perspectives. In this study, the different types and methods of slavery in both books will be examined in detail.

Key Words: Slavery, Blacks, primitive slavery, modern slavery, inequality.

Quantity of Page: VI + 81

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Zeki EDİS

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	vi
GİRİŞ	1
BÖLÜM I	
1. KÖLELİK	4
1.1. Amerika’da Kölelik	9
1.1.1. Yerliler	10
1.1.2. Zenciler	12
1.2. Modern Kölelik	23
1.2.1. Zoraki Kölelik	31
1.2.2. Gönüllü Kölelik	35
BÖLÜM II	
2. TOM AMCANIN KULÜBESİ ESERİNDE KÖLELİK.....	41
2.1. Harriet Beecher Hayatı	41
2.2. Kölelik ve Yöntem	43
BÖLÜM III	
3. CESUR YENİ DÜNYA ESERİNDE KÖLELİK	54
3.1. Aldous Huxley Hayatı	54
3.2. Kölelik ve Yöntem	56
SONUÇ.....	67
KAYNAKÇA.....	72
ÖZGEÇMİŞ	
TEZ ORJİNALLİK RAPORU	

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

ABD

ILO

NAACAP

Açıklamalar

Amerika Birleşik Devletleri

Uluslararası Çalışma Örgütü

Siyahları Geliştirme Ulusal Derneği

*İngilizce kaynakların çevirisi tarafımdan yapılmıştır.

GİRİŞ

İnsanlık kadar eski, geçmişten günümüze kadar dönüşümlere uğrayan ve hala varlığını sürdüren kölelik; bir kişiyi veya bir grup insanı özgürlük hakkından mahrum bırakarak bir başkasının mülkü olarak tanımlayan veya kontrol altında tutan sosyal bir yapıdır. Hemen hemen tüm uygarlıklarda var olan kölelik, günümüze kadar farklı kılıklara bürünerek ayakta kalmayı başarmıştır. Bu tezin genel amacı köleliğin hayatta kalma başarısını gözler önüne sermektedir.

Yeni Dünya olarak keşfedilen ve adlandırılan Amerika Kıtası temelini köle emeğine borçludur. Günümüz Amerikası; Afrika'dan zincirlere vurularak getirtilen insanların ve kıta yerlilerinin üzerinde hükümlerle kurularak sağlamıştır. Ancak bir insanın özgürlüğünün elinden alınarak köleleştirilmesi, doğduğu yerden ve ailesinden koparılması, kölenin hatta kölenin doğan çocuklarının da bir eşya olarak satılması, en kötü şartlarda hayatta kalmaya çalışması ve acımasız bir efendinin kontrolünde itaate zorlanması gibi durumlar Amerika'nın tarihine gölge düşürmüştür. Amerika'nın istikbalinin oluşumuna katkı sağlayan köleler, Avrupanın anlayışla kıtaya gönderdiği mahkûmlar, ucuz işçiler görmezden gelinip yok sayılmıştır. Yok sayılan yerlilere ve zencilere yapılan insanlık suçu olan kölecilik ve ayrımcılık izleri Amerika tarihinden silinmeyecek durumdadır. Kapitalizm ile beraber köle emeğine duyulan ihtiyaç, insanların zorla köleleştirilmesini hızlandırmıştır. Güçlünün güçsüze hükmünden ortaya çıkan bu durum sonucunda köleler, birçok ırki, sosyal, ekonomik, dini ve kültürel gerekçeler ile aşağılanıp ötekileştirilmiştir. Keşfedilen kıtaya olan göçler neticesinde nüfusunun artması ve teknolojik gelişmeler beraberinde birçok sorun ve çatışma getirmiştir. Gerek ırksal bağlamda gerekse bölgesel bağlamda köleliğin kaldırılması için tarihe ismini kazımış hem siyah hem de beyaz tenli kişiler ciddi mücadeleler vermişlerdir. Amerikan İç Savaşı sırasındaki kölelik karşıtı romanlarıyla kölelik sistemini tüm çıplaklığıyla gözler önüne seren Harriet Beecher Stowe'in *Tom Amcanın Kulübesi* eseri edebiyat bağlamında oldukça etkili bir mücadele örneğidir. Tüm bu mücadeleler sonucunda her ne kadar kölelik yasal olarak kaldırılmış olsa da Amerika'da tezahür etmeye devam edip hatta ırkçı eylemlere dönüşerek varlığını günümüze kadar sürdürmüştür. Kölelik sistemi, insanlar var oldukça hayatta kalacak ancak renk, ırk kavramlarına cinsiyet, zenginlik,

dil, hükümrancılık gibi kavramlar da eklenip şekil değiştirerek toplumlarda varlığını sürdürmeye devam edecektir.

Modernleşen toplumla beraber kölelik formu da değişerek insanı köle olduğundan bihaber duruma getirmiştir. Kölenin içinde bulunduğu toplum egemenleri, kölelik müessesini manipüle ederek topluma enjekte etmiştir. Gerek iktidarın veya otoritenin yaptığı manipülasyon gerekse kişinin yaşam şartları ve kapitalizm bu sürece katkı sağlamıştır. Bu durum modern toplumda insanları farkında olmadan gönüllü köle hale getirmiştir. Modern kölecilik kapitalizm, teknoloji, endüstriyalizm, hiyerarşik düzen, tüketim kültürü, iktidar, arzu veya yoksulluk gibi unsurlarla şekillenmiştir. Modern köleliğin geçirdiği bu evrim beraberinde sömürü biçimlerini ve yöntemlerini de değişime uğratmıştır. Tüm insanların temel haklarının ihlal edilmesi ve özgürlüklerinin kısmen veya tamamen sınırlandırılması durumuna modern kölelik neden olmuştur. Gerek zoraki gerekse gönüllü şekilde meydana gelen modern kölelik formları insanlık suçu olarak görülmekte ve bunun yok olması için mücadeleler verilmektedir. Örneğin; modern düzende insanların köleleştirilmesi ve makineleştirilmesini, gelecekteki modern toplumu bir kâbus gibi hicveden Aldous Huxley'in *Cesur Yeni Dünya* eserinde bu durum açıkça işlenmiştir. Her ne kadar yer ve zaman değişse de hatta her alanda gelişmeler devam etse de kölelik kurumu, insanlık var oldukça baki kalacaktır. Bu bağlamda modernite ile gelen tüm alanlardaki gelişmeler insanın ütopya kurmasına umut kaynağı olmuşken insanlar arasındaki sınıf farklılıkları, eşitsizlik kavramını diri tuttuğu için ütopya da distopyaya dönmüştür.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde, en eski tarihten günümüze kadar ulaşan kölelik sistemi hakkında bilinmesi gereken tüm detaylar açıklanmıştır. Gerek kapitalizmin doğuşu ile Amerika Kıtası'nda işçi gücüne olan ihtiyaç gerekçe gösterilerek çeşitli yerel yasalarla devam ettirilen kölelik ve ırksal bağlamdaki kölelik gerekse modern kölelik başlığı adı altında açıklanan zoraki ve gönüllü kölelik kavramları bu bölümde ayrıntılı bir şekilde irdelenerek ilkel kölelikten modern köleliğe geçiş süreci gözler önüne serilmiştir. İkinci bölümde ise Harriet Beecher Stowe'nin en ünlü ve kölelik sistemini tüm çıplaklığıyla gözler önüne serdiği *Tom Amca'nın Kulübesi* eserinde zoraki kölelik ve ilkel yöntemler incelenmiştir. Son olarak üçüncü bölümde Aldous Huxley'in çağdaş toplumu

eleştiren ve geleceğe ışık tutan bilimkurgu eseri olan *Cesur Yeni D inya*’da modern kölelik diye tanımladığımız köleliği devam ettiren  ağdaş yöntemler ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir.

BÖLÜM I

1. KÖLELİK

İnsanlar farklı coğrafyalarda farklı kültürler içerisine doğarlar. Kültür; dil, din, beslenme, yaşam biçimi gibi birçok unsurlara bağlı olarak yaşarlar. Farklı mekana, farklı kültüre doğan insanlar bu etmenlerle şekillenirler. Kölelik, insanlar arasındaki bu farklılıkları hükmetme isteği ile insanın yaradılışına aykırı olmasına rağmen kullanmasıyla doğan, geçmişi insanoğlunun varoluş tarihine dayanan, zaman zaman kanunlar desteği ile de varlığını sürdürmüş bir sistemdir. Bu müessese, kuvvetlinin kuvvetsize hükmetmesinden ve ayrıca sınıfsal farklılıkların görüntülerinden doğmuştur. Köleyi meydana getiren hakikat, Fustel-de Coulanges'a göre dönemin uygunsuz koşulları sonucu zenginin fakire, fakirin de zengine muhtaç hale gelmesinden ortaya çıkmıştır. Nitekim Cicero da köleyi şöyle tanımlamaktadır:

Köle, farklı yararları olan sivil bir asker gibidir. Bir hizmeti yerine getirir. Görevleri haklarla dengelenmiştir. Ve devam eder: Unutmayınız ki adaletimiz içinde fazla haklan olmayan, önemsizler de vardır. Bunlar kölelerdir. Kendimiz de her zaman hak iddia ederek onlara paralı askerlermiş gibi davranıyoruz. Daha fazla hizmet etmelerini bekliyor, oysa onlara sadece gerekli olanı veriyoruz. (Lengelle, 1993:12)

Eski Yunanlıların “doulos”, Romalıların “servus” (Malay, 2010:10), Arapça karşılığı “abd” (Bakır A. , 2008:543), İngilizce karşılığı ise “slave” (Lewis, 2010:221) olan köle sözcüğünün birçok farklı dilde karşılığı bulunmaktadır. Neredeyse bütün dillerde köle sözcüğü; özgürlüğü olmayan bir insanın başka birinin malı olması, onun sahipliği altında bulunması veya bir insanın bütün varlığı ile başka bir insanın tasarrufunda bulunması diye ortak anlamla tanımlanabilir (Pakalın, 1993:300-302). Köle, hiçbir mülkiyet hakkı söz konusu olmayan, taşınabilir mal sayılmakta ve köle denilince her türlü hak ve özgürlükten yoksun bırakılan insanlar akla gelmektedir. Zira Aristo da köleyi, "Ruhlu bir alet ve bütünüyle efendiye ait bir eşya" olarak vasıflandırmıştır. *Politika* adlı eserinde köle-efendi ilişkilerini ele alan Aristoteles:

Parça, sadece bütünün bir unsuru olmakla kalmaz; aynı zamanda ona aittir de. Aynı şey mülk için de geçerlidir. O halde, bir efendi sadece kölenin efendisidir, ama köleye ait değildir. Aynı şekilde, köle sadece efendinin kölesi olmakla kalmaz, aynı zamanda tümüyle ona aittir. (Aristoteles, 2013:1-6)

sözleriyle de kölenin bir eşyadan ibaret olduğunu çok eski çağlardan beri açıkça dile getirmiştir. Çünkü antik devirde köle, istenildiği zaman alınıp satılan, ömrünün sonuna kadar hizmet eden ve işi bitince kullanılıp kenara atılan bir eşya veya maldan ibarettir.

Bir insanın köle olmasındaki en büyük sebep açlık ve yoksulluktur. Köle en iyi hizmeti vermekle, efendi de onun besin ihtiyacını karşılamakla mükelleftir. İki taraf arasında adeta bir sözleşmeye bağlılık söz konusudur. Bu yükümlülükler yerine getirilince efendi ve köle ilişkisi sürdürülmektedir. Bu konuda Friederich Hegel'in felsefi görüşleri oldukça dikkat çekicidir. Hegel köle-efendi diyalektiğinden şöyle söz etmektedir;

O'na göre görünüşte köle bağımlı varlık, efendi ise bağımsız varlıktır. Köle-efendi ilişkisine ilk yaklaşımında, bu ilişkide doğanın etken rolüne dikkat çekerek bu üçlü ilişkide saygınlık isteğinin efendiyi doğaya bağımlı kıldığını anlatır. Bundan anlaşılması gereken, nesne tüketiminin sağladığı doyumun geçiciliği ve yerini yeni bir nesneye duyulan ihtiyaca bıraktığıdır. Efendi, isteklerini karşılamak için bir araca sahiptir ve bu araç köledir. Köle, nesneyi dönüştürerek, çalışarak onu efendinin tüketimine, doyumuna hazırlar. Böylece efendi, doğanın insanı bağımlı kalan yanını kölenin çalışması sayesinde aşar. Bu bağlamda köle, efendiyi bir öz bilinç olarak kabul etmektedir. (Hegel, 2001:36-39)

Hegel için her şey kendi zıttı ile anlam kazanmış ve bu şekilde var olmuştur. Köle varsa efendi anlam kazanır aksi takdirde köle olmasaydı efendi de var olmuş olmazdı. Bu ünlü felsefi görüşüyle Hegel efendi-köle ilişkisine ayrı bir anlam kazandırmıştır. Diğer bir yandan eski ve Ortaçağ ekonomisinin kilit taşı olarak kabul edilen kölelik için ünlü düşünür Aristo, “Mekik, kendiliğinden havada uçup dokuma işini yapmadıkça, ustanın kalfaya, efendinin köleye ihtiyacı olacaktır” (Akt. Umur, 1967:39-40) şeklindeki cümlesi köle-efendi diyalektiğine açıklık getirmiştir. Burada ki kilit nokta kölenin emeğinin sömürüsüdür. Efendi, kölenin emeğini sömürecek bu sayede de köle hayatta kalabilecektir. Eski çağlarda makineleşmenin olmadığı dönemlerde köleler, insanların ev işlerini yapmak, tarlada çalışmak veya hayvanlara bakmak gibi her türlü ihtiyacını karşılamak üzere yabancı ülkelere getirilen gerek savaşlardan esir alma yolu ile olsun, gerekse zorla getirilsin hürriyetleri ellerinden alınmış bir metadan ibarettir (Özer, 2007:65-66) denmektedir. Metalaştırılmış bu köleler için her türlü sömürü mübahtır. Peki, neden köle olunur? Bu insanların köle olmasındaki sebepler üzerinde durulması gerekmektedir. Ancak bu sebepler kölelik kurumunun gelişmesindeki rolü bize gösterecektir. En genel olarak kölelik sebepleri konu üzerinde çalışan akademisyenler tarafından farklı yönleriyle tanımlanmaktadır. Güngör elde edilmesiyle ilgili; “Savaşlarda köle edinme isteği: Kölenin gücüne ihtiyaç artınca, insanlar köle yapmak için seferler düzenlemeye başladılar ve savaşlarda köleler toplayıp köle gücünü ve emeğini sömürmeye başladılar” (Güngör, 2005:4-5) tespitinde bulunur. Akgündüz ise;

Suç işleyen kişinin köleleştirilerek mağdura teslim edilmesi: Cezalandırma yetkisinin ele geçirilmesiyle, suçlular devletin veya bazı kişilerin kölesi olmaya başladı. Siyasi muhalefet sebebiyle zorla köle yapılanlar da vardı. Atina'da ihanet ve hakaret suçları; Roma'da idamlık suçlar, hırsızlık, sahtekârlık ve kundakçılık vb. gibi suçlar kölelik sebebiydi. (Akgündüz, 1991:34)

şeklinde köle edinme kaynaklarından birinin işlenen suçların karşılığı olarak verilen ceza olduğunu belirtir. Köle elde etme hususunda Sarıcık da savaşlarda elde edilen ganimet olduğunu dile getirir.

Ganimet edinme isteği sebebiyle yapılan savaşlar sonucunda ele geçirilen esirlerin köle yapılması: Makineleşme öncesinde kölelerin büyük bir ekonomik önemi vardı. Büyük topraklar elde edildikten sonra, esirler zorla çalıştırılarak büyük ölçüde kazanç elde edilir, kendilerine de hiç ücret ödenmezdi. (Sarıcık, 1999:14)

Son olarak da Ana Britannica da ifade edilenler vazifelerini anlatır niteliktedir:

Aristokrat sınıfa hizmet edecek insana duyulan ihtiyaç: Zenginlere uşak ve ya hizmetçi olarak kullanılan köleler mevcuttur ... Terkedilmiş insanların köleleştirilmesi: Terkedilmiş, kimsesiz insanlar bulununca köle statüsüne sokulurdu ... Borcu olup da ödeyemeyen ve aciz duruma düşen kimselerin köleleştirilmesi: Bu durumda borçlu köle, ölmekle de borcundan kurtulmıyor, kölenin ailesinin alacaklıya hizmeti sürdürmesi gerekiyordu. Özellikle bazı Güney Amerika Ülkeleri, Çin ve Güneydoğu Asya'da, köleler azat olduktan sonra da bırakılmazdı. Hususen kız çocukları, gençlikleri sömürüldükten sonra, zenginler tarafından evlat edinilir, az bir ücret karşılığı çocuklarına dadı tutulurdu. Bu uygulama 20. yüzyıla kadar sürmüştür. (574-575)

Meydan Larousse Büyük Ansiklopedi, köleliğin evlatlara geçtiğinden bahseder; “Köle olan ana-babadan doğan veya köle anneden doğan çocuk da köle sayılırdı. Doğan çocuk ana-babasının efendisine aitti ve buna doğumla oluşan kölelik denilirdi” (Köle, 1981:532). Köleciliğin ticaret amaçlı olduğunu ise Karadeniz; “Ticaret amacıyla yapılan bu tür kölelik, Amerika’da 19. yüzyılda zirveye çıkmıştı” (Karadeniz, 1974:135) şeklinde vurgular. Diğer taraftan Malay, mahkeme kararları ile de kölelik uygulamasının başlatılabildiğini; Korsanlık veya haydutluk yoluyla olduğu gibi, tarihte, mahkeme kararıyla kölelik statüsüne sokulan insanlar da vardır. Korsanlar ellerine geçirdikleri gemilerdeki tüm eşyalara el koymakla kalmayıp, yolculara da el koyup köle pazarlarında satıyorlardı. Ayrıca Yoksulluk sebebiyle, kişinin kendisini, çocuklarını ve diğer yakınlarını satması: Birçok uygarlıkta özellikle Romalılarda ekonomi durumu kötü olan insanlar kendilerini ya da çocuklarını köle olarak satardı, şeklinde ifade eder (Malay, 2010:18-29-30).

Askerlik görevinden bile kaçmanın kölenin en ağır şartlarda çalışmasına ve sömürülmesine zemin hazırlamış en genel gerekçelerdir. Bu gerekçelere istinaden hiçbir hakka sahip olmayan bu köleler, köle pazarlarında bir eşya gibi sergilenip satışa sunulmaktadır. Kölenin fiyatı fiziksel görünüşü, boyu, kilosu, yaşı, cinsiyeti, rengi, ırkı, milleti vb. özelliklerine göre değişiyordu ve bu özelliklerine göre de kölenin kullanım yerleri değişkenlik göstermektedir (Akt. Umur, 1967:132-135).

Maurice Lengelle kitabında kölenin fiyatını tespit için fiziksel görünüşü, boyu, kilosu, yaşı, cinsiyeti, rengi, ırkı, milleti vb. özelliklerin şöyle açıklamaktadır;

Asya'dan gelen kadınlar, dokumada uzman, çabuk yorulmayan, dayanıklı kimselerdi. En dayanıksız olanları Cap Verd ve Sao Tomelilerdir. Bahsettiğimiz milletler arasında mekanik yöntemleri öğrenmeye en yatkın olanlar, Angola'dan gelenlerdir. Kongolular arasında iyi ve aktif olanları vardır. Yine de onları ev hizmetlerinde kullanmalı, şeker kamışı işinde çahştırmamalıdır. Ayrıca tarım işlerinde ve evde en çok kullanılanlar Angolalı ve Gineli siyahlardır. (23)

Kölelerden alınan verime göre kullanım alanları genellikle değişkenlik göstermektedir. En ağır işlerde ölesiye ve çoğu zaman aç çalışırlar, devamlı dayak ve işkenceye tabi tutulurlar. Çünkü kölelerin bir hayvandan farkı yoktur. Örneğin; Sümerler'de mahkûmlar, sığırlara yapıldığı gibi, burunlarından halka geçirilerek köle olarak çalıştırılmaktaydı ve hayvan gibi davranılmaktaydı (Lengelle, 1993:22). Hayvanlar gibi boyunlarında efendinin adresinin yazıldığı tasmalar takmak zorundaydılar velev ki kölenin kaçması halinde getirileceği yeri belirlemekteydi. Lengelle eserinde Aristoteles'in *Politika* kitabında dile getirdiği sözleri şöyle aktarmaktadır;

Özel hayvanların ve kölelerin yararlığı hemen hemen aynıdır. Biri de diğeri gibi yaşamın ihtiyaçlarını gidermek için fiziksel gücüyle bize yardım eder. Zaten, savaşta bir bakıma, itaat etmek için doğmuş fakat boyun eğmeyi reddeden vahşi hayvanlar ve kölelere karşı verdiğimiz mücadeleye benzer, normal bir yöntem değil midir... Kölelikte o halde ekonomiye ait bir çeşit kazançtır. Köle, ailenin veya devletin birliği için kaçınılmaz geçim yollarını sürdürmeli veya onları yaratmalıdır. (21)

Köleler, her türlü sömürülmeye mahkûmdur. Platon'un söylediği, köle haksızlığa katlanmak zorundadır; onun yardım için başvuracak kimsesi yoktur şeklindeki sözleri, kölelerin içinde bulundukları çaresizliği dile getirmektedir. Çünkü kölenin hiçbir hakkı yoktu ve sadece sahiplerinden üç şey bekleyebilirlerdi: “İş, yiyecek ve ceza. 18. yüzyılda Brezilyalı kölelerin üç P'ye ihtiyaçları olduğu söylenmektedir. Bunlar: Pao, Pao et Panno, yani kırbaç, ekmek ve bir parça kumaştır” (Lengelle, 1993:21). Kölenin beklentilerini bu bağlamda sınırlamıştır. Nitekim köleye yapılan eziyetlerde en sık kullanılan araç kamçı veya kırbaçtır. Çünkü bir efendinin kölesine vururken elini incitme olasılığı vardır. Hasan Malay, *Çağlar Boyu Kölelik* eserinde efendinin elinin incinmesi üzerine Bergamalı büyük tıp bilgini Galenus dediklerini örnek verir ve köle döverken kamçının önemini şöyle açıklamaktadır:

Kölelerinin ağızlarına tokat vurarak ellerini inciten birçok arkadaşımı uyardım ve onlara kendilerini yıpratmayı ve bir sinir nöbeti geçirerek öl meyi hak ettiklerini söyledim... Bazıları köleleri sadece dövmekle kalmazlar; onları tekmelerler, gözlerini oyarlar ve (öfkeli oldukları sırada) ellerinde bir kalem varsa bunu kölenin gözlerine batırırlar. Gerçekten, anlık öfkesinin etkisi ile yazı yazmada kullanılan bir kamışı kölesinin gözüne batıran birini görmüştüm. (166)

Bunun yanında kölelerin yumruklanışı, gözlerinin oyulması, dişlerinin kırılması, zincire vurulması, ayağına prangalarla dolaşması, aç susuz ve uykusuz ölesiye çalışması da cabasıdır. Gerçekten de bir köle için aşağılanma ve dayak sıradan cezalardır; çünkü efendilerinin ellerinde; kölelerine işkence etme ve öldürme yetkisi hukuken verilmiş bir hak olarak vardır (Malay, 2010:165). Şöyle ki köle tüm benliğiyle sahibine aittir. Ayrıca kölenin cezası ve eziyeti duruma göre değişkenlik göstermektedir. Çünkü utanç abidesi olan bu kurum böyle işliyordu. Malay kitabında kölelerin içinde bulundukları dayanılmaz koşulları şöyle aktarmaktadır:

Örneğin Apuleius, bir un değirmeninde çalıştırılan kölelerin içinde bulundukları dayanılmaz koşulları şöyle anlatır: “Değirmenin çalışmasını hayranlıkla izledim. Burada çalıştırılan adamları anlatmak çok zor: Tüm ciltleri, kamçıların bıraktığı izlerle siyah ve mavi renklere bürünmüştü. Yaralı sırtlarını yamalı ve paramparça olmuş tunikleri değil, bu berbat yaralar örtüyordu. Bazılarının üzerinde yalnızca bellerini örten ince bir bez vardı... Alınlarına bazı harfler dövülmüştü. Saçlarının bir kısmı kazınmış ve ayakları zincire vurulmuştu. Yüzleri soluktu ve aşırı nemli ortam gözlerini iltihaplandırmıştı... (167)

İnsanın insana uyguladığı bu onursuz yaklaşımlar kadın köleler içinde farklılık göstererek uygulanmakta, kadın kölelerden cinsel tatmin için yararlanıldığı da bilinmektedir (Fendoğlu, 1996:25). Özellikle de zayıf ve iş gücünden yoksun kadınlar fuhuşta kullanılmaktadır. Diğer bir yandan da köle kadınlar ‘üreten karınlar’ olarak görülmektedir. Örneğin; Portekiz ve İtalyanlar köleleri damızlık hayvanlar gibi görmekteydiler. Lengelle’nin aktarımı ile Gilberto Freyre, üreten kadın köleler için fikirlerini “Kölenin en verimli organı çocuk veren karındır” (Lengelle, 1993:26) şeklinde dile getirmiştir. Köle kadınlar babasının kim olduğuna bakılmaksızın mümkün olduğunca fazla çocuk Üreten karın olan köle kadınlar bunun için Böylece efendi veya köle tüccarları geleceğe yatırım olarak köleyi pazarda istediği fiyata Her dönem ve bölgeye göre bu üretken eyaletler farklılık Ayrıca birçok bölge insan yetiştirimine yönelmiştir. Lengelle eserinde üretken bölgeleri şöyle açıklamaktadır;

Amerika Birleşik Devletlerinde, 1808 yılında pazarda satmak için insan yetiştirimine yönelmişti. ‘Coloured calf’ın, yani siyah buzağı’ların üretiminde uzmanlaşmış eyaletler Maryland, Virginia, Kuzey Carolina, Kentucky, Tennessee ve Missouri Breeding States, yani onların deyişiyle üretken bölgelerdi. (26)

Tarihin her döneminde kölenin işlevi aynı kalmış ve köleden hep daha fazlası istenmiştir. Köleler için; tüm bunlardan kaçış yolu bulmak mümkün olmamış, tek çare kaçış olarak gözükmesi sebebiyle baş vurulan kaçışlarda çoğu zaman köleler hezimete uğramıştır. Efendisinden kaçan isyancı köle yakalandığı zaman ölesiye işkenceye maruz kalır hatta canından olur. Kölenin başkaldırısının asıl nedeni içindeki özgürlük duygusu ve ona yapılan eziyetlerdir. Spartacus’un adı her zaman

devrimci bir sembol olarak tarihte yerini almıştır (Lengelle, 1993:41). Tarihte meydana gelen tüm köle isyanları, her ne kadar çoğu uygarlıkta yankı uyandırmış olsa da, bu kurumu ortadan kaldırmaya gücü yetemeyecektir. Aslında kölelik ilk defa 1832'de İngiltere'de, 1848'de Fransa'da, 1858'de Portekiz'de, 1863'de Rusya ve Hollanda'da, 1865'de harp sonrası Birleşik Amerika'da, 1888'de Brezilya'da, 1926'da Nepal'de, 1929'da İran'da yasaklanmıştır. Bunun üzerine özgürlüğüne kavuşan köleler eski sahiplerinin yanında boğaz tokluğuna fiili köleliğe devam etmek zorunda kalmışlardır (Ekinci, 1995:24). Asırlar sonra da, bu müessese farklı durumlar ve şekillerde karşımıza çıkmaya devam edecektir ve asla bu kurumun yok oluşuna şahit olamayacağız. Çünkü modern dünyamız bu kurumun şeklini ve şemalını değiştirerek farklı şekillerde karşımıza çıkaracaktır. Dünyadaki tüm gelişmeler, teoride köleliği ortadan kaldırmıştır ancak pratikte gerek zoraki gerekse de gönüllü bir şekilde hala devam ettiğini göstermektedir.

1.1. Amerika'da Kölelik

Kölelik insanoğlunun varoluşu ile ortaya çıkmış bir sistemdir ve net bir tarihi bilinmemektedir. Kabile hayatından yerleşik hayata geçişte tam olarak vuku bulmuştur. Kölelik, binlerce yıldır çeşitli biçimlerde ve tüm uygarlıklarda var olmuş bir durumdur. Köleci toplum olan uygarlıklar bugünkü alt yapısını köle emeğine borçludur (Güler, 2015:23). Kapitalist birikimini köle emeğine borçlu olan toplumlardan birisi de Amerika Kıtası'dır. Britanya'nın on üç kolonisi ile inşa edilen bu toplum daha sonrasında birçok Avrupa devletinden göçeden insanlarla dolmaya başlamıştır. Ancak Avrupalı istilacılar sömürmeye ve yok etmeye başlayıp yerlilerin uygarlıklarının olduğu topraklarda katliamlar yapmışlardır. Nitekim kıtanın gerçek sahibi olan ve hayatlarını bu kıtada idame eden yerlilere soykırım yapmaktan çekinmemiş, bunlarla da yetinmeyip başka kıtalardan zincirlere vurulmuş köleler getirmişlerdir.

Yeni Dünya olarak adlandırılan Amerika'ya kölelik bağımsızlıktan yaklaşık üç yüz sene önce İspanyollar tarafından getirilmiştir. Kolomb'un 1492 yılında keşfiyle gelen kölelik olgusu Yeni Dünya da gitgide büyümeyi sürdürüp nüfusun önemli bir bölümünü meydana getirmiştir. Doğal olarak büyüyen ve gelişen bu nüfus beraberinde sorunları ve çatışmaları meydana getirmiştir. Özellikle Kuzey ve Güney

çatışmaları, köle ve efendi anlaşmazlıkları, ırksal problemler ve bağımsızlık sorunları kıtanın şekillenmesinde rol alan en önemli unsurlar olmuştur.

Özgürlükler ve zenginlikler ülkesi olarak adlandırılan Amerika, köleci ve sömüren kapitalist bir devlet olarak başlangıç yapmıştır. Gerger'in aktarımı ile Karl Marx kapitalizm doğuş sürecini "Beyaz adamın Amerika Kıtasına ayak basışı ve pembe şafak..." (Gerger, 2012:11) benzetmesi olarak dile getirmiştir. Böylece Amerika kıtasına kapitalizm ile gelen şiddeti de içeren kölelik, yasal olarak kabul edilmekle kalmamış kölelik en şiddetli şekilde yerliler ve Afrikalılar üzerinde uygulamıştır. Bu durum köle ticaretini yaygınlaştırarak bazı kıtaların talihini değiştirmeye sebebiyet vermiştir. Yerlilerin ve Afrikalıların köleleştirilmesi ayrı başlıklar altında detaylı bir şekilde incelenecektir.

1.1.1. Yerliler

Kölelik, köle emeği ile inşa edilen Amerika Birleşik Devletleri'nde çoğunlukla işgücü eksikliğinden ortaya çıkmıştır. Avrupa kolonilerinin iş gücünden yararlandığı ilk köleler, Yerli Amerikalılar veya Kızılderililerdir. Bu yüzdendir ki ilk kıyım ve sömürme orada hayatını idame eden yerlilere yapılmıştır. Kıtanın gerçek sahipleri öldürülmüş, köleleştirilmiş ve hatta kıtadan kovulmuşlardır. Kıtanın keşfi ile ortaya çıkan kölelik Amerika tarihinin izlerinden silinmeyecek bir durumdur. Nitekim Kolomb'un kıtaya ilk ayak basışı olup ardından çok zaman geçmeden peşinden gelenlere yerli Amerikalıları köle olarak vermeye başlamasıyla kölelik kurumu kıta da kök salmıştır (Bakewell, 1998:79). Böylece yerlileri kendi kıtalarında köleleştirme fikri Batıya birçok insanı, özellikle de İspanyolları çekmekle kalmamış burada arzuladıkları toplumu kurma fırsatı bulmuşlardır. İspanyol yerleşimcilerin durumunu Fatma Dore, Anthony Pagden'in sözleriyle şöyle açıklamaktadır;

Amerika... Avrupa'da erişim imkânı bulamadıkları toplumun bir benzerini kurmak isteyen yerleşimcilere cazip geliyordu. Onların nazarında Kızılderililer, kendi toplumsal yeniden yapılanmalarının önemli bir parçası idi. Biliyorlardı ki insanlar, kendilerine komuta edebilecekleri başka insanlar mevcut olduğunda efendi olabilirlerdi ancak. (Dore, 2016:42)

İspanyol göçmenlerin arzuladıkları toplumda Kızılderililer kendi kıtasını terk etmeleri istenmektedir. Ancak ya kıtada köle olarak kalmaları gerekecektir ya da öldürüleceklerdir. Böylece kıtanın toprakları ve zenginlikleri onlara ait sayılacaktır. İspanyol yerleşimcilerim hırs ve arzularıyla tesis ettikleri bu sistem insanlık dışı davranışlar içermektedir. Çünkü onlar yerlileri barbar, vahşi ve aşağılık yaratıklar

olarak görmekteydiler bu yüzdendir ki en kötü muameleyi ve en katı çalıştırma koşulları bu insanlara reva görmüşlerdir. Amerikalı yerlilere hayvanlardan daha kötü muamele ettikleri bu sistem Bartolomé de las Casas’a göre; insanların hemcinslerine karşı şimdiye kadar tasarladığı en sert, en insafsız ve acımasız kölelik sistemi olduğudur (Las Casas, 2004:18). Bu süreçte kıtanın gerçek sahibi olan yerliler sürülmeye başlanır. Geride kalan yerliler ise hayvan gibi avlanıp katledilir. Amaçları bu kızıl bedenlerden tamamen kurtulmaktır. Böylece yerliler kabile kabile öldürülüp yok edilecek ve devamında süreç ilerledikçe büyük bir soykırım meydana gelir. Berkeley Üniversitesi Profesörü Russell Thornton’nın açıkladığı istatistiklere göre;

ABD kurulduğunda beş milyon üzerinde Kızılderili bulunuyordu. Geçen 400 yıldan bu yana 20 neslin soykırımı uğradığı hesaplandığında, katledilen Kızılderili sayısının elli milyon olduğu anlaşılıyor. Buna göre Kızılderili kabilelerinin % 66’sı yok edilmiştir. Lakota Times gazetesinden Bostonlu araştırmacı Patrick Cudmore, böylesine bir soykırımın cihan tarihinde görülmediğini belirtiyor. Profesör Thornton’a göre, tüm Batı’da (Avrupa ve Amerika’da) soykırımı uğrayan Kızılderili sayısı yüzlerce milyondur. Sioux kabilesi 1876 yılında ABD ordusunu yenince, 1890 yılında bu kabilenin silahsız kadın ve çocukları dâhil hepsi öldürüldü. (Güngör, 2005:19)

Amerika Kıtası’nın Avrupalılar tarafından keşfi neredeyse bir ırkın yok olmasına sebebiyet vermiştir. Yerlilerin büyük bir kısmı soykırımı uğratılmış bunun üzerine Kızılderililer; “Kolomb ile birlikte, kıtamıza zorbalık, hastalık ve kölelik geldi. Kolomb gelmeden önce bizim evlerimiz ve hükümetimiz vardı” diyerek “Beyaz adam gelir ve biz ölürüz” atasözünü söylerler (Milliyet, 04/01/1992). Chomsky Dünya Düzeni adlı çalışmasında; yerli ırkın katledilmesi ve göçe zorlanmasının haklı bir gerekçe olduğunu savunun Başkan John Quincy Adam’ın; “Bir ırk olarak korunmaya değmeyen, tükenmeye mahkûm bir güruhtular ve ıslah edilebilir bir soy değillerdir, bu aşağı ırka mensup insanları bu kıtadan temizlemek son derece şerefli bir girişimdir” (Chomsky, 2000:54) ifadelerine yer verir. Adam’ın bu ifadeleri yerlilere yapılan soykırımın doğru bir karar olduğunu düşündüklerini kanıtlamaktadır. Soykırımda can alacak kadar ağır kırbaçlanmadan tutun ölene kadar madenlerde çalıştırılmaya kadar varan oldukça yaygın yapılan uygulamalar söz konusudur. Hans Kirk, *Köle* adlı kitabında Kızılderilileri kölelerin yıkık dökük barakalarda tutulduğu, kırbaçlı köle başları eşliğinden havasız madenlerde en az günde on dört saat çalıştırıldığı, açlıktan veya gıdasızlıktan bir deri bir kemik kaldıklarını ve beyaz ırk tarafından gördükleri vahşi muameleyi açıkça anlatmaktadır (84-85). Bu kötü şartlardan kaçan kölelere en ağır cezalar verilerek öldüresiye

kırbaçlanmaktadır. Hatta köle sahipleri, kaçak kölelerin yakalanması için gazetelere ilanlar vermektedirler. 4 Ekim 1739 tarihli gazetede yayınlanan ilana göre;

Jonh Pittarne isimli 18 yaşlarında Kızılderili bir genç, sahibi Nathanael Holbrook'tan Eylül ayında kaçmıştır; kısa saçlı, sağlam yapılı ve suratı suçlu görünümündedir; üzerinde metal düğmeli ceket, dizlerinin üzerinde pantolonu ve eski bir gömleği, gri çorapları, iyi ayakkabıları ve başında keçe şapka vardır. Sözü edilen uşağı yakalayıp efendisine getirene bütün masraflarla beraber kırk şilin ödül verilecektir. Duyduğumuza göre, uşak adını ve elbiselerini değiştirmeyi düşünmektedir. (Akt.Gerger, 2012:33)

Her ne kadar Yerliler, en kötü koşullarda çalıştırılıp ve en kötü muamelelere maruz kalsalar da Beyaz ırk bekledikleri kölelik verimini onlardan alamamanın hayal kırıklığını da yaşamış oldular. Bu yüzdendir ki Avrupalı efendiler, yerlilerden alamadıkları kölelik randımanını başka şekilde kapatmaları gerekmektedir. Amerika kıtasının bakir toprakları bir şekilde işlenmesi için çözüm yolları aranmaya başlamıştır. Başka kıtadan getirtilecek olan siyah bedenlerle bu yola devam edeceklerdir. Kırmızı bedenler yok edilmiştir, sıra kara bedenlerin köleleştirilip öldürülmesine gelinmiştir.

1.1.2. Zenciler

Avrupalı istilacıların keşfi ile 1600'lerin ilk yıllarından itibaren Kuzey Amerika'ya göçler başlar. Yeni bir uygarlık kurmak amacıyla yapılan bu göçler, Yeni Dünya'nın demografik yapısını yavaş yavaş oluşturmaktadır. İspanya, Fransa, Portekiz, Hollanda, Britanya'dan gelen bu göçmenler Yeni Dünya'da koloniler halinde yaşamaya başlar. En kalabalık koloniyi oluşturan İngilizlerin sömürge dönemi ilk olarak Amerika Kıtası'nın kuzeyinde bulunan Virginia bölgesindeki Jamestown kasabasında başladığı bilinmektedir (Birecikli, 2011:83). Zamanla tüm koloniler İngiliz hâkimiyetine girecek ve akabinde bu on üç koloni İngiliz Hükümetine isyan edip savaşıarak bugün ki güya özgürlükler ülkesi olarak adlandırılan Amerika'yı meydana getirecektir. Kuruluştan bu yana özgürlükler ülkesi olarak tanımlanan bu ülkenin en çok köleye sahip olması pratikte bu ismin sadece sembolik olduğunu bize göstermektedir. Hâlbuki 4 Temmuz 1776'da ilan edilen Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi Amerika'da yaşayan tüm halklar için umut vadeden ifadeleri barındırmaktadır (Edis, 2015:30). Bağımsızlık Bildirisi'nin giriş kısmındaki ifadeler aşağıdaki gibidir;

Şu gerçeklerin açık olduğunu kabul ediyoruz: Tüm insanlar eşit yaratılmışlardır. Yaratıcıları tarafından bağışlanmış belirli ve vazgeçilmez haklara sahiptirler. Yaşamak, özgür olmak ve mutluluğa erişmek bu haklar arasındadır. Bu hakları güvence altına almak için insanlar arasında, tam gücünü yönetilenlerin onayından alan hükümetler kurulmaktadır. Herhangi bir

hükümet biçimi bu amaçları yıkmaya yönelirse, bu hükümeti değiştirmek ya da ortadan kaldırmak, yeni bir hükümet kurmak, bu hükümetin temellerini söz konusu ilkelere dayandırmak ve yetkilerini halkın güvenlik ve mutluluğunu en iyi sağlayacak biçimde düzenlemek halkın hakkıdır. (Armitage, 2009:157)

Umut vadeden bu ifadeler kıtanın sahibi olan yerliler ve zenci köleler için ütöpik kalmıştır. Yok sayılan bu insanlar, el değmemiş bakir topraklar olan Amerika'nın müreffeh talihinin kilit taşıdır. Gerek toprakların işlenmesinde ve büyümesinde gerekse Bağımsızlık Savaşı'nın kazanılmasında canla başla mücadele vermiş bu insanlar için eşitlik kavramı yok sayılmış ve sadece teoride var olmuştur. Nitekim henüz Yeni Dünya kurulma safhasında iken kölelik kurumu yaygınlaşmaya başlamıştır. İlk siyahi nüfusun Amerika Kıtası'na gelişi ile ilgili birçok belge ve fikir vardır. Ancak siyahilerin ilk olarak 1619 ve sonrasında Kuzey Amerika kolonilerine geldiği ve Virginia'da yerleştiği yönündedir (Mızrak, 2017:2). 1619'dan 1720'lere kadar, Afrikalıların Amerikan köleliğine giriş sürecini Knell Jackson kronolojik olarak şöyle açıklamıştır;

- 1492: Kolomb'un ilk yolculuğu ve Yeni Dünya Avrupa yerleşimine açıldı.
- 1502: İspanyollar tarafından Yeni Dünya'da tanıtılan ilk Afrikalı köleler getirildi.
- 1519: İspanya'daki Afrikalı kölelerin torunları olan İspanyol Siyahları, Meksika'nın fethinde Cortés'e eşlik etti.
- 1522: Hispaniola adasında (bugünkü Haiti/Santo Domingo)) ilk köle isyanı meydana geldi.
- 1527: İspanyol Siyahi (Estevanico) Florida ve Mississippi'yi keşfetti.
- 1562: Köle ticaretinde ilk İngiliz olan John Hawkins, köleler için Afrika kıyılarına baskın düzenledi.
- 1560-1605: İspanyol ve Fransızlar, Kuzey Amerika kolonilerini keşfedip yerleştiler.
- 1606: İngiliz kralı I. James, Virginia ve Plymouth Şirketlerine kolonileştirme imtiyazları verdi.
- 1607: Virginia'da Jamestown kolonisi kuruldu.
- 1619: Jamestown'a ilk yirmi Afrikalı geldi.
- 1638: New England'a Afrikalı köleler getirildi.
- 1641: Massachusetts yasal olarak köleliği tanıdı.
- 1661: Virginia köleliği tanıdı, köle sahipleri lehine katı yasalar koydu.
- 1664: Maryland, İngiliz kadınlarının Siyah erkeklerle evlenmesini yasakladı.
- 1680-1808: Kuzey Amerika kolonilerine yapılan köle ticareti en yüksek rakamlara ulaştı.
- 1712: New York'ta köle isyanı patlak verdi.
- 1720: Birçok köle, doğrudan Afrika'dan Amerikan kolonilerine gelmeye başladı.
- 1730: Britanya Kuzey Amerika'sındaki köle nüfusu 90.000'in üzerinde çıktı. (40-41)

Keşfedilen yeni kıta olan Amerika doldurulacak diye başka bir kıta boşaltılmıştır. Tarihin seyrini ve Afrika'nın kaderini değiştirecek yer değiştirme macerası başlamıştır. Avrupalı istilacılar yeni bir dünya kurmaya çalışırken eski dünyayı yok etmektedir. Afrika kıtasının boşaltılması ile ilgili Saint Pierre Bernardin Ile-de France Voyage adlı kitabında;

Avrupalıların mutluluğu için şekerin ve kahvenin gerekli olup olmadığını bilmiyorum, fakat bu iki ürünün dünyanın iki kıtasında mutsuzluğa yol açtığını biliyorum. Amerika, ekin

yetiştirecek topraklar elde etmek için boşaltıldı; şimdi de bu topraklarla uğraşacak insanları sağlamak için Afrika boşaltılıyor. (Akt. Lengelle, 1993:82)

şeklinde değerlendirme yapmaktadır. Genellikle köle taşıma ve toplama işlemini başta İspanyollar olmak üzere Hollandalılar, Fransızlar, İngilizler, Venedikliler ve Portekizliler şirketler kurarak dünya ticaret pazarında bir yarışa başlamıştır. Böylelikle Avrupalı şirketler neredeyse dört yüzyıl sürecek Transatlantik Köle Ticareti'ne zemin hazırlamış (Delibaş, 2019:34) ve gelişmesine büyük katkılar sağlayarak ekonomik bir ağ oluşturmuştur. Bu köle ağında, Afrikalılar köle tüccarları tarafından silahlarla avlanıp ailesinden ve topraklarından kopararak zincire vurulmuş ve gemi ambarlarıyla bir eşya gibi kapitalist Yeni Dünya'ya nakledilmiştir (Gerger, 2012:16). Zaten Amerika Katolik Kilisesi siyahların yakalanıp köleleştirilmesini kilise inancına ve kutsal kitap İncil'e dayandırarak yasal olduğunu açıklamıştır. Böylelikle, siyah köle ticareti ekonominin vazgeçilmez unsuru olacak ve zaman geçtikçe yaygınlaşacaktır. *Türk ve Dünya Tarihi Ansiklopedisi*'nde Amerika'ya taşınan köleler ile ilgili rakamlar aşağıdaki gibidir:

İngiliz Parlamentosu'nun raporlarına göre 1768'de İngilizler Afrika'dan Amerika'ya 60.000, Fransızlar 23.000, Hollandalılar 11.000 ve Portekizliler 11.000 köle taşıdı. Toplamda 97.500 köle, 1787'de bu sayı (bir yıl içinde) 100.000'e ulaştı. Köle ticareti 18. yüzyıl boyunca sürekli arttı. Bazı çağdaş tarihçilere göre bu dönemde Yeni Dünya'ya yaklaşık 12 milyon Afrikalı göç etmiştir. Bu, insanlık tarihinin en büyük zorunlu göçü olarak kabul edilir. (1176-1312)

Köleleri taşıyan gemilere ölü taşıyıcılar anlamına gelen 'Tumberio' adı verilmiştir. Köleler her zaman zincirlenir ve güvertelerde acımasızca üst üste istiflendiği için birçok köle daha kıtaya varmadan havasızlıktan hayatını kaybetmiştir. Nitekim havasızlık ve salgın hastalıklar nedeniyle ölüm oranı da oldukça yüksektir, (Ekinci, 1995:22) hatta salgınlarla başa çıkmak için hasta olan köleler sıklıkla öldürülmüştür. Amerika Kıtası'na vardıklarında ise açık artırmalar sırasında iyi para kazanmak için hayatta kalan kölelere özenle davranılmıştır. Doğal olarak köle fiyatları boy, yaş, güç ve cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Tehlikelere ve kayıplara rağmen bu kazançlı ticaret kaçakçılığa ve korsanlığa da yol açmaktadır. İngiliz gemileri genellikle donanma gemilerine saldırır, yükleri ele geçirir ve köleleri Virginia'da satmaktadırlar. Çünkü köleler onlar için sadece zenginlik ve metadan ibarettir. Eşya gibi görülen köleler genelde çiftliklere satılıp hayvan muamelesi görmektedir. Afrikalı kölelerin kaderi acımasız ve zalim beyaz adamın kırbaçlı elleri arasında sıkışıp kalmıştır. Nitekim kaderine terk edilen bu

zavallı siyah bedenler, her türlü işkenceye maruz bırakılmış, sömürülmüş ve aşığılanmıştır. Çok eski zamandan beri alt tabaka görülen köle sınıfı için Bernard Lewis kitabında siyah bedene yazılan şiir bizimle paylaşmaktadır:

*Siyah kölenin ahlakı da pis kokan bedeni ve dişlerine benzer.
Bugün için söz verdiklerini yapmaz ve dün söylediklerini hatırlamaz.*

...

*Başının üstünden köle tüccarı eli geçmiş birinden iyilik bekleme,
Eğer onun kişiliğinden ya da durumundan kuşkuluyusan ırkına bak.
Aşağılık bir insan genelde ana rahminde de aşağılıktır.*

Kimseye yararı dokunmayan insan kökeninden ayrılamaz. (2006:128)

Köleye yapılan ırk ayrımı çok eskiye dayanmaktadır. Bununla birlikte, Kachur; “Afrikalıları köleleştirmek sadece para ya da kar sağlama meselesi değil aynı zamanda ırkçılık meselesidir” (44) diyerek aslından bu durumun sadece kölelik yoluyla maddi çıkar sağlamanın ötesinde beyazların siyahlar üzerinde bir üstünlük arayışı olarak gördüğünü vurgulamıştır. Çoğu bilim insanı, araştırmacı, düşünür ve ırk kuramcıları beyazın üstünlüğünü destekler niteliktedir. Örneğin; Linneaus Avrupalıları, “Beyaz, aktif, yaratıcı, becerikli” gibi üstün özelliklerle tasvir ederken, Afrikalıları ise “Siyah, hilekâr, tembel, kayıtsız, mıymıntı, efendisinin isteğine göre yönetilen insan” grupları olarak betimlemiştir. Buffon ise siyahları “Yozlaşmış, çirkin ve soysuzlaşmış” insanlar olarak tasvir etmektedir (Özbek, 2003:18-20). Morton göre de beyazların en zeki ırk, siyahilerin ise en alt tabakada olduğunu iddia etmektedir (Kolbert, 2018:56-57). Siyah ırkın alt ve beyaz ırk ise üst tabakadan olduğu konusunda ünlü düşünürlerden başka çarpıcı örnekler vermek gerekirse, Montesquieu *Kanunların Ruhu* adlı kitabında Afrikalıları tepeden tırnağa siyah yaratıklar olarak tanımlamış ve burunlarının sanki bir yere yapışmış gibi yassılaştığını belirterek onlara bu görünümlelerinden ötürü acıma hissi duymamanın imkânsız olduğunu söylemiştir (Özbek, 2015:22). Yine aynı şekilde Voltaire ve Hegel’in siyah ırk ile ilgili şaşırtıcı söylemleri Poliakov’un aktarımı ile aşağıdaki gibidir;

Voltaire, zencileri ırk kategorisinde en alt basamağa yerleştirmiş ve “zencilerin maymunlardan, maymunların istiridyelerden” olduğu gibi, beyazların da “bu zencilerden üstün” olduğunu, Friedrich Hegel ise yabani, eğitim almamış doğal insanı, zenci olarak tanımlamış, insani duygulardan arınarak bu türü insan olarak değerlendirmeyi bir kenara bırakmayı önermiştir. Aşağı olan bu ırk, bir tür yaratıktır ve insani kültür noktasında ilerlemeye açık değildir. (Poliakov, 2011:221-222-300)

Durgun & Kaya; ünlü düşünürlerin bu şekildeki açıklamaları gerçekte beyazın ırkın üstünlüğünün kabul etmiş olduklarını göstermekte ve onların bilimsel ırk kuramlarıyla izah edilmesi ise bu toplulukların köle statüsünde kullanılmasını ve

topraklarının sömürülmesini kolaylaştırmıştır. Böylece sömürgecilik ve sömürünün meşrulaştırılması bilim zeminine oturtulduğuna dair değerlendirmeler yapmışlardır (84). O zamanlarda bilim bile siyah ırkın ötekileştirilmesi kanıtlamaya çalışmış ve insanlık utancı abidesi olan ırkçılığı günümüze kadar taşımaya başarmıştır. Nitekim siyah ırktan olmak köle olmak için yeterli bir sebeptir. Hatta Afrikalıların kölelik için doğduğunu iddia eden Güney Caroline Valisi olan George Mcduffie 1835 senesinde yaptığı meclis konuşmasındaki ifadeleri şöyledir;

Afrikalının kölelik için yaratıldığı gerçeği yüzüne yazılmış, derisine kazınmış, zekâ düşüklüğü ve doğal yeteneksizliği ile kanıtlanmıştır. Onları köleliğe uygun kılan tüm niteliklere sahiptirler ve bu niteliklerin hiçbiri özgür insan olabilmelerine müsait değildir. Sadece rasyonel özgürlük için değil herhangi bir biçimde kendi kendilerini yönetebilme kabiliyetinden bütünüyle yoksundurlar. Bütün acılardan, fizik, moral ve politik bakımdan milyonlarca insan ırkına göre aşağıdadırlar... Etiyopyalı kara derisini değiştirebilene kadar, Tanrının bütün nitelikleriyle köleliğe mahkûm ettiklerinden özgür insan çıkarmak, herhangi bir insanı çaba açısından beyhudedir. (Akt. Gerger, 2012:48)

Afrikalılar için kölelik ten rengine biçilmiş kaftan olmuştur. Irk ve köleliğin bir paydada bulunduğu Amerika'da köle emeğine ve ucuz iş gücüne duyulan ihtiyaç ırk sorununu ortaya çıkarmakla kalmayıp aynı zamanda günümüze kadar sürdürmektedir. Böylelikle Siyah ırka kölelik için yaratıldığı etiketi vurulmuş bu yüzdendir ki siyahiler köleleştirilmiş, insan altı varlıklar olarak görülmüş, aşağılanmış, dışlanmış, ötekileştirilmiştir. Herkes tarafından aşağılanıp insan olarak görülmeyen bu ırkın bunu kabul etmekten başka çaresi yoktur çünkü buna işkencelerle zorlanmaktadır. Zira “Şiddet siyah ırkı köle yapmıştır” (Tocqueville, 2016:343). Köleler, en ağır şartlarda çalıştırılır ve kölelere en ağır cezalar verilmektedir. Kölelerin ne okuma ne de yazma hakkı dahil hiçbir hakkı yoktur. Çünkü sahibinin tek amacı kölenin emeğini kendi çıkarları doğrultusunda en son raddeye kadar kullanmak ve sömürmektir. Köle emeği sayesinde Amerika gittikçe genişlemekte ve daha çok köle emeğine ihtiyaç duymaktadır. Böylece köle emeğinin zalimce sömürüsü beyaz efendileri istediği zenginliğe ulaştıracaktır. Bu yüzdendir ki siyahlar daha çok temel gıda ürünleri üzerinde yetiştirilen çiftliklerde özellikle de Maryland, Virginia ve Kuzey Carolina'daki tütün plantasyonlarda; Güneydoğu eyaletlerinde pirinç ve pamuk plantasyonlarda çalıştırılır. Köleler Kuzey ve Güney eyaletlerinde farklı işlerde çalıştırılmaktaydılar. Kuzeyde daha çok yerel işlerde Güneyde ise daha çok tarım alanında köleler kullanılır çünkü ekonomisi sanayiye dayanan Kuzey gelişmişlik yönünden ileri iken ekonomisi tarıma dayalı olan Güney ise daha geride kalmıştır. Tütün, pamuk ve şeker kamışı yalnızca Güneyde

yetişmekte ve ülkenin esas zenginlik kaynağını meydana getirmektedir. Kuzeyin kaynağı ise ticaret, tekstil, finans ve üretim merkezleridir (Mızrak, 2017:4-6). Bu bağlamda, Güney’de köleliğe ihtiyaç daha fazla olup zenginlikleri köle emeğine dayanmaktadır. Kuzey kölelikten vazgeçip ucuz emek sömürüsüne devam etmiş, Güney’in klecilikten vazgeemeyişi ise ilerde sanayileşen Kuzey ile aralarında kaçınılmaz görülen çatışmayı tetiklemiştir (Gerger, 2012:45). Kuzey ve Güney arasındaki köleliğin kaldırılması tartışmaları Amerikan İç Savaşına sebebiyet vermiştir. Güney köleliğin kalkmaması için aksine yasal düzenlemeler yaparak köleler için daha ağır şartları ortaya çıkarmıştır. Güneyin ağır koşulları altında çalışmak ölmek ile eşdeğerdir. Örneğin; Harriet Beecher’in kitabındaki karakter olan Tom Güneye satılırken üzüntüsünü “Bir köle için Güneye satılmak çocukluğundan beri onu tehdit eden en büyük cezadır. Köle kıyının öbür tarafına geçmektense kırbaç ve işkenceyi tercih eder” (Lengelle, 1993:29) sözleri ile ifade etmektedir.

1750’lerde Amerika’ya getirilen köle sayısı hızla artmaya başlar ve 1800’l yıllara gelindiğinde tüm kolonilerde kölelik uygulanmaktadır. Bütün bunlar olurken Amerika genelinde kölelik yasallaştırılıyor ve tüm kolonilerde kölelik yasası çıkartılmaktadır. Yasal düzenlemeler kölelerin yaşam koşullarını her geçen gün daha da kötüleştirmiş ve ağırlaştırmıştır. Örneğin; 1705 Virginia kölelik yasasından bir maddeye göre;

lkeye getirilen ve kendi lkelerinde Hristiyan olmayan bütün hizmetçiler, Hristiyan olarak kabul edilecek ve köle olacaktır... Bölgedeki tüm köleler taşınmaz mal olarak tutulacaktır. Eğer bir köle sahibine direnirse köle yola getirilecek ve yola getirilmek için sahibi tarafından ldrlebilecektir bu eylem kazara olmasa bile. Köle sahibi bütün cezalardan muaf olacaktır. (Akt. Edis, 2015:29)

Bununla beraber daha birçok yasa çıkarılarak kölenin hiçbir hakkı olmayacak şekilde düzenlemeler yapılacaktır. Bu yasalarla en temel insani hak olan yaşama hakkı bile siyahlara tanınmadı. Zaten kölelere hürriyet ve hiçbir hak tanınmadığı için kendilerinden istenilen her türlü işi yapmakla mükelleflerdir. Efendilerinin kötü davranışları, ağır yaşam ve çalışma koşulları, insandan sayılmayan binlerce kölenin ölümüne yol açmıştır. Ancak bu ölümlerin çoğu ilerde özgürlük duygusu için tutuşan bedenlere bir nebze olsa umut olacaktır. Çünkü köle nüfusu arttıa köle tüccarları ve sahipleri korkmaya başlamış bu nedenle birçok önlemler almışlardır. Ancak bu önlemler ileride işe yaramayacak ve en çok korktukları isyan ateşinin alevlerini görmeye başlayacaklardır. Köleler bu ağır şartlara dayanamayıp sonu ölüm bile olsa özgürlük için savaşacaklardır. Çünkü onlar için kölelik ölümden beter bir durumdur.

Bir köle için kölelikten kurtulmanın tek yolu özgürlüğünün geri verilmesi veya azat edilmesidir. Mamafih, bu köle için ütöpik bir durumdur. Zira köle ya hayatı boyunca çalışacak veya bu uğurda canından olacaktır. Bu uğurda ölmek, köle kalmaktan daha cazip gelecektir ve kölelik, yavaş yavaş ölmeye yüz tutacaktır (Morgan, 2005:53-55). Birçok köle isyanı ortaya çıkacaktır ancak hepsi duyulmadan bastırılacaktır çünkü diğer kolonilerdeki köleler bunu bilmemelilerdir. Bu nedenle birçok köle ölmüş veya öldürülmüştür. Hâlbuki bu ölümler daha çok isyanı beraberinde getirecektir ta ki 1860'ta Başkan Lincoln köleliği kaldırıp iç savaş çıkana kadar.

Özgürlük mücadelesinin yapı taşları olarak bilinen iki önemli kişi Nat Turner ve Frederick Douglass olarak görülmektedir. Virginia'da bir köle olarak yaşayan Turner, ilk efendisi tarafından verilen izinle okuryazarlık ve din eğitimi almıştır. Vaazlar vermeye başlayan Turner, bir süre sonra çevresinde birçok taraftar toplamaya başlamıştır ve 1831'de şiddetten yana olan Turner ve yaklaşık 75 köle bıçak, satır ve baltalarla silahlandırıldılar. Mücadeleleri esnasında karşılaştıkları tüm köleleri azat etmeye başladılar ve bu arada birçok Virginia'nın ölümüne sebebiyet verdiler. Ancak Turner'ın isyanı yerel milisler tarafından çok şiddetli bir şekilde bastırıldıktan sonra isyancıların on sekiz tanesi idama mahkûm edilir. Turner'ın isyan hareketine dâhil olup olunmadığına bakılmaksızın birçok siyah adam da işkencelere maruz kalır ve öldürülür. Ancak Turner kaçmayı başarır ve yakalanması için başına büyük bir ödül konulur. İki ayın sonunda milisler tarafından yakalanan Turner 11 Kasım 1831'de idam edilmiştir. Kendisi trajik bir şekilde ölse de, ünü Virginia sınırlarını aşar ve köleler için bir idol olmaya başlamıştır (Mızrak, 2017:4). Turner'ın başlattığı bu hareket Güneyde olan köle sahiplerini endişeye düşürmeye yetmiştir. Bu ileride iç savaşı alevlendiren bir kıvılcıma dönüşecektir. Bunun üzerine kölelere yapılan şiddet artacak ve yeni ağır yasalar ortaya çıkacaktır. Turner'ın bu isyanında kölelik karşıtı hareketleri suçlayan beyaz Amerikalılara, köleliğin kaldırılmasını savunan beyazlardan biri olan ve Massachusetts eyaletindeki kölelik karşıtı bir kongrenin sponsorluğunu yapan William Lloyd Garrison şu ifadeleri kullanmıştır;

Köleliğin kaldırılmasından yana barışsever dostları köleleri isyana teşvik etmekle suçluyorsunuz. Çirkin bir iftira olan bu suçlamayı geri alın. Kölelerin tarafımızdan teşvik edilmeye hiç ihtiyaçları yok. Onlar bu cesareti kendi içlerinde bulacaklar, zayıf bedenlerinde harcadıkları sonsuz emekte cahil kafalarında her tarlada, her vadide, her tepenin ve dağın üzerinde, babalarınızın özgürlük için mücadele ettiği her yerde yaptığınız konuşmalarda, sohbetlerde, kutlamalarda, kitapçıklarınızda, gazetelerinizde havadan ve okyanusun ötesinden gelen seslerde, direniş çağrılarında, yerde, gökte, etraflarında! Daha fazla neye ihtiyaç duyabilirler ki? Etrafları böyle etkilerle çevrilmişken ve taze yaraları canlarını

acıtırken, kaybettikleri hakları için diğer kahramanların yaptığı gibi savaşımaya kalkmaları çok mu şaşırtıcı? Hiç de şaşırtıcı değil. (12)

Kölelik karşıtı hareketin öncülerinden olan Garrison açıkça şiddet yanlısı olmadığını ve bu şekilde mücadele etmediğini ifade etmiştir. Ancak bu olanların çok normal olduğunu da dile getirmektedir. Garrison, Massachusetts'teki Köleliğe Karşı Derneği'nde şiddet içermeyen eylemlerde bulunmaktadır ve Başkan Lincoln ile de iyi ilişkilere sahiptir. Zira her ikisinin de yoksulluk ve adalet için savaşmak gibi ortak idealleri vardır. Garrison, *Kurtarıcı* adlı gazetesinde de kölelik karşıtı yazılarını yayınlayıp insanları bilinçlendirip kölelik karşıtı ifadelerini dile getirmekte çekinmemiştir. Örneğin; 1831 tarihinde *Kurtarıcı* gazetesinin ilk sayısındaki Garrison “Köle nüfusumuzun derhal azad edilmesi için yoğun çaba göstereceğim. Bu konuda ılımlı düşünmek, konuşmak ya da yazmak istemiyorum. Çok içtenlikle davranıyorum. Kaçamaklı dil kullanmayacağım. Bağışlamayacağım. Bir santim bile gerilemeyeceğim ve sesimi duyuracağım” (Fauchald, 2005:51) şeklindeki söylemleri her daim dile getirecektir. Ayrıca Garrison, Frederick Douglass'ın yakın arkadaşı olup, onun hikâyesini '*Kurtarıcı*' adlı gazetesinde ustaca yayınlayacaktır. Böylelikle, Douglass halka hitap etme şansını yakalayarak Garrison'un Massachusetts'teki Köleliğe Karşı Derneği'nde köleliğin kaldırılması için mücadelesine devam edecektir ve bu özgürlük mücadelesinde önemli bir isim olarak anılacaktır. Özgürlük yanlısı, yayıncı ve firari bir köle olan Frederick Douglass sahibinden okuma yazmayı öğrenmiş ve Başkan Lincoln ile siyahların özgürlüklerini kazanmaları için mücadele edecektir. Hatta savaş zamanında siyahilerin askere alınmasını bile onaylatarak savaşın kazanılmasında siyahilerin büyük bir rolü olacaktır. Nitekim hitap gücü yüksek olan Afro-Amerikalı yayıncı ve yazar gazeteler çıkararak kölelik ile ilgili tüm gerçekleri ortaya dökcektir. Kuşkusuz köleliğin kaldırıldığı kuzey eyaletlerine veya Kanada'ya köle kaçırarak ve özgürlüklerini sağlamak için Douglass taktiksel yöntemler denemektedir (Mızrak, 2017:3-5). Güneyden kaçan kölelere her türlü yardım ve desteği vererek gitgide yayılan Yeraltı Demiryolu olarak da bilinen bir harekete dönüşecektir. İsmi sembolik olan bu hareket, ne tüneller ne de trenlerle ilgisi vardır sadece demiryolu terimleri kullanıldığı için bu ismi almıştır. Son derece tehlikeli olan bu kaçış yöntemini kondüktör diye isimlendirilen ve o bölgeye aşina olan kişiler tarafından yönetilmektedir. Köleler sempatizan kişilerin evinde saklanır ve gece karanlığında kilometrelerce yol alarak özgür topraklara ulaşacaklardır. En

çok bilinen ve üç yüze yakın köleyi özgürlüğüne kavuşturan kondüktör Harriet Tubman, Afro-Amerikalı kaçak bir köledir. Kılık değiştirerek bu mücadelede cesur bir özgürlük savaşçısı olarak tanınmaktadır. Köle sahipleri Tubman'ın yakalanması için yüklü ödüller bile ortaya koymuşlardır hatta bu mücadelenin önde gelen isimlerden biri olan ve kölelerin özgürlüğü için mücadele eden beyaz Amerikalı Jim Brown da ondan General Tubman olarak söz etmektedir. Brown bu mücadele de şiddet taraftarı olup ancak köleliğin şiddet eylemleri ile biteceğine inanmaktadır. Tek amacı, kaçak kölelerden yirmi kişilik silahlı grup ile baskınlar düzenleyerek Güneyli köleleri özgürlüğüne kavuşturmadır. Ancak bunun sonucunda oğulları ile beraber canından olacaktır. Mahkemede yargılanan Brown jüriye;

Ben, Tanrı'nın hor görülen zavallı kulları adına yaptıklarımı her zaman özgürce kabul ettiğim gibi, duruma müdahale etmemin yanlış değil, doğru olduğuna inanıyorum. Şimdi, adaletin ilerlemesi için ceza olarak eğer hayatımı kaybetmem gerekli ise, kendi kanımı çocuklarımın ve bu kölelik ülkesinde kötü, zalim ve adaletsiz kanunlarla hakları hiçe sayılan milyonların kanına katmam gerekli görülüyorsa, buna boyun eğiyorum; bırakın öyle olsun! (SHH, 2008:8)

diyerek kendi ve çocuklarının canı pahasına olsa da şiddet taraftarı olduğunu ve yaptıklarından pişman olmadığını dile getirmiştir. Hatta idam sehpasında iken “Bu ülkenin iğrenç suçlarını sadece kanın temizleyebileceğine inanıyorum” (Gerger, 2012:48) diyerek de birçok köleye umut ışığı olmuştur. 1859 yılında ise idam edilen Brown gibi birçok özgürlük mücadelesi veren kişiler saymak mümkündür. En çokta trajik bir şekilde ipte sallanan Turner, boynunda ipe Boston sokaklarında gezdirilen Garrison, idam sehpasında olmaktan pişman olmayan Brown ve cesur kamuoyu sözcüsü Douglass gibi kölelik karşıtı canından olan bu insanlar gelecekteki Sivil Hareketler için önemli birer örnekler haline gelecektir. Bütün bu mücadeleler ilk uyanış eylemleridir (Freedman, 2002:3). Tüm bunlar elbette köle sahiplerini endişeye düşürmüştür bu yüzden de kaçak köleler içinde daha ağır yasalar çıkartılmaya başlanmıştır. 1850 yılında çıkarılan Kaçak Köle Yasası gereği tüm kaçak kölelerin sahiplerine geri verilmesi ve kaçaklara yardım edenlere daha ağır cezalar verilmesi gündeme gelerek kabul edilmiştir. Nitekim bu yasa 1864 gelindiğinde Kuzey eyaletlerinde kongre tarafından geçersiz kabul edilecektir (Mızrak, 2017:5). Hâlihazırda 1860 başkan seçilen Lincoln, devam eden süreçte ülke çapında köleliğin yasaklandığını ilan edecektir. Tüm bunlar savaşın fitilini alevlendirmeye yetecektir. Mamafih Kuzey ve Güney eyaletleri arasında gerek köleliğin kaldırılmasındaki çatışmalar ve ayrılıklar gerekse ekonomik ticari ve politik birçok neden savaşın

temelini oluşturacaktır. Her şeye rağmen, Lincoln'un amacı tüm eyaletlerin birliğini ve güçlülüğünü sağlamaktır ancak Güney Lincoln'un başkan olmasından hoşnut değillerdir. Kölelik konusunda daha da endişe ve korku duymaya başladılar ki her anlaşmazlık ve çatışmada birlikten ayrılmayı dile getirmişlerdir. Çünkü Güney'in toprakları genişledikçe köleye olan ihtiyaç da fazla olmaya başlamıştır. Bunun zerine kölelik karşıtı Abraham Lincoln, 11 eyalet Birlik'ten ayrılıp bağımsızlık iln ederek Konfedere Eyaletler'i kurdular. Bunlar: Güney Carolina, Mississippi, Florida, Alabama, Georgia, Louisiana, Texas, Virginia, Arkansas, Tennessee ve Kuzey Carolina Eyaletleriydi. Böylece 1861-1865 yılları arasında Amerikan İç Savaşı başlamış oldu (Drabelle, 1997:19). Binlerce insanın öldüğü ve Kuzeyin zaferle sonulandırığı bu kanlı savaştan hemen sonra kölelik kaldırılmıştır ve eyaletler arasında birlik ve bütünlük tekrar devam etmiştir. Her ne kadar kölelik hakkında çatışmalar ve anlaşmazlıklar yaşansa da savaşın kazanılmasında zgr siyahlar çok büyük bir paya sahiptir. Kölelik kaldırılmış olsa bile kölelik emareleri görünmeye devam edecektir. Çünkü köleliği tarihe gömmek çok zaman alacaktır ve bu etiketi siyahilerin derisinden çıkarmak hiç de kolay olmayacaktır. Kölelik nedeniyle meydana gelen olumsuz durumunun iyileştirilmesi ve siyah halkın haklar kazanımı için ciddi mücadeleler verilmiştir. Bunları kısaca sıralamak gerekirse;

Lincoln'un köleliğin kaldırılması yönündeki girişimleri ve sonrasındaki yasa değişiklikleri, Harvard'da doktorasını alan ilk siyahi olan Willam E. B. Dubois'in söylemleri, Rodney King'in maruz kaldığı polis şiddetinin siyahiler arasında yol açtığı infial ve ardından yapılan düzenlemeler, Rosa Parks'ın halk otobüsünde uğradığı ırkçı tutum karşısındaki direnişi ve "I have a dream!" söylemiyle hafızalara kazınan Martin Luther King'in efsanevi mücadeleleri ilk akla gelen örneklerdir. (Mızrak, 2017:2)

Bu denli aşağılanmış, dışlanmış ve yok sayılmış olan siyahlar için köleliğin kaldırılması çok büyük bir olaydır ancak bunu toplumun kabul etmesi ve benimsemesi çok kolay olmayacaktır. Bunun için çok ciddi mücadeleler vererek bu sancılı evre bir an önce atlatılmak zorunlu bir hal almıştır. Her ne kadar 1865'te kölelik yasal olarak kaldırılmış olsa da ekonomik özgürlükleri olmayan siyahiler köle gibi çalışmaya devam etmiştir. Gerek sosyokültürel alanda gerekse ekonomik ve siyasal alanda köle olarak kullanılan bu insanlar ikinci sınıf muamelesi görmekten kaamayacaktır. Kölelik yaftasından kurtulmak isteyen siyahiler bu seferde kölelik yanlısı Güneyliler tarafından yaşamları kısıtlanacaktır. Nitekim Güneyliler köleliğin kaldırılması ile ilgili anayasayı istemeyerek kabul etmiş olsa da, akabinde Black Codes olarak adlandırılan yasa ile siyahların dışarı çıkması, başboş gezen siyahların

tutuklanması ve hatta ateşli silahlara sahip olma yasağı gibi birçok kısıtlama ile siyahların normal bir vatandaş olma statüsüne engel olmuşlardır. Kölelik etiketinden kurtulmak isterken daha da aşağılayıcı olan ırk ayrımına maruz kalacaklardır. Güney'in yaptığı bu ırk ayrımına karşı kongre, yasalar çıkarıp önlemler alacaktır. Örneğin; Azad Edilmiş Köleler Dairesinin kurulması ile köleliğin tamamen kaldırıldığını kanıtlamak, 14 sayılı anayasa değişikliğinin kabulü ile Amerika Birleşik Devletleri'nde doğan herkes bu ülkenin vatandaşı olduğunu göstermek, Yeniden Yapılanma Yasaları ile kölelerin hayat kalitesini artırmayı sağlamak, 15 sayılı anayasa değişikliği ile ırk ve renk gözetmeksizin oy kullanma hakkı tanımak, 1875 Sivil Haklar Yasası ile her türlü alanda beyaz ile eşit olma fırsatı vermek, Afro Amerikalıların kendini her alanda geliştirmesi için Siyahları Geliştirme Ulusal Derneği'ni (*National Association for the Advancement of Colored People-NAACP*) kurmak gibi adım adım birçok yasa ve önlemler alsalar da bunların çoğu teoride kalacaktır. Hatta Jim Crow gibi bazı yasalar bu ırk ayrımı durumunu ve siyah ile beyazın asla eşit olamayacağını bu yasa ile de pekiştirmişlerdir (Edis, 2015:34-35). Tüm bunların temelinde güya eşit ama ayrı ilkesini barındırmaktadır. Siyahları toplumdan izole etmek ve beyazın üstünlüğünü devam ettirmek için ayrı okulda okumaları, otobüste, parkta veya restoranda ayrı yerlerde oturmayı ön görmektedir. Böylece, yasalar gereği siyah ırk Güney'deki kırsal bölgelerden kuzeye göç başlatarak yeni hayata merhaba demiştir ancak bu başlangıç akabinde işsizlik ve yoksulluk sorununu getirecektir. Her ne kadar zor koşullarda yaşamaya ve ırk ayrımına, baskı ve şiddete maruz kalsalar da onlar normal bir vatandaş gibi özgür ve insani hakları için asla pes etmeyeceklerdir ve bu hayali düşünce gerçek olana kadar muhteşem bir direniş göstereceklerdir. Bu meşakkatli yolda, Siyahiler insancıl bir yaşama geçiş süreçleri yavaş yavaş olacaktır. Çünkü kademe kademe siyahlara haklar tanınmaya başlayacak ve toplumda yer edinme hatta beyaz ile eşit olma yolunda adımlar atılacaktır. Ancak beyazın üstünlüğünü savunan ve siyahilerle eşit haklar sahip olma durumunu hazmedemeyen insanlar, *Klu Klux Klan* gibi ırkçı örgütler ortaya çıkarak birçok eylemde bulunup uzun bir süre siyahileri vahşice katletmiştir (Bullard, 1997:5). Her şeye rağmen siyahlar gelecekte özgür ve eşit birer vatandaş olmak için bu uğurda canından olmaya razıdır çünkü her zaman inançları bakidir ve hayal bile olsa bunu düşlemekten vazgeçmeyeceklerdir. En büyük inanca

sahip olan Martin Luther King, 1963 yılında Lincoln heykelinin önünde yaptığı ‘Benim Bir Hayalim Var’ adlı konuşmasında Amerika’nın geleceği için düşlediklerini dile getirir:

Bugün diyorum ki dostlarım, şu anın ve yarının getireceği güçlülere ve engellemelere rağmen hala bir hayalim var benim. Amerikan Rüyası içinde derinden yer edinmiş bir hayal. Bir hayalim var: Gün gelecek bu ulus, ayağa kalkıp kendi inancını gerçek anlamıyla yaşayacak; Şunu kendinden menkul bir gerçek kabul ederiz ki, bütün insanlar eşit yaratılmıştır. Bir hayalim var: Gün gelecek eski kölelerin evlatlarıyla eski köle sahiplerinin evlatları, Georgia’nın kıvı tepelerinde kardeşlik sofrasına birlikte oturacaklar. Bir hayalim var: Gün gelecek, adaletsizliğin ve eziyetin sıcakıyla bunalıp çölleşmiş olan Mississippi Eyaleti bile, bir özgürlük ve adalet vahasına dönüşecek. Bir hayalim var: Gün gelecek dört küçük çocuğım, derilerinin rengine göre değil karakterlerine göre değerlendirildikleri bir ülkede yaşayacaklar. Bugün bir hayalim var! Bir rüyam var: Gün gelecek ahlaksız ırkçılarıyla, ‘müdahale etme’ ve ‘etkisiz hale getirme’ kelimelerini dilinden düşürmeyen valisiyle Alabama, işte tam orada Alabama’da, küçük siyah oğlanlar ve kızlar; küçük beyaz oğlanlar ve beyaz kızlarla el ele tutuşma şansına sahip olacaklar. Bugün bir hayalim var! Bir hayalim var: Gün gelecek her vadi yüceltilecek, her tepe ve her dağ alçaltılacak, engebeli alanlar engebesiz hale getirilecek ve eğri büğrü bölümler dümdüz olacak; Tanrı’nın zaferi ortaya çıkacak ve bütün bedenler bunu birlikte izleyecekler. (King M. & King C., 1984:95)

Gelecek için büyük umut kaynağı ve siyahların özgürlük mücadelesinde sembol olan Luther King, siyahların eşit vatandaş olması ve bugünkü Amerikan toplumunda benimsenmesinde büyük katkısı olmuştur. Bu zorlu ve uzun yolda demokrasi mücadelesini hak kazanan siyahiler Amerika’ya gerek edebiyat ve sanat, gerekse bilim ve siyaset alanlarında çok önemli katkılarda bulunmuşlardır. Hiç şüphesiz, siyahilerin haklarını kazanma mücadelesi tüm dünyaya örnek olacaktır. Ancak Özgürlükler Ülkesi Amerika’da siyah ve beyaz insan arasındaki eşitlik kavramı hala tartışma söz konusudur.

1.2. Modern Kölelik

İnsanlığın başlangıcına kadar uzanan kölelik, binlerce yıldır çeşitli biçimlerde ve tüm medeniyetlerde var olmuştur. Tarih boyunca çeşitli hukuki ve dini düzenlemeler ile yasaklanmış olan kölelik, hiçbir zaman yok olmamıştır sadece kılık değiştirerek günümüze kadar farklı şekillerde karşımıza çıkmıştır. Gerek teknolojik, ekonomik, hukuki gerekse modernleşme ile gelen tüm gelişmeler günümüzdeki kölelik tipine büyük katkıda bulunmuştur. Çağdaş toplum olmamızı sağlayan tüm gelişmeler her ne kadar gelişmemiz ve ilerlememiz konusunda katkılar sağlasa da bizi modernitenin kölesi olmaktan kurtaramamıştır ve hatta eski formda olan kölelikten daha kötü olduğunu da fark ettirmeden bizi modern köle haline getirmiştir.

Köleliğin geçmişten günümüze farklı biçimlerde ve yapılarda vuku bulması konusunda ciddi tartışmalar mevcuttur. Nitekim modern kölelik bu tartışmaların anahtar kavramıdır. Aslında geçmişte var olan kölelik bu kavramının modern ve yeni algısı olarak görünmektedir (Güler, 2015:23). Bunu modern zamanda mevcut olan kölelik olarak algılamak doğru olacaktır. Çünkü modern yaşama geçiş toplumsal, kültürel, sosyal, bilimsel, siyasal ve ekonomik bağlamda çok ciddi dönüşümlere sebebiyet vermiştir. Bu dönüşümlerden bazıları aşağıda belirtilmiştir;

Bilimsel düşünce tarzının yaygınlaşması, tarıma dayalı üretim yapısından sanayiye dayalı üretim biçimine geçiş, bunun yansıması olarak tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş ve buna bağlı olarak nüfus dağılımının değişmesi ve kent nüfusunun artması ve pek tabii sanayi kentlerinin büyümesi sonucu kentleşmenin artması, sanayileşmenin bir diğer yansıması olarak da iş bölümünün artması. Bunların yanı sıra siyasi kurumların artması ve siyasi meşruiyeti yeni bir biçime sokan demokratikleşme süreci olarak ifade etmek doğru olacaktır. (Zengin, 2021:71-72)

Bu ciddi dönüşüm sürecinde artık hiçbir şey eskisi gibi kalmayıp dönüşüm ve değişime uğramıştır. Bu bağlamda kölelik kavramını ele almak gerekirse; ilk olarak eski kölelikte hukuki olarak hiçbir hakka ve statüye sahip değil iken modern kölelikte hukuki hakların ve statün mevcuttur. İkinci olarak eski kölelikte kullanılan mevcut yöntem ve araçlar modern kölelikte uygulananlardan çok farklıdır. Üçüncü olarak eski köleliğe nazaran modern kölelikten elde edilen kar daha yüksektir. Dördüncü olarak eski köleliğin olduğu mevcut dönemde köle kıtlığı yaşanırken modern köleliğin olduğu günümüzde ise köle fazlalığı mevcuttur. Beşinci olarak eski kölelikte kurulan toplumsal ilişkiler modern kölelikte kurulan ilişkiye nazaran daha uzun sürelidir. Altıncı olarak eski kölelikte yasal mülkiyet esas iken modern kölelikte bundan bahsetmek mümkün değildir. Sonuncu olarak da eski kölelikte etnik köken ve kültürel farklılıklar önem arz ederken modern kölelikte bu farklılıklar herhangi bir önem arzetmemektedir (Bales, 2002:22). Çünkü günümüz modernizasyonu, insanları tek tip haline getirerek standartlaştırma eğilimi göstermiştir. Böylece modernleşme, “Küresel, aşamalı, homojenleştirici kaotik ve çatışmalı bir süreci...” (Demirel, 2014:170) meydana getirmiştir. Ne yazık ki modern zamanın bireye verdiği en büyük zarar bireyleri tek tipleştirerek sürüler haline getirmiş olmasıdır. Bu durum tamamen bizi toplumda mekanik ve farkında olmayan potansiyel modern bir köle haline getirmiş olmaktadır. Kevin Bales, eski köleliğin yerini modern köleliğe bırakmasında üç temel gerekçeden bahsetmektedir;

İlk gerekçe dünya işgücü piyasasında milyonlarca yoksul ve güvencesiz bireylerle dolmasına sebep olan nüfus patlaması, ikinci gerekçesi köleliğe karşı savunmasız duruma getiren

küreselleşmenin neden olduğu tarımda makineleşme ve yoksul çiftçilerin mülksüzleştirilmesi ve son gerekçesi ise küresel düzeydeki ucuz işgücü tercihidir. (2002:257)

Eskiden yeniye evrilme durumunu açıklayan modernizm, hayatımızın her alanına nasıl tesir ederek yayılmıştır ve geçmişe tepki olarak doğan bu kavram nasıl bir dönüşüme ve değişime sebebiyet vermiştir? Modernizm veya modernleşme süreci hakkında birçok tanım ve farklı bakış açıları mevcuttur. Örneğin; Karl Marx bu süreci “Katı olan her şeyin buharlaştığı bir evrenin parçası olmak” (Harvey, 2012:24) şeklinde tanımlamıştır. Modernizm, Aydınlanma Çağı ile başlayan, Sanayi Devrimi ile devam eden akabinde Fransız Devrimi ile gelişen, günümüze kadar devam eden bir değişim, dönüşüm ve batılılaşma sürecidir. Kısaca tanımlarsak, tüm insanlığın düşünce, sanat ve yaşam biçimini etkileyen bir zaman dilimi olarak tanımlamak doğru olacaktır. Nitekim bilim, modern yaşamı beraberinde getirmiş ve insanlık, modernizmle birlikte gelişmeler göstermiştir. Modern uygarlık çatısı altında yaşama şansı bulmuştur. Yıllar boyunca her yenilik, yaşam seviyesini yükselterek insanlığın ilerlemesini sağlamıştır. İnsanlar modern hayata uyum sağlamayı başarmış aynı zamanda sorgulayıcı, özgür birey olma yolunda ilerlemiştir. Zaten modernizmin vaatleri insanı özgürleştirmek, insanları daha zengin kılmak, insanlara mutluluk getirmek ve mutlak barışı sağlamaktır. Ahmet Özkiraz, “Modernizmle birlikte insan yeniden keşfedilmiştir” (Özkiraz, 2003:14-15) diyerek insanın da diğer birçok şey gibi yeniden keşfedildiğini vurgulamaktadır. Böylelikle insan ile beraber sanat, bilim ve teknoloji alanındaki tüm gelişmeler, ideal bir toplum olan ütopyanın kurulmasına ışık tutmuştur. Ancak bu ütopyik modern toplum kurma başarısızlıkla sonuçlanacaktır. Çünkü hem insanlığı ileriye dönük geliştiren hem de bazı değerlerden yoksun bırakan modernizm için Anthony Giddens ve Christopher Pierson, *Modernliği Anlamlandırmak* kitabında şu ifadeleri kullanmıştır;

Modernizm, günlük hayatın rutinleşmesi, dini değerlere olan inancın zayıflaması, yaşam tarzlarının farklılaşması ve bireyselleşmesi, kentleşmenin üst düzeye çıkması, hayatın her alanına bilim ve tekniğin yerleştirilmesi, kapitalizmin ekonomik hayat üzerinde bitmek tükenmek bilmeyen bir devinimle devam etmesi süreci olarak ifade edilebilmektedir. Bu da modernizmin hayatın her anında var olduğunu göstermektedir. Kendini geçmişin yerine oturtan modernizm, yeni bir dünya yaratarak günümüz toplumlarını karakterize eden, geleneklere, adetlere, alışkanlıklara, beklenti ve inançlara bağlı olmayan bir toplum meydana getiren sosyal bir düzenlemedir. (Giddens & Pierson, 2001:27)

Modernizm, hayatımızın her alanında varlığını sürdürmekte oldukça başarılı olmuştur. Gerek toplumsal, kültürel, sosyal gerekse ekonomik, siyasal, teknolojik alanlarda varlığını göstermektedir. Özellikle modernleşme, bizi tüketici bir toplum olmamızı ve tüketim kültürünü bize empoze etmeyi başarmıştır. Kitle iletişim

araçları ve kapitalizm bu süreçte yeni kültür oluşumunu oldukça desteklemiştir. Bilhassa medya, insanları tüketim konusunda yönlendirmede, bilgilendirmede, teşvik etmede oldukça etkili olmuştur. Potansiyel tüketiciler yaratan modernite ve kapitalizm, insanları savurganlığa ve gereksiz tüketime yönlendirmektedir. Böylelikle ürettikçe tüketen, tükettikçe üreten bir toplum olarak kısır döngü içerisine sokmuştur (Kırılmaz & Ayparçası, 2016:49-52). Nitekim bu süreç günümüze kadar tezahür etmektedir.

Modern toplum olmamızı sağlayan başlıca parametreler: Kapitalizm, endüstriyalizm, kentlilik, demokrasi, bürokrasi, uzmanlaşma, farklılaşma, bilimsel bilgi, teknoloji, gözetleme, askeri iktidar ve ulus-devlettir (Demirel, 2014:170). Özellikle kapitalizm, bu süreçte en temel parametredir, ancak tarihsel bir süreç olan kapitalizm de dönüşüme uğramıştır. Amerika'nın keşfi ile başlayıp Avrupa'dan tüm dünyaya yayılan ve günümüze kadar varlığını sürdüren sosyo-ekonomik bir sistemdir. Ekonomik temelli olan kapitalizmin özü sermaye olduğunu ifade eden Karl Marx, sermaye birikimi kâr sağlar ki bu artı kâr kapitalist sistemin temel noktasıdır. Bu artı değeri oluşturan ise proleterleşmedir ve bu değerinde elde edilmesindeki kaynağı sağlayan da emeği sömürülen işçi sınıfıdır. Üretim araçlarına sahip olanlar ve üretimi emek gücü ile yapan işçi sınıfı kapitalist sistemin temelini oluşturmaktadır (Marx, 2012:69). Kapitalist sistem ile gelişen sanayi beraberinde işçi sınıfının emeğine talep artışını ve emek sömürsünü zirve noktaya ulaştırmıştır. Nitekim Walker ve Gray, üretim devi olan “Kapitalizm, insanların büyük çoğunluğunu dışarıda bırakacak şekilde, kapitalist bir sınıf tarafından üretim araçları ya da sermayenin özel mülk edinildiği ve meta üretimi ile tanımlanan bir üretim tarzı anlamında kullanılmaya başlandı” (Walker& Gray, 2007:45) diyerek açıklamaktadırlar. Üretim tarzı olan kapitalist sistem, işçi emeğinin gücü ile çarklarını döndürmeye başlayıp topluma hükmeden egemen bir güç haline gelmiştir. Endüstri, sanayi ve modernleşme ile refahın geleceğini düşünen insanlar daha çok sömürüleceklerinden bihaberlerdir. Zira kapitalist düzenin çarkını döndürme görevi onlara yüklenmiştir. Bu düzende ayakta kalabilmek için emeğini ücretle satmak zorunda kalan insan, geçimini bu ücretle sağlamak zorunda kalmıştır. Her geçen gün gücüne güç katan sistemi en detaylı olarak Ellen Meiksins Wood şu şekilde tanımlamaktadır;

Kapitalizm, mal ve hizmetlerin hayatın en temel gereksinimlerine varana dek kâr amacı taşıyan değişim için üretildiği, insan emek gücünün bile piyasada satılan bir meta değeri içerdiği dolayısıyla bütün ekonomik aktörlerin piyasaya bağımlı olduğu bir sistemdir. Bu, yalnızca emek güçlerini bir ücret karşılığında satmak zorunda olan işçiler için değil, ama aynı zamanda emek gücü de dâhil olmak üzere girdileri satın alma ve üretilen ürünlerin kar elde etmek amacıyla satılmasında piyasaya bağımlı olan kapitalistler için de geçerlidir. Kapitalizm diğer toplumsal biçimlerden, üreticilerin (örneğin toprağın doğrudan, piyasa dışılığı söz konusu olduğu köylülerden farkla) üretim araçlarının elde edilmesinde piyasaya bağımlı olmalarıyla ayrılır (...). Piyasaya bağımlılıkla ayırt edilen bu sistem, rekabet ve kâr maksimizasyonuna ilişkin gerekliliklerin yaşamın temel kuralları olduğuna işaret eder. (...) Kapitalizm, toplumsal işin büyük kısmının ama her şeyden önce yaşam ve bizzat emek için gereken araçların elde edilmesi sürecinin, emek güçlerini ücret karşılığı satmak zorunda olan mülksüz emekçiler tarafından yerine getirildiği bir sistemdir. (Wood, 2003:10-11)

Wood'un kapitalizmi, ekonomik piyasada hem işverenin hem de işçinin kâr elde etme ilişkisi ile ilgilidir. Her iki taraf kâr elde etmek amaçlı karşılıklı ekonomik bir ilişki içerisindedir. Adam Smith göre, serbest piyasa özgürlüğü ve işleyişi içinde, gerek emekçilerin gerekse kapitalistlerin refahının artması için sermaye birikimi arttıkça bireysel kapitalistlerin zenginliği artacak, böylelikle de çalışan işçilere daha iyi ücret ödenecektir. Bu bağlamda Smith, "Toplumun bütün kesimlerinin refahını sağlayan, ulusal zenginliğin sürekli ve katlanarak artmasına hizmet eden ve herkesin kazançlı çıktığı bir süreçtir ve bu sistem emeğin bol mükâfat görmesi ile mümkün olacaktır" (Smith, 2008:13-14) şeklinde bu durumu açıklamaktadır. Ancak işverenin sermaye birikim zenginliği ve kârı arttıkça işçiye yapılan emek sömürüsü de arttırmıştır. Böylelikle ücretli emek unsuru, kapitalizmin vazgeçilmez bir özelliği haline gelmiştir (Mooers, 1997:37). Avrupa'da başlayan, Sanayi Devrimi ile yol kateden bu ekonomik sistem vakit geçtikçe büyümeye, ayrıca teknolojik gelişmeler ve makineleşme ile beraber sürekli değişim ve dönüşüme yüz tutmaktadır. Tıpkı eski ve modern kölelik dönüşümü gibi kapitalist sistemi de eski ve yeni diye istikrarlı bir şekilde kendini yenilemektedir. Nitekim yenilik üretme, sermaye birikimi ve istikrarı, kâr arttırma, pazar arayışı, uluslararası ekonomik ilişkiler, beşeri sermaye ve güçlü devlet kapitalizmin temel nitelikleri olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla kapitalizmin ihtiyaç duyduğu vazgeçilmez kaynak beşeri sermaye unsuru denilen insan emek gücüdür. Erken kapitalist zamanda, kapitalistler zencileri ve yerlileri zorla zincirleyerek köle olarak tarım ve maden gibi işlerde çalıştırmış, akabinde karın tokluğuna ucuz ücretlerle emekleri sömürülerek kapitalist düzende zorlu koşullarda istihdam etmeye mecbur bırakılmışlardır. Ancak zamanla kapitalizm işçilerin emek gücünü de kendine göre biçimlendirmiştir. Üretim sürecini aşamalara bölerek zekâ, beceri eğitim v.b özelliklere göre işçilerin emek gücünü kapitalizmin ihtiyacına

uygun hale getirmiştir (Gençoğlu, 2012:103-106). Böylelikle, yeni kapitalist düzen kolaylıkla bizi kendi rızamızla köle haline getirmiştir.

Kapitalizm ile gelen zoraki kölelik, yeni yapıya bürünmüştür ayrıca kapitalizmle kölelik süreci de değişime ayak uydurarak gönüllü köleliğe dönüşmüştür. Nitekim kapitalist düzenin bizi köle etmesi ve devamında modern köle haline getirme süreci günümüze kadar devam etmektedir. Günümüz modernitesine ayak uyduran kapitalist sistem bizi nasıl bilinçsizce modern köle haline getirmiştir? Bu süreçte en etkili merci kesinlikle devlettir. Nitekim ekonomik temelli olan kapitalist sistemin oluşumu ve gelişimine destek veren devlet kapitalistlere hizmet etmiştir (Bonofeld, 2014:32-34). Güçlü devlet ekonomisi için merkezde olan egemen güç dengeleri yönetir. Kapitalizmin yaptığı sömürü ancak devlet aygıtlarıyla mümkün olmaktadır. Lenine göre devlet, “Bir sınıfın egemenlik organıdır, bir sınıfın bir başkasını ezmesini sağlayan organıdır; sınıflar arasındaki çatışmayı yumuşatarak bu baskıyı yasallaştıran ve ona süreklilik kazandıran düzenin kurulmasıdır” (Lenin, 2016:20) şeklindeki ifadeleridir. Dolayısıyla devletin temel öğeleri, düzenli yönetim ve kontrol erki ayrıca da meşru şiddet ve güç kullanma erki olarak belirten Weber, modern devlet anlayışını bu ifadeler ile açıklamaktadır. Bu bağlamda, devlet en kapsamlı ve en etkili yaptırım gücünün kendine özgü araçlarla mümkün olduğunu göstermektedir (Weber, 2012:132). Böylelikle, bu araçlar kölelik sisteminde yeni formlarının devam etmesine vesile olmuştur.

Günümüzde kölelik artık dünyadaki her ülkede yasa dışıdır ve uygulaması kınanan bir olgudur. Trans-Atlantik Köle Ticareti’nin kaldırılmasından bu yana kölelik, insanlığa karşı bir suç ve bireyin temel insan haklarının ciddi bir ihlali olarak kabul edilmektedir. Her ne kadar bu durum çeşitli uluslararası düzenlemelere yansımış olsa da kölelik ve kulluk fiilleri 21. yüzyılda gelişmeye ve ekonomik sistemin kalbinde can atmaya devam edecektir. Örneğin; *İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*, “Hiç kimse kölelik veya kulluk adı altında tutulamaz” şeklindeki ibaresi bu uluslararası düzenlemenin net bir kanıtıdır. Bununla birlikte insanlar, maddi kâr için metalar olarak sömürülmeye devam edildikçe kölelik, 21. yüzyılda kamusal ve siyasi gündemlerin bir konusu olarak kalacak (Jardine, 2017:25) ve bu durum tartışma konusu olmaya devam edecektir. Eski köleliğin yeni yüzü olarak tartışma konusu olan modern kölelik, zorlu ve karmaşık bir durum olarak karşımıza

çıkılmaktadır. Birçok tanıma sahip olan modern köleliği genel hatlarıyla en yaygın kullanılan şekilde aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

Modern bir kölelik tarzı olarak insan bütünlüğünün istismarına yönelik insan ticareti, kişilerin zorla çalıştırılmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak, esarete tabi kılmak ve yahut vücut organlarının verilmesini sağlamak gibi maksatlarla tehdit, baskı, cebir veya şiddet kullanılarak veya çaresizliklerinden istifade edilerek ya da aldatılarak temin edilmelerini, kaçırılmalarını, sevk edilmelerini, nakledilmelerini, bir yerden başka bir yere götürülmelerini, ülkeye sokulmalarını ya da ülkeden çıkarılmalarını içeren suç eylemidir. (Yenidunya, 2007:5)

Modern kölelik şemsiye terim olarak hizmet eder. Çünkü modern köleliğin evrimi sebebiyle köle elde etmek için kullanılan işe alma, barındırma, taşıma veya alma gibi yöntemler ayrıca zorla çalıştırma, borç esareti, ev köleliği, zorla evlilik ve cinsel sömürü gibi çeşitli sömürü biçimleri de bu terim altında toplanabilmektedir (Jardine, 2017:32). David Androff, modern köleliğin biçimlerini mülkiyete dayalı kölelik, borç esareti köleliği, sözleşmeli kölelik, devlet köleliği, yerel esaret ve dinsel kölelik olarak altı başlık altında incelemektedir. Bunları kısaca özetlersek; mülkiyete dayalı kölelik, geçmişe yönelik olan kölelik formuna en çok benzeyendir. En sade anlamıyla bir kişinin bir başka kişiye karşı olan sahipliği olarak ifade edilmektedir. Bu kölelik biçimi en çok Moritanya’da karşımıza çıkmaktadır. Kuzey Afrika ve Orta Doğu ülkelerinde bu kölelik biçiminin az da olsa hala devam ettiği bilinmektedir. Borç esareti biçimi ise kişinin borcuna karşılık kendini teminat olarak göstermesidir. Ayrıca günümüzde en yaygın görünen bir modern kölelik biçimidir. Hatta aile borç esaretinden kurtulmak için kız çocuklarının seks işçisi olarak satıldığı görülmektedir. Özellikle bu durum Güney Asya ülkelerinde sıkça görülmektedir. Sözleşmeli kölelik de sözde işçilere istihdam garantisi ile başlayan bir biçimdir. Sözleşmenin imzalanması, emekçinin düşük bir ücret karşılığında emeğinin sömürülmesiyle başlanır. Hatta bazı işçiler ikamet ettikleri bölgelerden hiç tanımadığı, göremediği ve bilmediği yerlerde düşük ücretlerle çalışmaktadır. Sözleşmedeki hukuki eksikliklere istinaden emekçilerin çalışma kurallarını ağırlaştırarak köle olduklarını meşrulaştırmıştır. Bu sebeble ucuz iş emeği gücü ile işveren, istediği karı elde etmektedir. Dünyanın genelinde ve birçok sektörde bu modern kölelik biçimine rastlamak mümkündür. Devlet köleliği biçimi, hükümet destekli kölelik olup vatandaşlarını zorla çalıştırmasıyla meydana çıkan bir modern biçimdir. Billhassa askeri kamplarda ve inşaat projelerinde görünen bir biçimdir. Myanmar, Özbekistan ve Kuzey Kore de bu modern kölelik biçiminin örneklerine rastlanmaktadır. Yerel

esaret biçimi, genellikle kadınlar ve çocuklar için uygulanmaktadır. Hanehalkının ihtiyaçlarını görmek için zorla çalıştırılma anlamında kullanılmaktadır. İnsanları bütünüyle dış dünyadan kopardıkları bir köleliktir. Son olarak dinsel kölelikte dini kurumların köleliğin varlığını korumak için ortaya çıkardıkları bir kölelik biçimidir. Batı Afrika ülkelerinde dinsel köleliği örnek olarak genç kızların aileleri tarafından rahiplerin hizmetine sunulması ayrıca da Hindistan ve Nepal’de yoksul ailenin kızları dini inançları gereği tapınaklarda zorla çalıştırılması bu köleliğe verilecek en somut örneklerdir (Androff, 2010:214,215). Nitekim modern köleliğin tüm biçimleri insanları hak ve özgürlüklerinden mahrum bırakan bir suç olarak görülmektedir. Bununla birlikte, sömürü biçimleri, modern insan tacirlerinin ve köle sahiplerinin uyguladıkları tüm yöntemler evrimleşmiş olsa da kölelik uygulamasında eşitsizliklerin ve bireylerin özgürlüklerine getirilen sınırlamaların varlığı belirleyici bir unsur olmaya devam etmektedir. Bu nedenle, çağdaş kölelik, bir bireyin ayrıcalıkları bir ölçüde veya tamamen sınırlamaya tabi olan bir başkası üzerinde otorite kullanma yeteneğini içermektedir (Jardine, 2017:35). Kontrol ve otorite kavramları köleliğin modern biçiminde en sık rastlanan durumdur. Keza Bales’in kabul ettiği gibi modern kölelik biçimleri, “Eski köleliğin geleneksel anlamında insanlara sahip olmakla değil, onları tamamen kontrol etmekle ilgilidir” (Bales, 2012:5) şeklindeki ifadeleri bu durumu kanıtlar niteliktedir. İnsanı özgürlüğünden büyük ölçüde mahrum bırakacak olan kontrol, şiddet, aldatma, kandırma veya zorlama gibi araçlarla desteklenerek elde edilecektir.

Köleliğin çağdaş formunu en kapsamlı şekilde ele alan Crane, modern köleliği; endüstriyel, sosyo-ekonomik, coğrafi, kültürel ve düzenleyici bağlam olmak üzere beş farklı boyutta ele almıştır. Ancak en çok üstünde durduğu ve vurguladığı endüstriyel, sosyo-ekonomik, coğrafi bağlamlardır. İlk olarak modern köleliğin sektörel değerlendirmesini endüstriyel bağlamda açıklamıştır. Modern köleliğin yoğunlaştığı sektörel alanları tarım, madencilik, inşaat, tuğla yapımı ve halı dokumacılığı gibi imalatlar meydana getirmektedir. Bunların yanı sıra söz konusu olan bu sektörel hizmetlerde güvencesiz ve düzensiz çalışan modern kölelerin sayısı oldukça fazladır. Modern kölelik konusunda sosyo-ekonomik faktörler oldukça kritik noktadadır. Çünkü modern köle olmadaki en temel gerekçe yoksulluktur. Nitekim emek sömürsünün en kötü biçimlerinin meydana gelmesi işsizlik ve yoksulluğa

dayandırılır. Sosyo-ekonomik statülerini iyileştirme arzusu, savunmasız insanları sömürücü koşullara zorlayan ve aldatan yasa dışı bireyler tarafından sıklıkla avantaja dönüştürülür. Bu yüzden ki yoksulluk modern köle sayısının artmasında en önemli unsurdur. Şüphesiz dünya üzerinde milyonlarca insan aşırı yoksul koşullar altında hayatlarını idame etmek zorunda ve bunun için modern köle olarak yaşamayı sürdürmektedir. Coğrafi bağlam ise modern köle yoğunluğuna sebebiyet veren bir başka durumdur. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'ya göre, zorla çalışma genellikle az gelişmiş ve yahut gelişmekte olan ülkelerde özellikle gizlenmiş bölgelerde meydana çıkması bu bağlamı açıklamaktadır. Yeni Zelanda'da ve Asya'nın farklı bölgelerinde, balıkçı teknelerinde çalışan işçilerin durumu bu bağlama örnektir. Ayrıca madencilik, ormancılık ve tarım gibi dünyanın belirli yerlerinde yoğunlaşmış sektörler bir diğer örnekler arasındadır. Bu uzak ve izole bölgelerde yoğunlaşan üretim, bu sektörlerde çalışan işçileri ekonomik emek sömürüsü uygulayarak modern kölelik koşullarıyla karşılaşmalarına sebebiyet vermiştir. Kültürel bağlamda mevcut olan unsurları gelenekler, yerleşmiş eşitsizlikler ve dini inançlar olarak açıklamaktadır. En son olarak da düzenleyici bağlamı yönetimin gücü olarak ifade etmektedir (Crane, 2012:12-18). Dünyadaki modern köle sayısını artmasında tüm bu bağlamlar ve unsurlar oldukça ciddi roller üstlenmiştir. Keza modern köle oranının ve sayısının en fazla olduğu ülkeler aşağıdaki gibidir;

Özbekistan, Haiti, Katar, Moritanya, Hindistan, Çin, Bangladeş, Pakistan ve Rusya'dır. 2016 yılı Küresel Kölelik Endeksi'ne göre bugün dünya üzerinde 45,8 milyon köle bulunmaktadır. Bu kölelerin %58'i Hindistan, Çin, Pakistan, Bangladeş, Özbekistan gibi ülkelerde yaşamaktadır. 2013 yılında 29,8 milyon olan bu rakam günümüz itibarıyla %28 oranında bir artış göstermiştir. (Güler, 2015:41)

Modern kölelik, tüm insanlar için geçerli temel hakların ihlal edilmesine ve özgürlük ve güvencenin ortadan kaldırılmasına neden olmaktadır. İster gönüllü bir şekilde isterse zoraki şekilde meydana gelen modern kölelik dünyanın utanç tablosudur. Her ne kadar kölelik ve biçimlerini yok etmek için uluslararası sözleşmelerle bile mücadele verilmiş olsa da bu süreç günümüze kadar devam etmektedir.

1.2.1. Zoraki Kölelik

Kapitalist sisteminin ilk ortaya çıkışı zamanındaki kölelik ile şu andaki kölelik arasında farklılıklar olduğu aşikardır. Özellikle de bu farklılık kişinin rızasının olup olmaması konusudur. Zoraki kölelik adı altında insan ticareti, zorla

çalıştırma, kadın ve çocuk sömürüsü, borç esareti gibi başlıklarını ele almak mümkündür. Erken kapitalist dönemde köleler, zorla ve insan dışı muameleler ve şiddet içeren eylemler görerek çalıştırılmıştır. Bunun en şiddetli ve acımasız olanı, Transatlantik Köle Ticareti Hattı ile Afrikalıların Amerika Kıtası'na zoraki ve barbarca bir şekilde taşınması örneğidir. Hatta şeker, kahve tütün gibi mallar ile insanlar takas edilmiştir. İnsanın rızası dışında bir mal gibi alınıp satılması insanlık için ağır bir suçtur. Bu zoraki insan ticareti insanlık için kabul edilemez bir hak ihlali durumudur. Ancak günümüz dünyasında bu sorun modern kölelik biçimlerinde vuku bulmaya devam etmektedir (Akgün, 2016:158). Örneğin; eski zamanlardaki Amerika'da uygulanan kölelik biçimi olan menkul kölelik biçimini günümüzde Moritanya ve Sudan'da görmek mümkündür. Köleler sahiplerinin mülkiyetindedir ve bir takas aracı olarak kullanılmaktadır. Kölelerin çocukları da sahiplerini malı olduğu için istedikleri zaman satılabilmektedir. *iAbolish*'in 2008 verilerine göre, Moritanya'da kölelik 1980'de yasal olarak kaldırılmış olsa da bugün yaklaşık orada 90.000 mal kölesi vardır. Kölelik Kuzey Afrika ülkesi Moritanya'da tipik olarak ırk temelli olduğu, koyu tenli Afrikalıların açık tenli Arap-Berberi topluluklarına hizmet ettiğini belirtilmektedir. Ayrıca menkul köleliğinin, ülkenin kuzey kesiminde yaşayan Arapların, siyah Afrikalıların yaşadığı güney köylerine sık sık baskın düzenlediği bilinen Sudan'da da oldukça gelişmiştir. Baskınlar sırasında Afrikalı erkekler öldürülmekte, kadın ve çocuklar köleleştirilmektedir (Ngwe & Elechi, 2012:115). Her ne kadar bu kölelik biçimi hala günümüze kadar devam etse de modern kölelik formundaki insan ticareti köleliği eskiye nazaran köle sahiplerinin köleleri üzerinde yasal mülkiyet hakları yoktur. Ancak kölelerinin kaderini tam anlamıyla kontrol edebilir ve belirleyebilirler. Köle durumdaki insanlar istedikleri zaman çekip gidemezler, hayatlarında hiçbir seçim yapamazlar, çünkü şiddet destekli tam kontrol altında tutulurlar. Ayrıca köle olarak tutulan insanlar özgür iradelerini kullanma yeteneklerini kaybederler (Cornell & Bales, 2008:8). Böylelikle, insan ticareti veya zorla çalıştırma gibi köleleştirme eylemleri insanın hür iradesi ve rızası dışında gelişerek meydana gelmektedir. Nitekim insan ticaretini en kapsamlı şekilde tanımlamak gerekirse;

Kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile ya da zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfusu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye ya da başkalarına kazanç veya çıkar

sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi barındırılması veya teslim alınması anlamına gelmektedir. (Bakır, 2016:9)

Modern köleliğin biçimi olan insan ticaretine teşvik edebilecek bazı faktörler düzensiz nüfus artışı, doğal felaketler, kırılgan, küresel ve değişken ekonomi, alt yapı, yoksulluk, istismar, silahlı iç çatışmalar ve işsizlik olarak sayılabilir. Özellikle çatışma ve felaketler, insanları köleleştirmek için şiddet ve hile kullanan suçlulara kapı açmaktadır. Bunu takip eden ekonomik ve sosyal durum birçok insanı, insan ticaretine karşı savunmasız hale getirmektedir. Bu, modern köleliğin gelişmekte olan ülkelerde neden daha yaygın olduğunu açıklamaktadır (Ngwe & Elechi, 2012:108). Genelde çatışma olan ve gelişmekte olan ülkelere taşınan insan ticareti mağdurlarından bazıları cinsel sömürü, ev içi çalışma, zorla çalıştırma veya borç esareti için kullanılmaktadır. Örneğin; cinsel amaçlı insan ticaretinde öne çıkan kurbanlar çocuklar ve kadınlardır. Özellikle kadınların cinsel sömürüsü çok eski tarihe dayanmaktadır. Eski Yunan'da erkek, kadından daha çok değerli olup kadın bedeni cinsel sömürü aracı olarak kullanılmıştır hatta Aristoteles; kadınları, erkeklerin cinsel gereksinimlerini karşılayan araçlar olarak değerlendirmekte ve köleler efendileri için faydalı bir meta olması gerektiğini savunmuştur. Diğer bir örnek olarak Trans-Atlantik Köle Ticareti gibi geleneksel zorla çalıştırma ve kölelik biçimlerinde, cinsel istismar ve sömürü oldukça olağan bir durumdur ve bu cinsel sömürüye maruz kalan kurbanlar kendi bedenleri üzerinde hiçbir hakka sahip değildir. Ancak günümüzde kadın ve çocuklara yapılan cinsel sömürü şekli birtakım değişikliklere uğramış olsa da mağdurlar hala kendi rızaları ile cinsel sömürüye zorlanmaktadır. Bununla birlikte, seks ticaretinin sanayileşmesi ve insanların metalaştırılması, modern seks ticaretinde artışa neden olmaktadır. İnternet kullanımı gibi teknolojideki gelişmeler, seks işçiliğine farklı boyutlar katarak müşterilere çevrimiçi cinsel hizmetler sunarak da bir ticari dönüşüm yaşamıştır (Poulin, 2003:38). Böylelikle, cinsel sömürünün ekonomik ve teknolojik dönüşüm süreci yüzünden her milletten ve yaştan çocuklar ve kadınlar cinsel sömürü tehdidi ile karşı karşıya kalmaktadır. Nitekim bu dönüşümün en temel nedeni küreselleşmenin dünya toplumlarına getirdiği yoksulluk ve savaş koşullarıdır. Nesneleşen kadın ve çocukları, satın alan kişiler arasında patron-işçi veya köle- efendi ilişkisi oluşup her yönden kişiler sömürülmektedir. Ayrıca en kötü yaşam standartlarına sahip olup kendi hayatlarını kontrol etme gücüne de sahip değildirler (Bakır, 2016:11). Kişinin

rızası olmadan kısıtlayıcı koşullarda mecburi olarak ortaya çıkan cinsel kölelik, modern köleliğin başka bir biçimi olarak görünmektedir. Bu biçimde, cinsel sömürü araçları değişkenlik gösterebilir ama yine de birçok mağdur doğrudan sömürü biçimlerine zorlanmaktadır. Örneğin; bireyin kaçırılıp sömürücü koşullarda çalışmaya zorlamak, modern insan tacirleri tarafından dansçılık, dadılık, garsonluk gibi çalışma fırsatları sunulup aldatmaca ve zorla seks işçisi olarak kurbanları zorla çalıştırmak hatta kurbanların ihtiyaçlarını karşılayan tacirlerin kimlik, pasaportlarına el koyarak borç esaretine mahkum bırakmak gibi daha bir çok örnek sayılabilir (Monzini, 2004:78).

ILO'nun 2008 yılında hazırlanan “İnsan Ticaretine Karşı Hareketler” adlı raporuna göre;

Dünya üzerinde her yıl yaklaşık olarak 2,4 milyon insan ticareti mağduru sayısı vardır. Bunlardan 1,4 milyonu Asya-Pasifik ülkelerindedir; 270.000'i endüstriyel ülkeler, 250.000'i Latin Amerika ülkeleri ve Karayip, 230.000'i Ortadoğu ve Kuzey Afrika, 130.000'i ise Güney Afrika'dadır. Bu sayının %90'ını fuhşa alet olan 15–26 yaş arasındaki kadın ve çocuklar oluştururken, geri kalan %10 ise zorla çalıştırılan ya da organları alınan kişiler olarak tanımlanmaktadır. (Sever & Arslan, 2008:2)

Günümüz dünyasında milyonlarca insan kuvvet ve şiddet tehdidine karşı çeşitli sektörlerde zorla çalıştırılmaktadır. Modern köleliğin biçimlerinden olan zorla çalıştırmanın unsurları; “Bireyin kendi hür iradesi dışında çalıştırılması, işverenler veya aracıları tarafından şiddet, tehdit veya sürekli borçlandırılarak çalıştırılması ve kimlikleri veya pasaportlarının yetkililere ihbar etme tehdidiyle işverenlerin veya aracılarının elinde tutulması” (Güler, 2015:25) gibi durumları içermektedir. Bir insanlık suçu olarak tanımlanan zorla çalıştırmayı, ILO üç kategoride ele almaktadır. Birincisi, devlet tarafından empoze edilen zorla çalıştırma ki bu genellikle kamu otoriteleri, orduda paramiliter örgütlerde, kamusal işlere zorunlu katılım ve tutukluların zorunlu çalıştırılmasını içerir. İkincisi, kişiler tarafından cinsel sömürü için empoze edilen zorunlu çalışma türü ki bu ticari amaçlı bütün cinsel aktiviteleri ve pornografiyi de içermektedir. Son kategori ise yine bireysel kişiler tarafından emek sömürüsü için zorla çalışmadır. Bu kategori, kölelik koşullarında çalışmayı ve birçok ekonomik sektördeki zorunlu çalışmayı kapsamaktadır. Zorla çalıştırılmadaki emek sömürüsünün en fazla olduğu sektörler; tarım, sanayi, madencilik, inşaat ve kamu hizmetleri olarak sayılabilmektedir (Özçelik, 2015:28). Keza zorla çalıştırılmaya maruz kalan kadınlar, çocuklar, eğitimsiz, yoksul, vasıfsız ve göçmen kişilerden meydana gelmektedir. Zorla çalıştırılan bu kurbanların

mahkûm olduğu şeyler yoksulluk ve acımasız çalışma şartlarıdır, çoğu kıt kanaat geçinip karın tokluğuna hayatlarını idame ettirmektedir. Nitekim zorla çalıştırılmaya mahkûm insanlar fiziksel, psikolojik, maddi, manevi yönden eksik, özellikle de özgürlük duygusundan mahrum kalmaktadır. Bir bütün olarak her yönden sömürülen bu insanlar, tüm dünyaya virüs gibi yayılan modern köleliği ve kapitalist düzeni ayakta tutan varlıklar olarak en ağır şartlarda ve baskı altında yaşamaya devam etmektedir.

Modern köleliğin başka bir boyutu olan borç esareti durumundan müzdarip binlerce insan mevcuttur. Genelde yoksul ve göçmen insanların kendi ihtiyaçları karşılamak veya miras olarak kişiye kalan borçtan kurtulmak koşuluyla edindikleri borçlara karşılık, borç verene bedeni rehin göstermesi karşılığında oluşan bir durumdur. Borcundan dolayı kişiyi rehin alma, kimlik belgelerine el koyma ve sınır dışı edilme tehdidi durumu sıklıkla görülmektedir. Mağdurun fiziksel ve psikolojik şiddet görmesi, insanlık dışı ve sömürücü çalışma koşulları altında borcunu ödemesi için zorla çalıştırılmaktadır. Zira borçlu köleler, her türlü sömürüye maruz kalsalar bile borçlu oldukları efendilerine saygı ve itaat göstermek zorundadırlar (Jardine, 2017:166). Ne yazık ki bu sömürü tarzı tamamıyla eski zamanlardaki kölelik uygulamasının en zorba tipi olup günümüzde hala örneklerini görmek mümkündür.

Her ne kadar köleliğin tüm biçimleri dünya tarihinden çeşitli girişimler ve uygulamalarla ortadan kaldırılmış olsa da tüm bunlar tarihten onu silmeye gücü yetememiştir hatta her seferinde değişik formlara bürünerek ayakta kalmayı başarmıştır. Örneğin; *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi* kölelik, zorla çalıştırma veya zorunlu çalışma yasağını düzenleyen 4. maddesi şu şekilde ifade edilmektedir: “Hiç kimse köle veya kul olarak tutulmayacaktır, Hiç kimseden zorla çalıştırılması veya zorunlu çalışması talep edilmeyecektir” (Karan, 2018:417). Diğer bir örnek ise Anayasa’nın 17. maddesinde yer alan “Herkes... maddi ve manevi varlığını koruma... hakkına sahiptir” (Karan, 2018:428) şeklindeki söylemler teoride kalıp pratikte görevini yerine getirmekte başarısız olmuştur.

1.2.2. Gönüllü Kölelik

Modernizmin ve kapitalizmin en göz alıcı başarılarından birisi de farkında olmadan bizi gönüllü köle haline getirmiş olmasıdır. Hamza Yardımcıoğlu,

“Modernizm, kölenin boynundaki zincirleri görünmez kılması ve kendisini özgür sanmasıdır. Günümüz köle profili köle olduğunun ve özgürlüğünün kısıtlandığından bi haberdır” (Yardımcıoğlu, 2017:73-74) diyerek modernizmi bizi farkında olmadan nasıl köleleştirdiğini açıklamaktadır. Nitekim gönüllü köle olmamızdaki en büyük unsur arzularımızdır. Frédéric Lordon *Kapitalizm, Arzu ve Kölelik* kitabında “Bizler arzularımızın tam anlamıyla efendisiyizdir...” (Lordon, 2012:33) şeklinde açıklamalarda bulunmaktadır. Çünkü sahip olduklarımız ve daha fazlasına sahip olma arzusu insan kitlelerini gönüllü köle olarak yaşamaya teşvik etmektedir. Bu sürecin en önemli unsuru maddiyat, yani paradır. Ancak para ile arzulanlarımızın çoğuna sahip olabilmekteyiz. Baruch Spinoza, en temel arzu nesnesi olan paranın önemini “Her şeyi elde etmemiz için bir araçtır ve bu yüzden onun hayali avamın zihnini fazlasıyla meşgul etmiştir” (Lordon, 2012:27) şeklindeki ifadeleri bunu kanıtlar niteliktedir. Arzu nesnesi paranın tedarikçileri olarak kapitalist yapılar patron veya işverenler ön plandadır. İşveren ve çalışan ilişkisi arzu ve çıkara dayalı olmaktadır. Patron kârını alacak emekçi ise hayatına kıt kanaat geçinmeye devam edecektir. Dolayısıyla, ücretli hizmet nüfusu oldukça fazladır. Nitekim ücretli emekçiler hayatlarını idame etmesi için para en gerekli araçtır. Yeme, içme, barınma ve giyinme gibi en temel ihtiyaçlar para nesnesinin önemini oldukça ön plana çıkarmaktadır. Esasen ücretli emekçi ekmek parası kazanmak için işe gitmektedir ancak çalışma zahmetini bir nebze de olsa tüketimden aldıkları zevk telafi edecektir (Lordon, 2012:32-34). Günümüzdeki gönüllü köleler hem üreten hem de tüketen bireylerden meydana gelen topluluklardır. Üret ve tüket sarmalını oluşturan kapitalist sistemin köleleştirmede ön koşulu para olduğu için bu döngü oldukça iyi işlemektedir. Köleleştirilen bu insanlar tüketimden haz alan gönüllü köleler haline dönüşerek yaşamını sürdürmektedir. Nilgün Köksalan, gönüllü kölelik kavramını “Tüketim üzerinden birey ve toplumların çeşitli markalara, gruplara, oluşumlara, fikirlere, imajlara ve söz konusu kavramlara benzer birçok tüketim odaklı kavrama bağımlı hale getirilmesi düşüncesini” (Köksalan, 2020:676) kapsayan olgu olarak tanımlanmaktadır. Kapitalist ekonominin beklenen bir sonucu olan tüketim kültürü günümüzde oldukça ön plandadır. Zira modern toplumdaki tüketicilerden mal ve hizmetlere yönelik artan talep karşılığında emeğin sömürülmesi kaçınılmaz bir durumdur. Belirtildiği gibi, mal ve hizmet piyasasındaki yüksek talep, aynı zamanda

ucuz işgücünü ve sömürüyü beraberinde getirmektedir. Çünkü küresel ölçekte işletmeler arasındaki rekabet gücünün yoğunlaşması, yoksulluğa hapsolmuş ve entegre ekonominin faydalarından eşit şekilde yararlanamayan yoksul, savunmasız ve çaresiz bireylerin sömürülmesini körüklemiştir. Bilinçaltında bizler de aşırı tüketim yoluyla talebi yaratarak ve yoksul, çaresiz ve savunmasız bireylerin sömürülmesini içeren nihai malları satın alarak sömürünün aksesuarları görevindeyiz (Jardine, 2017:127). Nitekim gönüllü kölelik olgusunu tüketim köleliği olarak da ifade eden Michael R. Solomon, bireyin tüketim kültürünü yaşam tarzı haline getirmesi, markayı bireysel kimlik olarak tanımlaması ve ayrıca aşırı tüketim bağımlılığı bireyi tüketim kültürünün gönüllü kölesi durumuna getirir (Solomon, 2003:16). Özellikle günümüz aşırı tüketim ve haz tüketimi gibi anlayışlar tüketim kültürünün değişimlere uğradığını göstermektedir. Önceden amaç olarak gerçekleşen tüketim, günümüzde mutluluk, haz, güç ve statü gibi farklı boyutlara ulaşmıştır. Haz ve arzuların yarattığı tüketim zinciri, sömürücü emekten kâr eden şirketler ve bu ürünleri satın alan ve kullanan son tüketiciler için bir utançtır (Geus, 2013:13).

Arzu nesnesi paraya olan bağımlılık gerek ücretli hizmetin temelini gerekse iş sözleşmeleri düşüncesinin temeline zemin hazırlamıştır. Bu nedenle kapitalist üretim gücüne sahip olan efendi ve yahut patron gönüllü kölelerin arzularını şekillendiren ve tatmin eden yöntem veya stratejinin para kaynağı olması, çalışan üzerinde söz hakkı sahibi yapmaktadır. İşveren bu söz hakkını genelde çalışma koşulları ve emekçinin hareket alanı üzerinde kullanarak sözleşme ile de bu durumu tescillemektedir. Sonuç olarak çalışan emekçi, işverenin tüm emirlerini yerine getirme görevini memnuniyetle karşıladığı için gönüllü köleliğe yasal olarak izin vermektedir. Zira efendisi veya patronu ile rızaya dayalı bir ilişki içinde emekçiler kendi hür iradeleriyle bu sözleşmelere tabii olmaktadır. Nitekim gönüllü kölelik, sözleşmeye dayalı köleliktir. Çünkü işverenin istihdamı ile ilgili olarak;

Hem gönüllü kölelik hem de bir sözleşmede istihdam, bir kişi emirleri yerine getirme görevini kabul eder. İşçiyi veya köleyi yönlendirmekten işveren veya köle sahibi sorumludur ve çalışan veya köle, talimatları uygun şekilde yerine getirmekten sorumludur. Ancak, istihdamda bu, yalnızca çalışma saatleri içinde ve yalnızca hem organizasyon politikalarıyla uyumlu hem de iş tanımında belirtilen işle ilgili komutlarla ilgili olarak geçerlidir. Kölenin, köle sahibine karşı hiçbir hakkı yoktur. Bununla birlikte, bir köle ile ilgili olarak bir köle sahibi için de geçerli olan, bir işverenin bir çalışan üzerindeki kontrolüne ilişkin bazı kısıtlamalar vardır. (Frederick, 2014:119)

Gönüllü köle, başka birinin kölesi olmayı kabul eden kişidir. Sözleşmeye dayalı kölelik olgusu, özgür bir kişinin başka bir özgür kişiyle yani patron ve çalışan

arasında belirli bir tarihten itibaren tüm emirleri yerine getirmek için yasal bir sözleşme yapılır. Nitekim bu anlaşma paradigmatik olup yasal ve bağlayıcı bir anlaşma olacaktır. Böylece çalışan kişi özgür olmaktan çıkar ve köle statüsünde olur. İşveren veya patron, gönüllü kölenin veya emekçinin hayatını yönlendirmek için yasal hakka sahip bir köle sahibi olur. Bundan böyle köle, efendisinin tüm emirlerini yerine getirmekle mükelleftir. Aynı zamanda patron veya efendinin, köle üzerindeki kontrolünü manipüle ederek sözleşmeler karakterize edilir (Frederick, 2014:117-119). Manipülasyonla gelişen süreç, emekçinin yaşamını yönlendirme konusunda oldukça etkili olmakta ayrıca da emekçi manipülasyonlarla oluşan kısıtlamaların farkına bile varamamaktadır. Örneğin; emekçi belirli bir saatte işinin başında olmalı ve belirli saatte işten çıkmalıdır. Özellikle emekçilerden fazla mesai yapmaya zorlanmaları sık görülen bir durumdur. Genellikle emeklerin yoğun olduğu ve düşük ücretlerle rekabetin yüksek olduğu tekstil, giyim, deri ve ayakkabı endüstrilerinde aşırı fazla mesai yaparken işçilerin sömürülmesi yaygındır. Nitekim fazla mesai yaparak, çalışma süresince en yüksek performansı göstererek, efendisini tatmin ederek hem kendisine hem de efendisine kazanç sağlamalıdır (Jardine, 2017:117). Zaten köleden alınan hizmet karşılığında efendinin ödediği ücret sözleşmenin yükümlülükleri arasındadır. Sonuç itibarıyla, bu yükümlülükler her ne kadar gönüllü köleyi maddi ve manevi yönden tatmin edemese de kendi rızasıyla olan bir durumu kabul etmiş bulunmaktadır. Diğer bir deyişle, kendi rızasıyla emek köleliği sözleşmesine hayat vermektedir.

Literatürde geçen bir tanıma göre Debra Satz gönüllü köleliği, “Bir kişinin belli bir kişiden aldığı borç karşılığında söz konusu borç ödenene kadarki süre boyunca o kişinin çalışmasıdır” (Satz, 2009:87) şeklinde tanımlamaktadır. Zira insanları gönüllü köle yapmanın en iyi yolu borçlandırmadır. Borçlandırmayı en iyi yapan bankalar faiz yoluyla, devlet ise çeşitli vergi yoluyla borcun istikrarlı olmasını sağlamaktadır. Modern köleliğin bu biçimi oldukça yaygın ve hatta kronikleşmiş olmaktadır. Yaşamın seyrine göre şekillenen ihtiyaçlar sebebiyle borçlanan kişi borcunu ödeyene kadar emeklerini ipotek etmiş olmaktadır (Yardımcıoğlu, 2017:93). Böylece borcuna karşılık olarak emeğini satmak zorunda olan kişi, birçok kısıtlama ve sömürüye maruz kalsa da bunu sineye çekerek çalışmaya devam edecektir. Örneğin; kredi çekerek alınan bir ev veya araba için borçlu kişi düzenli bir şekilde ödeme

yapmak zorundadır. Borcundan dolayı kişi, işverenin her türlü sömürüsüne karşı işini bırakma gücünü gösteremez ve hatta onun kaderi işverenin iki dudağı arasındadır. Çünkü borçlanma sözleşmeli köleliğin bir nevi gerekçesi olarak görülmektedir. Zaten kişinin kendi ihtiyaçları ve istekleri için oluşan borçlanma durumu gönüllü kölenin bu sömürüyü göz ardı etmesi ve hatta borcunu ödediği hazzı, onu mutlu edecektir. Zira bu haz tüketimle meydana gelen bir süreçtir. İnsalara enjekte edilen tüketim eşittir mutluluk fikri, borçlanmaya daha çok meyilli hale getirecektir.

Gerçekte ekonomik piramidin en üst katmanındaki bireyler, genellikle çokuluslu şirketler için mal ve hizmet üreten ve ekonomik sömürüyü yapan ayrıcalıklı bireylerdir. En alt katmandakiler ise ekonomik sömürüye karşı daha savunmasız bireylerdir. Kapitalizm, ultra zengin ve az nüfuslu üst bir sınıf yaratırken çalışmaya mecbur devasa bir sınıfı da beraberinde ortaya çıkarmıştır. Üst sınıf çıkarlarına hizmet eden sömürülen sınıfın üzerindeki üretkenliği artırma baskısını da artmıştır. Bu yapıdaki her kademedeki hiyerarşik kölelik yani ast-üst tarzı bir ilişki mevcuttur. Zira bu ilişkide tahakküm altında olup kendi iradesi ve çıkarları doğrultusunda otoriteye bağlılığını sömürülen kişi ilan etmektedir. Zaten bağımlılığa dayalı hiyerarşik zincir köleleştiren yapıdadır (Lordon, 2012:41-42). Dolayısıyla sömürülen toplumdaki hiyerarşik zincirin en üst kademesinden en alt kademesine kadar ilerleyen kısıtlamalar, baskı, kontrol, propaganda, gözetim ve tehdit gibi unsurlar köleliğin gönüllü bir şekilde benimsenmesinde ve otoriteye sıkı sıkıya bağlılık konusunda büyük rol oynamaktadır. Bu unsurlar insanları farkında olmadan gönüllü köleler haline getirmesi ayrıca da sömürmesi kaçınılmaz bir durumdur. Nitekim sömürüye dayalı toplumlarda, devlet veya iktidar egemen sınıfın baskı ve sömürü aracıdır. Çünkü köleciler devletlerin temel görevlerinden biri uygun aygıtlar ve yöntemlerle sömürülenleri bastırmak ve otoriteye bağlılıkları sağlamaktır (Kerov, 2019:65-66). Buna istinaden La Boétie iktidar ve devleti, toplumlar üzerinde etki bırakan ve ayrıca toplumun kaderini belirleyen en büyük kötülük olarak tanımlamıştır. Bireylerin özgürlüğü kısıtlayan veya yok eden olgunun her türlü siyasal iktidar olduğunu ifade etmektedir (La Boetie, 2011:68). Böylelikle, otoriteye kendi rızası ile boyun eğen bireyin benliğinde ve yaşamında köleleştiren egemen gücün ideolojisinin, buyrukların, imaların ve mesajlarının benimsenmesi oldukça muhtemeldir (Cevizoğlu, 2020:73). Hem kendi rızası hem de devlet veya otoritenin

din ve yahut medya gibi tahakküm aygıtlarıyla manipölasyonlara maruz kalan özgürlüğü kısıtlanan bireylere iktidar istediğı arzu ve duyguları da aşılacaktır. Çünkü güce sahip olana itaat etme arzusu ön plana çıkarak otoriteyi veya efendiyi sevmeye duyusunu ağır basmaktadır. Örneğın;

Yaşam, kendisine bağımlı hiçbir şey olmadığı düşünöldüğünde tamamen anlamsız görünür. Herhangi bir şeyin kaynağı, yaratıcısı ve başlatıcısı olmamak, kişinin dünyadaki varlığını yersiz, sebepsiz ve gereksiz hissetmesine yol açar. Bu, sözcüğün tam anlamıyla önemsiz olmak demektir. Bu nedenle çoğu insan herhangi bir biçimde şiddetli bir otorite isteğı duyar: yani, varlığının haklılığını kanıtlamaya, kendi öneminin başkalarınca tanınmasına istek duyar. (Sennett, 2014:196)

Otoriteyi boyun eğme ve sevmeye kişinin kendisini köleleştirmesiyle sonuçlanan durumdur. Dolayısıyla özgürlüğünü ve yaşamını başkalarının güvencesi altında hatta kontrolünde yaşayan birey kendisi zayıf ve güçsüz durumdadır. Ancak bunun bilincinde olmayan köle için bu durumu özgürlük olarak algılamaktadır (Cevizoğlu, 2020:69). Sistemin bir parçası olarak yaşayan köle bu durumun sonlanmasından dolayı korkular yaşamaktadır. Bu yüzdendir ki korkuların yarattığı bu durum, kişinin bilinçsizce sistemin dayattığı fikirleri benimsemesine sebebiyet verir. Ayrıca kişi benimsenen bu davranışları sergilediğinden dolayı da daha güçsüz duruma düşerek sistemin kölesi haline geldiğinin farkına bile varamaz. Bu sayede sistem, bağımlı ve itaatkâr kimlikler ortaya çıkararak ve otoritenin gücüne güç katarak varlığını sürdürmesine ön ayak olacaktır.

Gönüllü köle olmamızdaki etken olgular olan kapitalizm, modernizm, arzu nesnesi para, borçlanma, tüketim kültürü, hiyerarşik toplum yapısı, siyasal iktidar, devlet veya otorite gibi kavramlar var oldukça kölelik kavramı yeryüzünden asla silinmeyecektir.

BÖLÜM II

2. TOM AMCANIN KULÜBESİ ESERİNDE KÖLELİK

2.1. Harriet Beecher Hayatı

Kölelik karşıtı ve köleliğe ışık tutan Amerikalı yazar Harriet Beecher Stowe 14 Haziran 1811 yılında ABD'nin Litchfield/Connecticut eyaletinde dünyaya gelmiştir. Lyman Beecher ve Roxana Foot'un dokuz çocuğundan yedincisi olan Stowe, dindar bir aileye mensup olup çocukluğunu da iyilikseverlik, hristiyanlık, kardeşlik gibi konularla ilgili öğretilerin hikayelerini dinleyerek geçirmiştir. Stowe'un annesi Roxana, daha o beş yaşındayken öldü ve babası yeniden evlenirken, kız kardeşi Catherine, genç Harriet'in hayatındaki en etkili karakter olarak hayatını etkiledi. Sekiz yaşında, eğitimine Litchfield Female Academy denilen yerde başlamıştır. Daha sonra, Stowe 1824'te, genç kadınları erkek akademilerinde bulunan aynı kursların çoğuna maruz bırakan Catherine Beecher'ın Hartford, Kadın Ruhban Okulu'na katılmıştır. Stowe'un yazma eğilimi, okul için hazırladığı denemelerde açıkça görülmektedir. Ayrıca Stowe, 1829'dan 1832'ye kadar Hartford Kadın Ruhban Okulu'nda bir öğretmen olarak çalışmıştır. 1832'de Stowe'un babası Lyman, Ohio, Cincinnati'deki saygın Lane Ruhban Okulu'nun başkanlığını kabul ettiğinde, Stowe onunla birlikte gitmiş, orada tanınmış kölelik karşıtları da dahil olmak üzere, günün bazı büyük zihinleri ve reformcularıyla tanışmıştır. Burada ırkçı ayaklanmalara sürekli şahit olan Stowe, kölelerin hikayelerini dinleyerek onlara kaçmaları için yardımlarda bulunmuştur. Akabinde Batı'nın manzarasına hayran olarak, karşılaştığı farklı kültürleri ve manzaraları kutlayan ilk kitabı olan *Birincil Coğrafya* adlı eserini 1833'te yayınlamıştır. 1836'da Lane Ruhban Okulu'nda profesör olan Calvin Stowe ile tanışıp evlenmiştir. Yedi çocukları olan ve yıllarca süren birliktelikleri boyunca mali ve diğer sorunlar Stowe yıpratmıştır. Nitekim eşi Harriet'i edebi kariyerinde oldukça desteklemiştir. Böylelikle, Stowe sayısız makaleler yazmış, bazıları zamanın ünlü kadın dergisi *Godey's Lady's Book*'da yayınlanmıştır. Ayrıca, ev işinden kurgusal olmayan dine kadar çok çeşitli konuları kapsayan 30 kitap ve birkaç roman da kaleme almıştır (Hedrick, 1994; 3-9). Stowe'un hayatının dönüm noktası, iki olay tarafından hızlandırılmıştır. İlki 1849'da altıncı çocuğu Samuel Charles, Cincinnati'de

bir kolera salgınında ölmesi, diğeri ise 1850 tarihli Kaçak Köle Yasası'nın yürürlüğe girmesidir. Stowe'un en ünlü eseri olan *Tom Amca'nın Kulübesi* adlı roman bu süreçte kaleme alınmıştır. Dünyaya ilham veren ve Amerika toplumunun köleliğin kurtuluşundaki kültürel ayaklanma için silah çağrısı olarak görülen *Tom Amca'nın Kulübesi* Mart 1852'de yayınlanmıştır. İlk yılında ABD'de 300.000 kopya satarak birçok sahnede icra edilmiştir ve ayrıca onlarca dile çevrildi. Kölelikle ilgili her şeyi gün ışığına çıkarmayı kendine görev edinen Stowe'un bu eseri Amerika'da köleliğin kaldırılmasında önemli bir rol oynamaktadır (Vollaro, 2009:28-31). Joan D. Hedrick kaleme aldığı Harriet Beecher Stowe'un biyografisinde şöyle yazmaktadır:

Tom Amca'nın Kulübesi'nin edebi başarısı Harriet Beecher Stowe'u köle adına en güçlü ses haline getirdi. Stowe'un kitabında köleliğe karşı duruşu, Amerikan İç Savaşı'nı ateşlemeye yardım etmesiyle bile itibar kazanmaktadır. Eyaletler arasındai savaş patlak verdikten kısa bir süre sonra, Başkan Abraham Lincoln onu Beyaz Saray'a davet etti ve burada, irfana göre, onu, birliği parçalamış olmanın şüpheli ayrıcalığı ile onurlandırdı. 1862'de Beyaz Saray'da Abraham Lincoln ile tanıştığında, uzun boylu, zayıf başkanın, bir buçuk metreden daha kısa duran Stowe'a demek bu büyük savaşı başlatan kitabı yazan küçük kadın sensin! sözleriyle selamladığı söylenmektedir. (Hedrick, 1994:234)

Harriet Beecher Stowe'un eserleri, Amerikan İç Savaşı sırasındaki kölelik karşıtı romanlarıyla kölelik sistemini tüm çıplaklığıyla gözler önüne sermiştir. Amerikan edebiyat tarihinde kölelik karşıtı, yaratıcı ve zeki bir yazar olan Harriet Beecher'in kitapları, özellikle *Tom Amca'nın Kulübesi*, büyük yankı uyandırmıştır. Nitekim kitap, köleliğin toplum üzerindeki duygusal tasviri oldukça dikkat çekici ve etkileyici olmuştur. Tüm topluma tesir eden bu durumdan dolayı Güney'de eleştirilere ve tartışmalara sebebiyet vermiştir. Stowe İç Savaş'tan sonra Florida'ya taşınarak Güney'in yaptığı zulümlere karşı ve kadın hakları ile ilgili makaleler yayınlamaya devam etmiştir. Ancak 1896 yılında Hartford, Connecticut'ta hayata gözlerini yuman Stowe ününü, köleliğin kötülüklerini vurgulayan, köle sahibi Güney'i kızdıran ve kölelik kurumunu savunmak için kölelik yanlısı taklitçi çalışmalara ilham veren en çok satan kitabı *Tom Amca'nın Kulübesi* kitabına borçludur. Stowe ayrıca, romanının köleliği temsil ettiği gerçeğini kanıtlamak için kullandığı *A Key to Uncle Tom's Cabin* (1853) adlı eserini bir belge niteliğinde yayınlanmıştır. Stowe'nin en bilinen eserleri: *Dred* (1856), *The Minister's Wooing* (1859), *Old Town Folks* (1869), ve *The Atlantic Monthly* dergisinde yayınlanan *The True Story of Lady Byron's Life* (1869) olarak sıralanabilir.

2.2. Kölelik ve Yöntem

Harriet Beecher Stowe'un *Tom Amca'nın Kulübesi* eseri, dünya çapında ün kazanan duygusal bir roman olup Amerikan köleliği hakkındaki tüm gerçekleri gün yüzüne çıkarmıştır. Roman, 19. yüzyılın ortalarında köleciliğin egemen olduğu Güney'de yeralan Kentucky eyaletinde geçmektedir. Eser, Kentucky'deki Shelby Plantasyonu'nun sahibi Arthur Shelby, ekonomik sorunlarından dolayı bazı kölelerini satmak zorunda kalması ile başlar. Shelby, köle tüccarı Haley ile anlaşarak üç adet kölesini satar. Satacağı köle Tom, uzun boylu, dürüst, dindar, güvenilir, onurlu olup kendisine uzun yıllar itaat ve hizmet eden bir zencidir. Kölelerden satılacağını duyan Eliza ise, çiftlikte kendilerinin de satılacağını öğrendiğinde oğlu Harry'i alarak özgürlüğe kavuşabilecekleri Güneyli köleler için özgürlük kapısı sayılan Kuzey'e kaçmaya karar verirler. Peşine köle avcıları takılan Eliza, çeşitli zorluklar ve mücadeleler sonucunda Kentucky'yi kuzeyden ayıran sınır olan buzlu Ohio Nehri'ni geçerek kocası George'le buluşur ve Quakerların yardımıyla Kuzey'e Kanada'ya mucizevi bir şekilde kaçmayı başarırlar. Böylece hem kocasına hem de o özgürlüğe kavuşur. Bu arada çeşitli sebeplerden dolayı kaçmayı reddeden Tom Amca, Haley tarafından bir köle pazarına taşınmak üzere Mississippi'deki bir tekneye götürür. Teknede Tom, Eva adında melek gibi küçük beyaz bir kızla tanışır ve bu kız onunla çabucak arkadaş olur. Eva nehre düştüğünde, Tom onu kurtarmak için suya dalar ve babası Augustine St. Clare minnetle Tom'u Haley'den satın almayı kabul eder. Tom, köle olarak el değiştirdiği yeni efendisi St. Claire'yle birlikte New Orleans'taki evlerine seyahat eder. Burada arabacı görevinde mutlu bir şekilde birlikte yaşamaya başlarlar. Tom, St. Clare ailesi için giderek daha değerli hale gelir ve dindar bir Hristiyanlığı paylaştığı Eva'ya giderek daha yakın olur. Ancak St. Claire'nin iyi kalpli, melek kızı Eva, zamanla sağlığı bozulur ve babasından köleleri azat etmesini vasiyet ettikten sonra ölür.

New Orleans'ta St. Clare, köleliğe bir kurum olarak karşı çıkan iyi kalpli bir efendidir. Ancak zalim karısı Marie, kölelere karşı oldukça acımasız davranmaktadır. St. Clare ile birlikte yaşayan kuzeni Ophelia ise siyahlara karşı derin önyargılar taşıyan bir karakterdir. Bunun aksine St. Clare, siyahlara karşı hiçbir düşmanlık beslemeyen, köleliğe tahammül eden ancak bu durumu değiştirmek için kendini

güçsüz hissetmektedir. Ancak St. Claire, Ophelia'yla köleliği tartışarak hem Ophelia'nın köleliğe bakış açısını hem de önyargılarını değiştirmeye çalışır. Ophelia'nın bağınazlığının üstesinden gelmesine yardımcı olmak için, eski ustası tarafından taciz edilen genç ve hırçın bir siyah kız olan Topsy'i satın alır. Ophelia'nın Topsy'i eğiterek onunla ilgilenmesini ister. Bu arada St. Clare Tom'u serbest bırakmaya karar verir. Ancak St. Claire, Tom Amca'nın özgürlük belgesini imzalayamadan bir arbedede bıçaklanarak ölmesiyle, Louisiana'da plantasyon sahibi ve kölelere karşı zalim bir kişi olan Simon Legree, Tom Amca'yı satın alır. Legree, Tom ve seks kölesi olarak kullandığı Cassy yerine satın aldığı Emmeline de dahil olmak üzere bir grup yeni köleyle birlikte kırsal Louisiana'ya giderler. Tom, Cassy ile tanışır ve onun hikayesini duyar. Kızından köle olarak ayrılmış, tekrar hamile kalmış ama bir çocuğunun daha kendisinden alınmasına dayanamadığı için kendi çocuğunu öldürmüştür.

Zalim efendisi tarafından her türlü kötü muameleye maruz kalan Tom Amca, emredildiği gibi bir köle arkadaşını kırbaçlamayı reddettiğinde Legree, Tom'a şiddetle karşı çıkarak dayak yer ve Legree'nin Tanrı'ya olan inancını kırmaya karar verir. Louisiana'da Tom'un inancı, yaşadığı zorluklar tarafından şiddetle sınanır. Bununla birlikte ona güç veren, ayakta kalmasını sağlayan ve işkencelerine dayanma cesareti veren biri Mesih, diğeri ise Eva'dır. Tom, tüm bu kötü muamelelere karşı kaçmayı asla istemez iken Cassy'i ise kaçmaya teşvik eder. Cassy ve Emmeline'in hayalet gibi davrandığı bir oyun tasarladıktan sonra, Emmeline'i de yanına alarak oyun sürer. Sonrasında, özgürlüğe giden bir tekneye binen Cassy ve Emmeline, George Harris'in kız kardeşiyle tanışır ve onunla birlikte Kanada'ya giderler ve burada Cassy, Eliza'nın uzun süredir kayıp olan kızı olduğunu öğrenir. Yeniden bir araya gelen aile Fransa'ya seyahat eder ve eski Amerikan kölelerinin bulunduğu Afrika ülkesine taşınmaya karar verirler. Bu arada Tom, Legree'ye Cassy ve Emmeline'in nereye gittiğini söylemeyi reddedince, bu kez kendisi zalimce ölesiye kırbaçlanır. Tom Amca'yı Legree'den kurtarmak için satın almak isteyen eski efendisinin oğlu George Shelby geldiğinde ise artık çok geçtir. Tom Amca'nın ölümüyle eser sona erer. Shelby, babasının ölümünden sonra Tom'un anısına tüm köleleri serbest bıraktığı Kentucky çiftliğine geri döner. Onların kulübesine her

baktıklarında Tom'un fedakarlığını düşünür ve tıpkı Tom'un yaptığı gibi dindar bir Hristiyan hayatı yaşamaya devam eder (Beşe & Aras, 2012:261).

Harriet Beecher Stowe'un *Tom Amca'nın Kulübesi* eseri, Amerikan köleliği hakkındaki tüm gerçekleri betimlemesiyle büyük yankılar uyandırmıştır. Özellikle de Güney'in karanlık yolculuğundan özgür Kuzey'e kaçış ve siyahlara yapılan şiddet konusundaki sahneleri Siyah Amerikalıların yasal özgürlüklerini hak iddia etmelerinde kapılar açan anahtar olarak görülmüştür (Gregg, 2007:138). Nitekim ilk kölelik karşıtı yazarlardan olan Stowe, birçok karakter ile Amerikan köleliğinin zulmünün tüm detaylarını gözler önüne sermiştir. Bu eseriyle kölelik karşıtı davayı tasvir etmek ve kölelik karşıtı düşüncelerini ileterek dönemin toplumuna sirayet etmiştir. Topluma farkındalık kazandıran bu eser insanları kölelik uygulamasının acımasızlığıyla yüzleşmesine katkı sağlamıştır (Adi, 2018:41). Bilakis, Stowe köleliğin en acımasız yönleri olan köle ticareti, köle pazarında insanlık dışı davranışlar, kölelere yapılan işkenceler, sömürüler, köleleştirilmiş insanların yaşadığı acıları ve daha birçok kölelik sorunlarını açıkça işleyerek tarihe ismini kazımıştır.

Zincire vurularak Amerika Kıtası'na getirilen Afrikalılara yapılan en büyük darbe köle olarak kullanılmalarıdır. Zira “Şiddet, kölelikte var olan tahakküm ilişkisinin sürekli kılınmasını sağlamaktadır” (Androff, 2010:211). Afrikadan köle depolarında istiflenerek Yeni Dünya'ya taşınan talihsiz insanlar fiziksel şiddet ve insanlık dışı muamelelerle zorla köleleştiriliyor ve bu durum kölelerin daha kolay itaat etmesini hatta efendiyi sevmesine katkıda bulunmuştur. Böylelikle, insanların en temel hakkı olan özgürlük haklarını ellerinden alınmıştır. Bir eşya gibi pazarlarda satışa çıkarılan bu insanların durumunu Stowe, köle tüccarları ve alıcıları aracılığıyla anlatmaktadır. Eserin ana karakteri köle Tom, efendisi Shelby tarafından köle tüccarı Haley'e satıldıktan sonra köle pazarında açık arttırmayla satışa çıkarılır. İyi bir efendiye satılan Tom, efendisi ölünce başka köle tüccarları tarafından en zalim efendisi Mr. Legree satın almadan önce alacağı köleleri kendi yöntemleriyle kontrol etmektedir. Örneğin; Tom'u incelerken aşağıdaki davranışları sergilemiştir:

Tom'un çenesi yakaladı, dişlerine bakmak için ağzını ayırarak açtı, kaslarını sıvattırdı, arkasını çevirdi, adımlarını görmek için sıçratıp hoplattı... Susan ve Emmelie'nin önünde durdu. Pençe gibi pislik içindeki elini uzatıp kızı kendine çekti, boynuna ve göğüslerine dokundu, kollarını sıvazladı, dişlerine baktı sonra yine onu korkunç yabancının her hareketiyle sabırlı yüzünde acının okunduğu annesinin yanına itti ve kız ağlamaya başladı. (Stowe, 2004:436)

Nitekim köleler pazara çıkmadan önce satış değeri yükselsin diye iyi beslenir ve dış görünüşlerine oldukça dikkat edilir. Çünkü dış görünüş satış için oldukça fiyat artırıcı bir durumdur. Zira köle fiyatları özelliklere, cinsiyete, fiziksel görünüme göre değişkenlik göstermektedir. Böylelikle, bir eşya olarak satışa sunulan köle kendini pazarlamak için tüm hünerlerini sergilemek zorundadır. Artık nesne olarak satışa çıkarılan köle, yasalara uygun şekilde nerede, niçin ve kaç kişi olacağını ilan edilerek satışa sunulur. Örnek satış ilanı aşağıda belirtilmiştir:

YETKİLİ KİŞİDEN SATIŞ: ZENCİLER!

Mahkemenin kurallarına uygun olarak Salı, 20 Şubat'ta Washington, Kentucky'de mahkeme kapısının önünde aşağıda adları olan zenciler: Hagar yaş 60, John yaş 30, Ben yaş 21, Saul yaş 25, Albert yaş 14 satılacaktır. Satış, Jesse Blutchfort Esq'in mallarının alacaklı ve vârisleri yararına yapılacaktır. Samule Morris, Thomas Flint, İcra Memurları. (Stowe, 2004:158)

Köle taşınırken ve pazalanırken yaşanan insanlık dramı, açık arttırmada kölenin maruz kaldığı davranışlar ve köleye bir hayvan muamelesi yapılması toplumun değer yargılarının kaybettiğinin göstergesidir (Beşe & Aras, 2012:267). Bu insanlık dışı muamelede özellikle de pazarlarda birbirinden koparılan, anne ve çocukların dramı köleliğin en duygusal ve acımasız yönlerindendir. Eserde anne çocuk dramı birçok bölümde ve birçok karakterle ele alınmıştır. İlk bölümde Eliza ve oğlu Harry'nin satılacağını duyduğu anda kaçır. Diğer bölümlerdeki örnekler ise köle pazarında yaşlı Hagar teyze ve oğlu Albert'in birbirinden koparılması, Haley'in kölesi olan Lucy'nin çocuğunun gizli satılınca acıya dayanamayıp intihar etmesi, yaşlı köle Prue'nin ağlamaktan ölen çocuğunun sesini unutması için sürekli sarhoş gezmesi, Susan ve Emmelie'nin pazarda sergilenirken aynı efendiye satılmak için çabaları ve yardım çılgınlıkları ve son olarak Cassy'nin satılırken çocuklarından koparıldıktan sonra doğan çocuğunun da aynı durumu yaşamaması için yaptıkları bir anne için en zor olanıdır. Cassy yaşadığı durumu şöyle açıklamaktadır:

Bir yıl içinde bir oğlum oldu. Ah! O çocuk! Nasıl sevdim onu! Zavallı Henry'ciğime nasıl benziyordu! Ne var ki ben kararımı vermiştim, evet, vermiştim. Bir daha asla hiçbir çocuğun büyümesine izin vermeyecektim! İki haftalık olduğunda küçüğü kollarıma aldım, onu öpüp ağladım sonra da afyon tentürü verip o ölüm uykusuna dalarken başıma bastım. Ardından da nasıl acı çekip nasıl ağladım! Ona afyon tentürü vermemin yanlışlıktan başka bir şey olabileceğini düşünemediler elbette. İnan ki içim rahat. Bugüne kadar hiç olmazsa onu acıdan uzak tutabildiğim için üzülmedim. Zavallı çocuğa ölümden daha iyi ne verebilirdim ki? (Stowe, 2004:477-478)

Anne-çocuk dramı belki de köleliğin en dayanılmaz aşağılık yönüdür. Kölelikte aile bağından ve ailevi duygulardan bahsetmek mümkün değildir. Çünkü köleler evlendiğinde efendilerin gözünde pek değeri olmayan çocukları olur ama onları tutmanın sosyal bir bağı olmaz; Kölelerin çocukları üzerinde hiçbir velayet hakkı

veya yetkileri yoktur ve ayrıca çocuklar ebeveynlerine karşı hiçbir hak iddiası olamaz (Patterson, 1982:6). Zira kölenin bırakın kendi çocuğu kendi bedeni üzerinde bile hiçbir hakka sahip değildir. Tamamen efendisine ait bir nesne konumundadır. Kadın kölelerin cinsel istismarı, kadının bedeni üzerinde söz hakkı olmadığını bize göstermektedir. Bilhassa cinsel köle olarak satılan kadınlar sömürüsü bunu kanıtlar niteliktedir. Romanın başında Cassy ve Eliza karakterlerinde cinsel sömürüyü Stowe bize açıkça göstermektedir. Çünkü köle tüccarları güzel kadın köleleri sahiplerine zevk vermek için alıp satarlar. Köle tüccarı Haley, Eliza'yı süslü hizmetçisi olarak satın almak istediğinde, onu ilk gördüğü zamanki bakışları kadınlara cinsel obje olarak baktığının göstergesidir;

Aynı uzun kirpikli iri, koyu renk, güzel gözler, aynı dalgalı ipeksi saçlar. Yabancı bir adamın, dosdoğru üzerine dikilen gözlerinde, gizlemediği bir hayranlık görünce, esmer tenli yanağının pembesi koyulaştı. Giysisi üstüne güzelce oturuyor, biçimli bedenini ortaya çıkarıyordu; iyi bir dişi bir bakışta ayırt etmekte usta olan tüccarın gözünden kaçmamıştı narin elleri, biçimli ayakları, ince bilekleri... Yumurtaya can veren Tanrı'm! dedi. Mal diye buna derim işte! Mükemmel bayım, birinci kalite. (Stowe, 2004:13)

Bu alıntı, romanda kadın kölelerin birçok köle tüccarı tarafından nasıl cinsel obje olarak görüldüğünü ve muamele edildiğini yansıtmaktadır. Yasaya göre, siyah bir adam bir kadına tecavüz ederse ölümle cezalandırılır, ancak beyaz bir adam bunu cezasız bırakabilir. Köle kadınların tecavüz durumunda yasal hiçbir hakkı yoktur, çünkü bedenleri yasal olarak sahiplerine aittir (Paz, 2014:13). Eserdeki diğer cinsel sömürü örneği ise Bay Legree'nin Cassy'yi seks kölesi olarak satın alması ve yaşlandıktan sonra başka bir genç çocuk köle olan Emmelie'i yerine koyma durumu en net örneklerdendir.

Köle ticareti kapitalist Amerika'nın hemen hemen her bölgesinde uygulanmaktadır. Ancak acımasız ve insanlık dışı olan köleliğin Kuzey eyaletlerinde daha az görünmektedir çünkü Kuzey eyaletleri daha çok kentsel ve endüstriyel olduğu için köle gücüne Güney kadar ihtiyacı yoktur (DiMaggio, 2014:20). Köle emeğine duyulan ihtiyaç Güney eyalet plantasyonlarında oldukça fazla olup oradaki kölelik insanlık dışıdır. Ancak Güney'de kölelere daha iyi davranıldığı eyaletler de vardır. Stowe eserinde, "Köleliğin en ılımlı olduğu yeri Kentucky" (Stowe, 2004:18) eyaleti olarak bize anlatmaktadır. Burada kölelere çok değer verildiği ve şımartıldıkları için başka bölgelerden gelen efendiler veya köle tüccarları tarafından bu durum eleştirilmektedir. Yazar ayrıca kitapta kölelerin Güney'de maruz kaldığı korkunç çalışma koşullarını da göstermektedir. Diğer bölgelere göre Kentucky'deki

kölelerin daha iyi çalışma ve yaşam koşullarına sahip olduğunu söyleyebiliriz. Mississippi Nehri, köle ticaretinin gerçekleştiği en önemli yerlerden biri olarak temsil edildiğin de romanda esastır. Aslında Stowe, baskının Kuzeyin özgür eyaletlerinde de mevcut olduğunu, Amerika’da baskının bulunabileceği tek alanın Güney olmadığını göstermek istemiştir. Stowe, *Uncle Tom's Cabin with Dred: A Tale of the Great Dismal Swamp* eserinde Kuzey’in de Güney kadar kötü olduğunu ve kaçan köle için ölümün kaçınılmaz olduğunu ayrıca kaçan köleyi ne Kuzey kabul eder ne de haklı çıkarır (Stowe, 1856:279) şeklindeki ifadeleri bu durumu destekler niteliktedir. Güney’in köle için yaşam koşullarını kısaca özetlersek, bir kölenin Güney’e satılması en büyük cezadır. Zira köleler Güneyin plantasyonlarında ölesiye çalıştırılmakta ve en ağır şartlarda hayatta kalma mücadelesi vermektedirler. Köleler derme çatma barakalarda çok az gıda ile son nefesini verene kadar sömürülmektedir. Stowe, Tom ve diğer kölelerin Red Nehri kıyısındaki bir plantasyona satıldıktan sonraki durumlarını şu alıntı ile ifade etmektedir;

Barakaların yorgun insanları akın akın dönmeye başladıklarında neredeyse akşam oluyordu. Toprağa bulanmış, yırtık pırtık giysili kadınlarla erkekler asık yüzlü, hırçın ve yeni gelenlere hiç de hoşgörülü bakamayacak bir durumdaydılar. Küçük köy hiç de çekici olmayan seslerle canlanmıştı. Tek yemekleri olan ekmeği yapabilmek için bir lokma mısırlarını dövmeye uğraştıkları el değirmenlerinin gürültüsüne karışan kaba, gırtlaktan gelen seslerdi bunlar. Şafağın ilk ışıklarından beri tarlalarda gözcülerin kırbaçları altında çalışmak adına ezilmişlerdi, mevsimin en sıcak ve işlerin en yoğun zamanıydı. Herkes canı çıkana kadar çalıştırılıyordu. (Stowe, 2004:452)

Her türlü kötü muameleye maruz kalan köleleştirilmiş bu insanlar yasa önünde de hiçbir hakka sahip değillerdir. Efendileri tarafından kesinlikle aşağılandılar ve insanlıktan çıkarıldılar. Bu nedenle Stanley Elkins, kölenin hiçbir hakka sahip olmama durumunu kısaca şu şekilde açıklamıştır. Bir köle mutlak esaret altındadır; hiçbir medeni hakkı yoktur ve efendilerinin isteği ve rızası dışında hiçbir mülkiyete sahip olamaz. Ne hediye verebilir ne de alabilir; vasiyet edemez, vasiyetle hiçbir şeyi miras alamaz. Kendisini herhangi bir amaç için evlilik gibi bir sözleşme yapamaz ve bu nedenle ne sözünün ne de bağının kanunda bir yeri yoktur. Ayrıca Zenci tanık olamaz. Ancak sahibinin vekili olması dışında hiçbir şey alıp satamaz, sığır, at, domuz veya koyun besleyemez (Elkins, 1976:59). Nitekim tüm bunlar kölelerin insan olarak görülmediğinin kanıtıdır. Çünkü efendiler, köleleri kendilerine ait nesne olarak görür ve kendisini onların Tanrı’sı olarak tanıtır. Stowe, bu durumu Simon Legree’nin Tom’a söylediği, “... Senin efendin değil miyim? ... Ruhun ve bedeninin bana ait değil mi? ...Ben senin kilisenim artık, benim dediğim gibi olacaksın”

(Stowe, 2004:440-465) şeklindeki ifadeleri, efendilerin kölelerden daha üstün olduklarına inanmasıdır. Bu üstünlüğün bir sonucu olarak ırkçılık hemen devreye girmektedir. Birçok kültürde hâlâ görülmekte olan ırkçılık düşünce tarzının bir örneği, köleleri insan olarak görmediği için kendini kölelerden üstün hisseden Marie St. Clare'dir; bu nedenle, suçluluk duymadan onlara istediğini yapmaktadır. Eserde en kötü efendilerden biri Marie St. Clare her seferinde köleleri aşağılamakla meşguldür. Eserde Marie, “Tanrı’nın bizimle onları aynı kandan yarattığına kesinlikle inanmıyorum! Çünkü onlar aşağı bir ırktır” (Stowe, 2004:230) şeklindeki ırkçı söylemleri her seferinde göze çarpmaktadır. Ancak köleliğe karşı duran ve dindar olamayan eşi Augustine ile tamamen zıt karakter olan köle savunucusu dindar Marie, sürekli köleleri şımarttığı ve şiddet göstermediği için eserde eşini sıkça eleştirmektedir. Ayrıca dinin köleliğe bakış açısına karşı çıkan ve toplum baskısından dolayı babadan miras kalan köleleri iyi şartlarda yanında tutmaya devam eden Augustine, eşi ile sürekli bu konuda tartışmaktadırlar. Zira köleliğin Kutsal Kitap tarafından da desteklendiğini bilen ve inanan Marie’nin köleliğe bakış açısını daha da acımasız hale getirmektedir. Kilisede dinlediği bir vaaz metnini eşine şu şekilde aktarmaya çalışmaktadır;

Bize toplumsal emirlerle farklılıkların Tanrı’dan geldiğini, onun için de bazı insanların alçakta, bazısının da yüksekte olmasının ne kadar uygun ve güzel olduğunu, bazı insanların yönetmek, bazısının da hizmet etmek için yaratıldığını anlattı ve tüm bunları kölelik için çıkarılan o gülünç gürültüye öyle güzel yaklaştırdı, üstelik Kutsal Kitap’ın bizden yana olduğunu da öyle kesin olarak kanıtladı ki, tüm kurumlarımız en inandırıcı biçimde desteklenmiş oldu. Duymanızı çok isterdim. (Stowe, 2004:241)

Bu alıntı, Hristiyanlığın köleliğe bakış açısını oldukça net bir şekilde göstermektedir. Din aracılığıyla köleler sömürölüp itaate zorlanmaktadır. Nitekim köleler için iyi insan olmanın yolu, efendisine itaat etmekten geçiyordu. Böylelikle, köleci toplum bunları bilerek kölelerin kaderini tayin edmekte ve bu durumu takdiriilahî olarak adlandırmaktadır. Stowe, eserinde bu durumu bir rahip aracılığıyla okuyucuya sunmaktadır; “Hiç kuşkusuz Afrikalı ırkın hizmetçi olması, kötü koşullarda tutulmaları takdiriilahîdir, hepimiz takdiriilahîye teslim olmalıyız. Zenciler satılmalı, takas edilmeli, başı ezilmeli, onlar bunun için yaratılmıştır” (Stowe, 2004:165) cümleleriyle rahip, köle ticareti sırasında dile getirmiştir. Bu bağlamda, efendi veya yöneten-köle veya yönetilen sınıfı varlığını din adı altında sürdürmeye devam etmektedir. Antik Yunan’dan önemli figür olan Aristoteles, *Politics* eserinde yönetecek ve yönetilecek insanlar arasında ayırım olması gerektiğini savunmaktadır.

Çünkü bazı insanların yönetmesi ve diğerlerinin de yönetilmesi sadece gereklilik değil, aynı zamanda amaca uygun bir şeydir. Doğdukları andan itibaren, bazıları yönetir bazıları ise boyun eğir. Bu yüzdendir ki alt tabaka olan sınıf, doğası gereği köledir ve bir efendinin yönetimi altında daha iyidir (Aristotles, 1999:8). Böylece efendi olan üst sınıf ve köle olan alt sınıf ayrımı, topluma çok eskiden beri enjekte edildiğinden bu durum günümüze kadar devam ederek ve yahut alt sınıf tarafından benimsenerek varlığının sürdürmüştür.

Zira köleler o kadar inanır ki efendilerinin veya beyazların onlardan üstün bir ırk olduğuna kendileri bile bunu çoktan kabul edip benimsemiştir; eserde Chloe Teyze ve özellikle Topsy karakterleri kendilerini alt tabaka olarak ifade etmektedir. “Chloe Teyze çatalına taktığı pastırma dilimiyle alçak kenarlı demir tavayı yağlarken bir an durup genç Efendi George’a gururla baktı, “Beyazlar böyle şeyleri amma da kolay beceriyor,” diye söylendi. “Nasıl da yazıyor, hele okuması! (Stowe, 2004:35) şeklindeki ifadeler bu durumu kanıtlar niteliktedir. Nitekim köleler, alt tabaka görülerek eğitim hakkından mahrum edilmiştir çünkü Beyazlar okuma ve hayatta yükselme hakkına sahip olanların sadece kendileri olduğunu düşündüler. Köleleri insanlıktan çıkarmanın en kötü yönlerinden biri, onları eğitim ve zekâdan, yani insanlık ve haysiyetten mahrum bırakmaktır; sahiplerinin istedikleri gibi olmalı ve kendi görüşlerine sahip olma veya kendi kararlarını verme haklarına sahip değildirler (Paz, 2014:17). Tüm bu sınırlamalarla ve bakış açısıyla köle, alt sınıf olarak yetiştirilir ve aşağı ırk olduğu benimsetilir ki böylece üst sınıf, alt sınıfı yönetebilsin. Ayrıca eserde, kendine değer vermeyen hırçın Topsy’nin sürekli kendini aşağılaması ve zencilerin en kötüsü ve günahkârı olduğunu idda ederek kırbaçlanmak istemesi bütünüyle kendisini aşağı tabaka görmesinden kaynaklıdır. Topsy’nin “İyi de olsam, bir zenciden başka bir şey olamam ben. Derim soyulur da beyazlaşırsa belki o zaman... Tanrı’m! Ben bir zenciden başka bir şey değilim, hiç umut yok bende! Zencileri sevecek kimse olamaz, zenciler de bu konuda hiçbir şey yapamaz” (Stowe, 2004:366-368) şeklindeki konuşmaları ırkına olan isyanını bize açıkça göstermektedir. Ancak eserde Topsy’nin kendi ırkına bakış açısı bile değişse de Amerika’da İç Savaş’ın sona ermesinden ve köleliğin kaldırılmasından sonra bile kendilerinin üstün ve siyahların aşağı olduğuna inanan beyazların zihniyetinde hiçbir değişiklik olmamıştır (Kadör, 2019:24).

Amerikanın parlak talihi için köle emeğine olan ihtiyaçtan doğan kölelik, Afrikadaki insanların kaderini değiştirmiştir. Avrupalı istilacı olan kapitalistlerin kölelere yaptığı her türlü sömürü, aşağılama, şiddet ve insanlık dışı davranışlar köle emeğine yapılan en büyük darbedir. Nitekim bir grup insanı kontrol altında tutan sosyal yapı köleliktir. Orlando Patterson, köleliği “...Genel olarak itibarı zedelenmiş kişilerin kalıcı, şiddetli tahakkümü ve zorlayıcı eylemi” (Patterson, 1982:18) olarak adlandırır. Zoraki şekilde işkencelerle köleleştirilen insanlar için en eski ve etkili yöntem kırbaçlanmaktır. Onları itaat ettirmek ve düzen içinde tutmak için oldukça önemli işkence aletidir. Ancak bazı zamanlar kırbaçlama köleler için etkisini kaybedebilir durumdadır ama vazgeçilmezdir. Stowe eserinde, “Kırbaç ve kötüye kullanma afyon gibidir, duygular nasırlaştıkça dozu iki katına çıkarmalısınız” (Stowe, 2004:323) şeklinde açıklama yaparak kırbaçın önemini ve etkisini okuyucuya göstermektedir. Zira en ufak bir hatada bile köle, efendisi veya kölebaşıları tarafından öldüresiye kırbaçlanabilir ve hatta efendisi tarafından kırbaç kuruluşları gönderilebilir. Örneğin; Marie’nin elbisesini giyen hizmetçi köle Rosa, işkence kırbaç kuruluşuna efendisinin mektubu ile gönderilip cezasını çekecektir. Diğer bir örnek ise efendisi Legree’nin emrine karşı gelen Tom’u ölesiye ve tüm bedeni çürük içinde kalana kadar kırbaçlaması hatta ölmesine sebep olmasıdır. Bu insanlık dışı davranışlar kölelikte oldukça yaygın durumlardır ve bir kölenin ölümü önemsizdir sadece efendiyi maddi açıdan etkilenmektedir. Ancak bir eşya gibi hemen yerine yenisi koyulmaktadır. Tüm bu eziyetlere din aracılığıyla katlanan köleler mevcutken, Tom gibi birde bu duruma tahammül edemeyip özgürlük için kaçan George Harris gibi köleler de mevcuttur. Tom özgürlüğü dinde ve Tanrı’ya adanmışlıkta arayıp ruhen bulurken George ise özgürlüğü fiziksel olarak kaçmakta arar ve bulur. Özgürlük yolunda “ya kaçacağım ya da öleceğim” (Stowe, 2004:31) mottosu ile kendini ait hissedeceği ve özgür olabileceği Kanada’ya kaçarken söyledikleri şöyledir;

Ben bir tehlikeye atılıyorum ama...” diyerek paltosunun önünü açıp iki tabancayla bir de uzun, eğri av bıçağını gösterdi. “İşte! Gelirlerse hazırım! Güney’e asla gitmeyeceğim. Hayır! İş oraya gelirse kendime hiç olmazsa iki metrelik özgür bir toprak kazanabilirim, bu da Kentucky’de benim olacak ilk ve son toprak olur... Benim ya da benim gibi köle anadan doğmuş birinin ülkesi hangisi? Bizler için hangi yasalar var? Onları biz yapmıyoruz, razı da değiliz, onlarla hiç işimiz yok, bizim için tek yaptıkları bizi un ufak edip baskı altında tutmak. (Stowe, 2004:149)

Kaçak bir kölenin özgürlüğünü kazanması nadir görülen bir durumdur. Çünkü kaçarken eğitilmiş köle avcıları ve köpekler tarafından çoğu köle yakalanıp parçalanmaktadır. Kaçan köle için hemen akabinde ilanlar dağıtılmaktadır. Canlı veya ölü olarak yakanan kölelerin başına para ödülleri de konulmaktadır. George onlardan sadece birtanesidir. Özellikle George'nin isyanı gücün, yasaların ve hatta Tanrı'nın onlardan yana olması ve tüm bunların olmasına izin vermesi durumudur (Stowe, 2004:252). Eserde, George gibi Eliza, oğulları Harry, Cassy ve Emmelie de kaçarak özgürleşen kölelerdir. Aslında George ve Eliza tarafından temsil edilen siyahlar, böyle bir özgürlüğün kazanılmasıyla birlikte, otomatik olarak kendi doğal ve devredilemez insan haklarına sahip olmaya başlarlar (Bryson, 1956:5). Onlar için özgürlük, kendi istedikleri gibi davranmak, bir ulus olmak, insan olmak, şiddetten korunmak, eğitim almak, evlenmek, yuva kurmak, çocuk yetiştirmek, Tanrı'ya kendi vicdanının emrine göre ibadet etmektir (Stowe, 2004:499).

Din köleleştirmede ve itaat ettirmede oldukça etkili bir yöntemdir. Din aracılığıyla köleler sadık, itaatkâr ve efendisine iyi bir hizmetçi olmak için uğraşmaktadırlar. Çünkü dindar köleler, din yoluyla umut bulabilir ve hayatlarının daha iyiye doğru değişebileceğini düşünebilirler. Bu nedenle, ortalama kölelerin yaşamında din çok önemlidir. Nitekim kölelerin inançları ve değerleri, dinin onlara söylediği ve dayattığı şeylerden oldukça fazla etkilenmektedir. Köleler, dinin hangi ifadelerinin doğru, hangilerinin yanlış olduğunu söyleyemez ama yine de Tanrı'ya mutlak bir inançları vardır çünkü zihinlerinde, en zor durumlarında onlara yardım eden ve ilgilenen bir Tanrı'ya inanmaktadırlar (Paz, 2014:18). Bu anlamda, “Dindar bir insan, bir dinin, özellikle Hristiyanlığın, insan ruhunun kurtuluşuna, özgürlüğüne ve dokunulmazlığına ulaşmanın bir yolu olduğuna inanır” (Genovese, 1976:167). Stowe, bu dindarlığın formunu, *Tom Amca'nın Kulübesi*'nde Tom Amca karakteri aracılığıyla açıkça tasvir etmiştir. Tom, efendisine itaat ettiği ve hayattaki rolünün başkalarına hizmet etmek olduğunu bildiği için mükemmel bir köledir. Hatta kaçmak yerine, hayatını güçlü bir dindarlık içinde geçirerek kendisini sürekli olarak bir köle rolüne adanmıştır (Baldellou, 2017:133). Tom acımasız efendisi Legree'nin tüm suistimal ve zulümlerine rağmen mükemmel bir hizmetkârdır. Köle arkadaşı Cassy kaçalım, yoksa seni işkenceden öldürür dediğinde, Tom, “O zaman özgür olurum! Tanrı'nın elindeyim. Tanrı'nın bana yardım edeceğini, benim elimden tutacağını

biliyorum” (Stowe, 2004:471) diyerek cevap vermesi ise köleliğin dehşetini yaşayan ama inancını ve umudunu asla kaybetmeyen köle bir adamı tasvir etmektedir. Nitekim Tom, Tanrı'ya olan inancın, kölelerin özgürlüğe ve mutluluğa ulaşmanın anahtarı olduğunu düşününmekte, bu yüzden cesareti ve gücü Hristiyan sevgisine dayanmaktadır. Eserde kölelere eşit davranan ve özgür olmalarını isteyen Eva da içgüdüsel bir Hristiyanlık anlayışına sahip mahsum bir beyaz karakterdir. Zira “Eva ve Tom, her ikisi de başkaları için kendilerini feda etmeye isteklidir” (Stowe, 1994:33). İyi bir Hristiyan olarak ölmek Siyahiler için zaferdir. Tom, son nefesini vermeden önce “Ve bu, ah Afrika! Ulus olarak en son tanınan, dikenli taşlar, kırbaçlar, kanlı terle acılar haçı ülkesi, bu senin zaferin!” (Stowe, 2004:516) diyerek Hristiyan sevgisi ve erdemi için şehit bir köle olarak özgürlüğüne kavuşmuştur.

Köleleştirmede kırbaçlama, dini kötüye kullanma, köleleri cezalandırma, özellikle de kölelerin duygularını yok etme gibi yöntemler oldukça etkilidir. Fiziksel şiddet ve insanlık dışı muameleler, dini yönden sömürme ve ailevi bağı ve ya sevgiyi, insanların duygularını manipüle ederek yok etme gibi eylemelere maruz kalma kölelerin bahtsız kaderlerindendir. Bu bağlamda, zoraki bir şekilde meydana gelen bu kölelik, Amerika tarihinin en kirli ve acımasız tarafını Harriet Beecher Stowe *Tom Amcanın Kulübesi* eseriyle bizlere sunmuştur.

BÖLÜM III

3. CESUR YENİ DÜNYA ESERİNDE KÖLELİK

3.1. Aldous Huxley Hayatı

Eserleri, zekâsı ve alaycı hicivleriyle dikkat çeken, keskin ve geniş kapsamlı bir zekaya sahip İngiliz yazar ve eleştirmen olan Aldous Leonard Huxley, 1894 yılında İngiltere'nin Surrey kentinin Godalming köyünde doğar. Huxley, babası *The Cornhill Dergisi*'nin sahibi yazar ve okul müdürü Leonard Huxley, annesi ise Prior's Field School'u kuran öğretmen Julia Arnold'un üçüncü çocuğuydu. Aldous, kültür seviyesi yüksek, soylu ve ünlü yazar, bilimsani, eleştirmenlerden oluşan bir aile ortamında büyür. Annesi Julia, şair ve eleştirmen Matthew Arnold'un yeğeni ve Bayan Humphry Ward'ın kız kardeşiydir. Julia, kız kardeşinin romanlarından birindeki bir karakterden sonra ona Aldous adını verir (Sutherland, 1990:167). Ancak annesinin ölümcül hastalığa yakalanması ile Aldous, Hillside adlı bir okula yatılı olarak gönderilir. Henüz on dört yaşındayken annesi Julia yaşamını yitir. Akıllı, ince fikirli olan Aldous, iki sene sonra göz hastalığına yakalanır ve neredeyse kör olacak duruma gelir. Sağlık sorunlarından dolayı eğitimine ara veren Huxley kısmen görse de Oxdord'a katılarak İngiliz edebiyatı diplomasını aldı. Geri döndüğü Eton'da öğretmenlik yapan Huxley'in öğrencileri arasında George Orwell takma adıyla Eric Blair de vardır. Yirmili yaşlarında ilk yayınlanmış ve şiirlerinin toplandığı eser, *The Burning Wheel* idi. Şair olarak bir süre devam ettikten sonra ilk romanları olan *Crome Yellow* (1921) ve *Antic Hay* (1923) yayınlanmasıyla modern ve sosyal hicivci yazar olarak tanınmaya başlayıp iyice ünlü olmuştur. Kendisini başarılı hicivci olarak bulan Huxley, en popüler eseri olan *Cesur Yeni Dünya*'yı 1932'de yayımlanmıştır. Böylelikle, edebiyat tarihinde yerini sağlamlaştırarak silinmez bir yazar olur. En ünlü eseri yayınlandıktan sonra eşi Maria ile beraber New Mexico'ya gittiler. Ardından Kaliforniya'da yaşamak üzere İngiltere'den ayrılıp orada ameliyat olarak görme yetisinin büyük kısmı geri gelerek yaşamlarını orada sürdürdüler. Ancak 1955 yılında Huxley'nin eşi Maria, meme kanserinden hayatını kaybeder ve 1956'da, Huxley kendisi bir yazar olan ve biyografisini yazan Laura Archera ile tekrardan evlenir. Çok geçmeden 1960 yılında Huxley'e boğaz kanseri teşhisi konulur ve

Huxley, 1963'te Kaliforniya'da hayatını kaybeder. Yazarın ölümü, dönemin ABD Başkanı John F. Kennedy'nin suikaste uğradığı ve öldüğü günle denk gelince basın ve medyada çok az bahsedilerek gölgelenmiştir. Hayatı boyunca birçok öykü, roman ve şiir kitapları yazmış ve birçok ödüle layık görülmüştür. Yazarın diğer ünlü eserleri: *Limbodan* (1920), *Point Counter Point/Ses Sese Karşı* (1928)), *Crome Yellow/Krom Sarısı* (1921), *Those Barren Leaves/Şu Kısır Yapraklar* ve *Island/Ada* (1962) olarak sıralanabilir (Küçük, 2019:144).

Huxley'in en bilindik eseri olan *Cesur Yeni Dünya* kitabında, özellikle modern düzende insanların köleleştirilmesi ve makineleştirilmesini, geleceğin ve modern toplumun kabus vizyonunu hicvetmektedir. Huxley, eserinde insanlık için geleceğin ne olabileceğini, dünya'nın ve insanların olası geleceklerini analiz etmeye çalışmıştır. Aldous Huxley'in çalışmaları daha çok modern insanın gelecekte köleleştirilmesiyle, yani ütopya karşıtı olan distopya ile ilgilenir çünkü gerçekte insanlar mekanize ve bilinçsiz köleler olarak tasvir edilmiştir. Kitabın yazıldığı dönemden kaynaklı insanların ütopyya kavuşma istediğini Huxley ve Orwell gibi yazarlar eserlerinde işlerken hayali olan ütopyaadan nasıl gerçek dünya olan distopyaya dönüştüklerini gözler önüne sermektedir. Hatta ünlü distopya yazarı George Orwell ile aynı dönem yazarlığını ve benzer eserleri paylaşan Huxley, 1949'da *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört* eseri tebrik etmek için Orwell'e derin duygular ile yazdığı mektupta öngörülerini dile getirmektedir;

Gelecek nesilde, dünya liderlerinin bebek şartlandırma ve narkohipnozün hükümet araçları olarak kulüplerden ve hapishanelerden daha etkili olduğunu ve güç arzusunun insanlara kendi hayatlarını sevmelerini önererek tamamen tatmin edilebileceğini keşfedeceklerine inanıyorum. Onları kamçulamak ve itaate zorlamak gibi bir köleliktir. (Usher, 2016:79)

Modern köleliğe ışık tutan bir İngiliz yazar Aldous Huxley, T. S. Eliot tarafından dört önde gelen çağdaş İngiliz romancısından biri olarak tanımlamış ve aynı zamanda parlak ve gelecek vaat eden bir romancı olarak da alkışlamıştır (Enroth, 1960:123). Nitekim bilimkurgu türüne büyük katkı sağlayan Huxley, yarattığı dünya ütöpik, gelişmiş ve modern olmasına rağmen kölelik kavramı farklı şekilde işleyerek her ne kadar zaman, mekan ve insanlar değişse de köleliğin hep var olduğunu ve var olmaya devam edeceğini gelecek vizyonuyla bize göstermektedir.

3.2. Kölelik ve Yöntem

İngiliz edebiyatında çağdaş toplumu eleştiren, geleceğe ışık tutan ve ünlü bilimkurgu eserleri yazan Huxley'in en ünlü çalışması olan *Cesur Yeni Dünya* yayınlandığı günden itibaren ilgiyle okunan eseridir. Roman, distopik bir atmosfere sahip olup 26. yüzyılda Londra'nın hayali şehri Yeni Dünya Devleti'nde geçmektedir. Londra Kuluçka ve Şartlandırma Merkezi'nin müdürü ve müdür yardımcısı olan Henry Foster tarafından bir grup çocuğun gezdirilmesi ve insanların bu merkezde nasıl üretildiğini anlatmakla eser başlar. İnsan embriyosunun üretimi olan Bkonavski işleminin süreçlerini ve kast sistemine göre şartlandırmalarını göstererek gezi sürdürülür. Normal doğumun yasak olduğu şehirde embriyolar tüplerde beş ayrı sınıftan meydana gelir. Bunlar: Alfa, Beta, Gamma, Delta veya Epsilon olarak sıralanır. Her sınıfın yazgısına göre insanlar üretilip, şartlandırılarak Dünya Devleti'nde mutlu şekilde yaşamını sürdürmektedir. Örneğin; Alfalar, en üst sınıf olup liderlerden ve düşünürlerden oluşarak en iyi şartlarda üretiliyor, en alt sınıf olan Epilsonlar ise en sınırlı şartlarda ve sıradan işlere mahkûm olan sınıf olarak üretilerek Dünya Devleti'ne hizmet etmektedirler (Elnahla & McKay, 2020:117). Nitekim Dünya Devleti, on denetçiden biri olan Mustafa Mond tarafından yönetilen, teknolojinin en gelişmiş olduğu, ileri teknoloji sayesinde insanları kontrol edildiği ve herkesin mutlu olduğu bir yerdir. Tamamen hayalî olan yerde doğum, yaşlılık, mutsuzluk, aşk, aile, hastalık, annelik, evlilik, sanat ve din gibi kavramlardan bahsedilemez. İnsanlar yapay rahimlerde döllerir ve toplum düzenine göre şartlandırılır. Soma sayesinde kendilerinden geçen insanların beyni uyuşur böylece toplumsal istikrar sağlanarak tüm insanlar memnun bir şekilde hayat sürer.

Romanda fabrikada çalışan Beta olan Lenina Crowne, Alfa sınıfının psikoloğu olan Bernard Max'tan hoşlanmaktadır. Bu arada Max, Lenina'ya Vahşi Bölge'ye gitme teklifini sunar. Lenina kabul ettikten sonra da Max, amirinden izin almaya giderken amirinin de önceden orayı ziyaret ettiğini ve yanındaki kadını kaybettiğini üzülerek ona anlatır. Sonrasında, Lenina ile beraber New Mexico'daki Vahşi Bölge'ye seyahate giderler. Gördükleri şeyler karşısında şok olurlar çünkü oradaki toplum onlarınkiyle tamamen zıttır. Vahşi Bölge veya Ayrıbölge'deki insanlar melez ve kızılderili olup normal doğum yaparak üremektedirler. Oradaki

toplum medeniyetsizdir ve insanlar en kötü şartlarda yaşamaktadırlar. Onlara iğrenç gelen bu bölgede Vahşi John ve onların dünyasına ait olan annesi Linda ile karşılaşılır. Linda oradaki amirinin kaybettiği kadındır. Max bunu anladığı anda John ve annesini kendi bölgesine davet eder çünkü amiri davranışlarından dolayı onu sürgün etmekle tehdit etmiştir. Onlarla beraber dönen Linda ve John, Max tarafından amirine sunulur ve John ona baba diye hitap eder. Zira kişiler arası üreme yasak olduğu için amir istifa ederek suçlu konuma düşer. Çünkü burada herkes, herkes içindir ve Soma denilen uyuşturucu ilaç içilerek insanlar kendinden geçmektedir. Londra’da annesi ile kalan John buraya adapte olamaz hatta itici bulur. Annesi ise Soma’ya olan bağlılığı yüzünden hastaneye düşer ve onun yüzünden hayatını kaybeder. Bu durum John’un Soma karşıtı olmasına neden olur. Bu arada Lenina’dan hoşlanan ve sonrasında aşık olan John, kitaplardaki romantizmi arar ancak Lenina’dan gelen baştan çıkarıcı davranışlar John hayal kırıklığına uğratar ve onu topluma karşı kıskırtır. Zira John’un çoğu davranışı Yeni Dünya’ya uymamaktadır. Arkadaşları Benard Max ve Helmholtz Watson da yaşadıkları düzene uymayan anti-sosyal davranışlar sergileyerek Dünya Denetçisi olan Mustafa Mond tarafından İzlanda’ya Falkland Adaları’na sürgüne gönderilirler. Burada sisteme karşı gelen ve Dünya Devleti düzenine uymayan bireylerle doludur ve sürgün onların cezalarıdır. Mond’un karşısına çıkan John, yarattığı düzene ve insanların durumuna isyan etmektedir. Gerçek duyguları ve mutluluğu isteyen Vahşi John, kendisinin de onun için sahte olan Dünya Devleti’nden sürülmek istemektedir ancak Mond buna izin vermez. Yeni düzene alışamayan John, hayattan bıkmış bir şekilde kendi ritüellerince medeniyetten arınmak için kendini kırbaçlar. Kendisini toplumdan soyutlamak için de terkedilmiş bir deniz fenerinde inzivaya çekilir. Ancak yine de rahat bırakılmaz çünkü yaptığı davranışlar toplumda çok tuhaf karşılanır. Bu davranışlara tanık olmak isteyen muhabirler ve yüzlerce kalabalık hayran kitlesi John’un ritüelinde kendini kırbaçlarken görmek için heyecanlanır ve herkes için eğlence kaynağına dönüşür. Hatta bir ritüelinde kendini kırbaçladıktan sonra helikopterle yanına gelen Lenina’yı görünce hem sevip hem de nefret ettiği kadını da kırbaçlarken kendini bulur. Vahşi John’un bu davranışları çok geçmeden tutkulu ve Somalı seks partilerine dönüşünce kalabalık heyecanla kutlamalara katılır. Somanın etkisi ile sabah uyanan John, seks partisinin hikayesi gazetelerde manşet olur. Büyük bir pişmanlık duyan ve dehşet

içinde olan John, neyin yanlış neyin doğru olduğunu artık kestiremediğinden ve bu düzene yenik düştüğü için de dayanamayıp hayatına son verir. Nitekim roman, John'un kaçtığı deniz fenerinde çaresizlik içinde kendisi asması ile sona erer.

Aldous Huxley'in *Cesur Yeni Dünyası*, tamamen ütöpik bir toplum üzerine inşa edilerek, gelecek vizyonunun nasıl bir kaba dönüşüğünü gözler önüne sermektedir. Huxley'in ütopyasında teknoloji ve bilim en gelişmiş seviyede olup herkes memnun ve mutludur. İnsanların ütopyaya ulaşma arzusunu gerçekleştiren Huxley, bu hayali ve şımartılmış toplumun temel taşı olan köleliği de unutmamıştır (Lengelle, 1993:10). İdeal bir toplum olan ütopya, bir mutluluk yeri, umut, hayaller ve mükemmellik dünyasıdır. Dolayısıyla hiçbir yerde olmayan hayali bir yer olarak kısaca tanımlayabiliriz (Baghçi, 2012:1-2). Ütopya, ilk kez Thomas More'un 1516'da yazdığı ünlü eseri *Ütopya*'da ortaya koyduğu terimdir. Kısaca More, ütopyasında paranın, savaşın, özel mülkiyetin, kişisel çatışmanın ve eşitsizliğin olmadığı bir ada yaratır. Zira ütopyasının temel amacı mutluluktur (More, 2006:99). Kumar Krishan, More'un hayali toplumunu sosyal, ekonomik, dini ve politik koşullarını şöyle tanımlar:

Tüm özel evler tamamen aynı; Kapıların kilidi yoktur ve iradesi girebilecek olandır, çünkü evlerin içinde özel veya herhangi bir insana ait olan hiçbir şey yoktur... Ütopyacı, sahiplenme duygusunun gelişmesini önlemek için her on yılda bir evlerini kurayla değiştirir...Ağır suçlar ölümle değil, esaretle cezalandırılır. (Kumar, 1987:21)

More'un ütopyası en eski zamanlardan beri hayal edilen bir cennettir, yani ütopyada geleceğe dair umutlar daha fazladır. Nitekim insanoğlu var olduğu sürece daha iyi bir gelecek ve dünya hayaline kurmaya devam edecektir (Ertuğrul & Parlas, 2015:1). Böylece insanların hayallerine ulaşma arzusu her zaman diri kalacaktır. Bu yüzden ki insanlar ideal toplumları arayışlarından vazgeçmeyerek kendi hayal gücüyle bile yeryüzündeki ideal topluma ulaşmaya çalışmıştır. İnsanlığın ütöpik toplum hayaline ulaşma arzusu modernizm, teknoloji ve bilim sayesinde her geçen gün biraz daha yaklaşmıştır. Aldous Huxley de tam bu doğrultuda insanlara bir düzen kurmuştur. Ancak bu kurulan ütopya teoride görevini yerine getirmiş olup pratikte ütopyasını yaratan distopya olmuştur. Özellikle distopik bir toplum, otoriter/totaliter bir devlet modeli veya benzer bir baskıcı sistemle karakterize edilir. Burada özgürlüğün ortadan kaldırılması, insanların bir kalıba sokarak makineleştirilmesi, bireyin yok edilmesi söz konusudur. Ancak Huxleyin gülümseyen distopyasındaki düzenin adı Yeni Dünya Devleti'dir. Dünya devleti bir bilim toplumudur ve biyoloji ve psikoloji

bilimi, manipülatif klonlama, koşullandırma ve hipnopedia (uykuda öğrenme) gibi teknolojik uygulamaları ile dünya devletinin merkezidir (Çörekçioğlu, 2016:99). Bu nedenle, totaliter sistemin en büyük yardımcısı olan teknoloji ve bilim çok ileri düzeydedir. Keza teknoloji ve bilim alanındaki ilerlemeler sayesinde toplumda mutluluk, huzur, barış ve istikrar sağlayan Dünya Denetçisi Mustafa Mond, yumuşak totalitarizmiyle insanlar farkında olmadan kontrol edilmektedir. Bu durumu en güzel Hamza Yardımcıoğlu, *Köleler ve Efendiler* eserinde kısaca şöyle özetlemektedir;

Uykuda kalmanız için sistem size hep umut vadeder, sizi oyalayacak basit eğlenceler sunar. Bu böyle bir sistemdir ki insanları sadece görünür veya gizli efendilerinin kölesi yapmakla kalmaz; sistemin varlığını sürdürmesi için çalışan gönüllü birer nefer yapar. Çirkinini güzel, güzeli çirkin gösterir. Sisteme, tabulara, beyin uyuşturan ideoloji ve inançlara karşı gelenleri hain ilan edip taşlaması için motive eder. Beyni uyuşmuş köleler, ağızdan ağızları koksa bile kendilerinden gasp ettikleriyle saltanat süren diktatörlerini alkışlarlar. (2017:78)

Totaliter devletin insanları köleleştirme durumunu ya korku ya da sevgi ile iki şekilde yapabilir. Sevgi ile işleyen iktidarda mutlu itaat kaçınılmazdır (Lordon, 2012:86). Huxley'in *Cesur Yeni Dünyası* eserindeki totaliterlik daha yumuşak ve sevgi içermektedir. Mustafa Mond olarak adlandırılan kişiye Efendimiz Ford veya Tanrı Ford diye ayinler düzenlenmektedir. Herkesin mutlu ve memnun olduğu bir toplum söz konusudur. Şayet sisteme karşı isyan edenler için ise ceza olarak sürgüne gönderilmektedir. Ancak George Orwell'ın 1984 eserindeki iktidar daha çok korkuyla işleyen ve zoraki şekilde meydana gelen itaattir (Dönmez, 2016:783). Büyük Birader olarak adlandırılan efendiye itaat ve sisteme isyan karşılığında insanlar işkencelere maruz kalarak sistemin dayatmalarını kabul etmek zorunda kalır. Roman karakteri Winston, 101 numaralı işkence odasında yaşadıklarından sonra “Beni bırakın! Julia'ya yapın! İstedığınızı yapın ona, umurumda değil. Yüzünü paralasınlar, her yerini yalayıp yutsunlar. Beni bırakın! Julia'ya yapın! Beni bırakın!” (Orwell, 2013:248) diyerek sevdiği kadın Julia'ya ihanet etmiş ve sistemin 2+2=5 dayatmasını kabul ederek Büyük Birader'i sevmeye başlamıştır. Her iki şekilde meydana gelen köleleştirme durumu başarıya ulaşmıştır. Peki Dünya Devleti bunu nasıl başarmaktadır? *Cesur Yeni Dünya* eserinin mottosu, “Cemaat, Özdeşlik, İstikrar” (Huxley, 2018:31) ve bilimsel yöntemler sayesinde insanlar mutlu ve gönüllü bir şekilde köle olmayı kabul ederek hayatlarını sürdürmektedir. Nitekim otorite veya iktidar, Dünya vatandaşlarının düşüncesini ve inancını bir kalıba sokarak istedikleri şekilde kontrol sağlar (Kirk, 2018:55). Huxley de toplumsal kontrolün ve cehaletin yayılmasının, iktidardakiler tarafından üretilmiş ihtiyaçlar ve arzularlar

sayesinde getirileceğine inanıyordu. Ona göre baskı, çeşitli teknolojiler, propaganda biçimleri, devasa manipülasyon ve baştan çıkarma eylemleri sayesinde gönüllü kölelik biçimi vuku bulmuştur. Buna göre, modernitede bir kontrol toplumunun ve sosyal planlamanın gerçek uyuşturucuları, haz, duyum ve tatmin sunan bir kültürden meydana gelecektir. Bu yeni ikna tarzı, insanları meta peşinde koşmaya teşvik ederek onları, kolayca köle haline getirmiş olacaktır. Kitlesele eğlenceler, kitlesele üretim, özellikle de kitlesele olarak yapılan tüm eylemler, insanların düşünme olasılığını ortadan kaldırmasa da ortadan kaldıran bir oyalama politikası yoluyla manipüle etmeyi başarmıştır. Huxley'e göre kişi, insani duygularını kaybetmiş, bilimsel ve sistematik olarak üretilen aptal bir sistemin ürünü haline gelmiştir (Giroux, 2016:28). İnsani duyguları yok etmede oldukça başarılı olan Dünya Devleti, toplumsal istikrarı sağlamak için bireylerin aile sevgisini, annelik duygusu, özgürlük, aşk, romantizm, bireysellik ve dini duygularını sömürerek yok etmiştir. Hipnopedik atasözü olarak uykularında bilinsizce öğretilen “Herkes, herkes içindir ve herkes, herkese aittir” (Huxley, 2018:65) propagandaları insanların bu duygularını manipüle eder ve toplumsal istikrar bu şekilde sağlanır. Çünkü bu duygular var olursa sistemin istediği mutlu, akıllı başında ve istikrarlı bireyler yetiştirme oldukça güç olacaktır. Huxley'in ütopyasında annelik duygusu yok çünkü bebekler tüplerde büyütölmekte, romantizm ve aşk yok çünkü seks özgürlüğü ve toplu seks ayinleri yapılmakta, bireysellik yok herşey toplum için propagandasıyla bireyler şartlandırılmakta, din ve tanrı yok çünkü bağlılık ve maneviyat yok edilmekte ve düşünmek, sorgulamak yok çünkü beyni uyuşturan ve mutlu eden Soma kullanılmaktadır. Tüm bu yöntemlerle insanlar kendini özgür hissederek sistem tarafından kontrol edilmekteydiler. Bu şekilde tamamen ruhsuz olan bu bedenler, Dünya Devletine kolay kolay direnemez ve isyan edemezdi. Ancak bu bilincin farkında olanlar üst kast Alpha-Plus üyesi Bernard Max ve Helmholtz Watson karakterleridir. Soma'yı almayı reddediyorlar çünkü özgürlük ve aşk, nefret, acı, aile gibi gerçek duyguları hissetmek istiyorlar. Bernard'ın Lenina ile yaptığı konuşma bu durumu açıkça ifade etmektedir;

*...niye yapamayacağımı biliyorum, yapabilseydim ne olurdu, özgür olsaydım, şartlandırılmam beni köleleştirmeseydi.
Fakat Bernard, sen korkunç şeyler söylüyorsun.
Özgür olmak istemez miydin, Lenina?"
Ne demek istediğini anlamıyorum. Ben özgürüm. Zamanımı keyifli geçirmek konusunda özgürüm. Şimdilerde herkes mutlu.*

Bernard güldü, Evet, 'Şimdilerde herkes mutlu'. Çocuklara beş yaşında öğretiyoruz bunu. Ama başka bir şekilde mutlu olmak istemez miydin, Lenina? Başkaları gibi değil, kendi istediğin gibi. (Huxley, 2018:106)

Diyalog, Bernard'ın artık her şeyin farkında olduğunun ancak Lenina'nın bu durumdan tamamen memnun olduğunun ve kendi özgürlüğünü sorgulamadığının net bir göstergesidir. Köle olduğunun farkında olan birey ancak bilinci açık olduğunda bu sorgulamayı yapabilmektedir. Ancak Lenina, boş zamanlarını hep Soma kullanarak ve seks yaparak geçirdiği için sistemin manipölasyonları ve sınırlamaları nedeniyle gerçekten özgür olma kavramını bile bilemez. Goethe'nin söylediği gibi, "Hiç kimse, kendilerinin özgür olduğuna yanlış bir şekilde inananlardan daha umutsuzca tutsak değildir" cümlesi Lenina'nın bu durumunu en iyi şekilde açıklamaktadır. Zira Lenina eserde farkında olmadan da seks kölesi olarak kullanıldığının bile farkında değildir. Çünkü daha küçük yaşta çocuklara erotik oyunlar öğretilerek, "Herkes, herkes aittir" sloganı beyinlerine işlenerek bu süreç yürütülür. Böylece rastgele cinsel ilişki ve çok eşlilik çok normal bir hal alır. Özellikle kadınlar, bu konuda kısırlaştırılarak bedenleri üzerinde tahakküm ve hâkimiyet sağlanmaktadır. Eserde kadınlardan bir et parçası olarak bahsedilmekte ve hatta kadınlar kendisini bir et parçası olarak görmektedir. Örneğin, Lenina ve Fanny arasındaki diyalogda Lenina'nın, "Her nasılsa son günlerde canım pek oynamak istemiyor... Ama çaba göstermek zorundayım... Oyunu oynamak zorundayız... Zaten herkes, herkese aittir... Bu yüzden çaba göstereceğim" (Huxley, 2018:66) sözleri kişinin hem bedeni hem de zihni üzerinde yapılan kişisel ve derin bir devrimin sonucu olarak köleliği sevdirmeye başarısının resmi çizilmiştir. Buradaki başarı, mutluluk ve cinsel özgürlük yaratan ilaç olan Soma aracılığıyla programlanır (Al-Barznji & Rasheed, 2008:53). Dünya Devletinde Soma'ya bağılıktan dolayı hiç kimse özgür iradesi ile hareket edemez. Çünkü yöneticiler, toplumu her şeyi hatta düşünce tarzını kontrol etmeye çalışırlar. Nitekim toplum, teknoloji ve bilim alanındaki gelişmeler sayesinde kolayca köleleştirilerek, sistemin çarkını döndürmektedir. Huxley, modernizm, teknoloji ve bilim alanlarındaki gelişmelerin tehlikeli yanlarını eseriyle bize sunmaktadır. Weber özellikle modernleşmeyi, "Demir Kafes" olarak tanımlamaktadır. Çünkü modernite insanların doğasını, arzularını, tutkularını, kararlarını baskı altına almakla kalmaz aynı zamanda özgün kimliklerini görmezden gelerek kafesin demir parmaklıkları ardına hapsedmiştir (Demirhan, 2004:62). Huxley, bu aşamada dünyadaki gelişmelerin insanları tek tip

ve standartlaştırdığını, hatta insani duygulardan yoksun bırakma tehlikesini gözler önüne sermiştir. Aslında Huxley, eserinde iki tane toplumdan bahsetmiştir. Biri modern, teknoloji, bilim ve uygarlığın en hat safhada olduğu Yeni Dünya Devleti, Mustapha Mond ve Fordluların yaşadığı ütöpik toplum diğeri ise ilkel, teknoloji, bilim ve uygarlık olarak geride kalan eski ve distopik olan Ayrı Bölge diye adlandırılan Vahşi John'un yaşadığı ilkel dünyadır (Farak, 2015:57). Ayrı Bölge'de Tanrı, açlık, hastalık, aile, aşk, kirlilik, yoksulluk, acı, ahlak, gerçek duygu ve kavramların varlığından söz edilen bir distopya iken Dünya Devleti'nde bireysellik, kimlik, aile hayatı, özel hayat, cinsellik, annelik, yaşlılık, ölüm, aşk, nefret gibi kavramların yok edildiğı sözde bir ütopyadır. Huxley, ironik bir şekilde Vahşi John ütöpik topluma özgürlük getiren karakter olarak tanımlarken Dünya Denetçisi, Mustapha Mond ise dönemin ve modernitenin karanlık tarafını gösteren kapitalist dünya gücü ve üretim bandının kurucusu, Henry Ford'u temsil etmektedir (Kaya, 2018:100). *Cesur Yeni Dünya*, fordizm adı verilen kitle üretimine ve tüketimine dayalı seri üretim tarzını gündeme getirmiştir. Bu üretim tarzı mekanistik özellikler taşıyan üretim bandını oluşturmuştur (Bıkçı, 2001:2). Fordizmle beraber teknolojik ilerlemeler seri üretim hızı güçlenerek dünya devi olmayı başarmıştır. Tıpkı eserdeki Kuluçka ve Şartlandırma Merkezi'nde yapılan seri üretim ve emek gücünün denetlenmesi gibi. İnsanların tüplerde ve uygun sınıflara ait özelliklerle ihtiyacı kadar üretilmeleri, Ford üretiminin travmalarını okuyucuya göstermektedir (Ekiz, 2018:23). Diğeri taraftan Aldous Huxley, "Okuyucusuna mitolojinin ve organizasyonun Fordizm ve tüketimcilik olarak kolayca tanındığı planlı bir toplum sunarak" (Congdon, 2011:96) dönemin içinde bulunduğı durumu hicvetmiştir. Eserde, "Tanrı Ford veya Bizim Ford'muz" olarak tapılan dünya gücü Mond'un modern tüketici kapitalizmini, insanları itaatkar ve kontrol edilen kölelere dönüştürmüştür. Eserdeki sürekli tüketiciliğe atıf yapan Huxley, "Atıp kurtulmak onarmaktan iyidir" (Huxley, 2018:71) sloganıyla insanları kapitalizmin kölesi haline getirmeyi başarmıştır. İnsanlar sanayi çıkarları doğrultusunda tüketime zorlanarak toplumda refah sağlanmış olacaktır. Zira otorite, insanları cahilliğe sevk ederek tüketime katkı yapmalılardır. Eski ve geçmişe karşı olan sistem, tarihi yok sayarak, müzeleri kapatarak, tarihi anıtları yok ederek Ford öncesi kitapları yakarak insanları cahilliğe ve tüketime sürüklemektedir. Tüketim miktarı düşerse bu topluma karşı

işlenmiş bir suç sayılacaktır (Huxley, 2018:72). Böylelikle herşeyi ile kontrollü, refah ve mutlu ütöpik bir toplum meydana gelecektir.

Londra Kuluçka ve Şartlandırma Merkezi, en gelişmiş teknoloji ve bilim ile insanlar yapay rahimler denilen tüplerde Bokanovski İşlemi ile seri üretimleri yapılmaktadır. Dünya Devleti yöneticileri en temelden insanları köle olarak yetiştirmek ve toplumsal istikrarı sağlamak için oldukça öjenik bir yapıya sahiptir. Francis Galton'un öjeniyi, "Neslin doğuştan gelen niteliklerini geliştiren tüm etkenler ile uğraşan bilim" (Galton, 1904:1) olarak tanımlamaktadır. Başka bir deyişle, insanların olumsuz ve kusurlu eylemlerini en aza indirgeyerek diğer nesillere aktarma sorumluluğu olarak açıklanabilir. Bu aşamada her türlü disiplin ile bilinç seviyesi sistemin istenilen özellikleri doğrultusunda süreç devam eder. 20. yüzyıl başlarındaki bu bilimsel ilerlemenin her ne kadar toplum sorunlarını çözmek için düşünülmüş olsa da sonucu insanlardaki tahakküm duygusunu ortaya çıkaran bir araç olarak görülmüştür (Taş, 2020:436). Huxley, bu durumunun kötü yanlarını bize oldukça net şekilde göstermektedir. Öjeni sayesinde, *Cesur Yeni Dünya* eserindeki otorite, toplumsal problemleri çözmede ve toplumsal istikrarı sağlamada oldukça başarılı olmuştur. Bu başarıyı eserde, Bokanovski Yöntemi'nin avantajlarını gururla öğrencilere anlatan Merkez müdürü; "Bokanovski Yöntemi toplumsal istikrarın en önemli araçlarından biridir. Tektip gruplarda standart erkek ve kadınlar. Küçük bir fabrikanın çalışanları tek bir yumurtanın ürünleri olabilir... Sonsuz bir biçimde bokanevskileştirebilseydik, bütün sorun çözüldü" (Huxley, 2018:34-35) diye açıklama yapmıştır. Dünya Devleti'ne itaatkâr bireylere temel aşamada müdahale edildiği için topluma uyum sağlayacak sınıflar sistematik şekilde üretilmektedir. Huxley, insaları zekâ ve becerileri bakımından eşit olacağı sınıfsız bir toplumdan bahsetmenin mümkün olmayacağını, istikrar sağlanmak için her birey üretildiği sınıf grubunda memnun ve mutlu olarak yaşaması gerektiğini aksi takdirde bu memnuniyet durumu oluşmazsa kaosa sebebiyet vereceğini eserde anlatmaktadır (Taş, 2020:442). Bu yüzdendir ki toplumda hiyerarşik bir düzen söz konusudur. Çünkü üretim aşamasında beş ayrı sınıf şeklinde seri üretim yapılmaktadır. Bunlar: Alfalar, Betalar, Gamalar, Deltalar ve Epsilonlar olup her embriyonun mesleğe ve ait olduğu sınıfa bağlı olması amaçlanır;

Delta Çocukları haki giyer. Oh hayır, Delta çocuklarıyla oynamak istemiyorum. Ve Epsilonlar hala daha kötü. Okuyup yazamayacak kadar aptallar. Ayrıca, çok canavarca bir

renk olan siyah giyerler. Alfa çocukları gri giyer; Bizden çok daha sıkı çalışıyorlar çünkü korkunç derecede zekiler. Beta olduğum için gerçekten çok mutluyum çünkü çok fazla çalışmıyorum. Ve sonra Gamalardan ve Deltalardan çok daha iyiyiz. Gama aptaldır. Hepsi yeşil giyiyor ve Delta çocukları haki giyiyor. Oh hayır, Delta çocuklarıyla oynamak istemiyorum. Ve Epsilonlar hala daha kötü. Bunu yapamayacak kadar aptallar... (Huxley, 2018:52-53)

Dünya Devleti'nde ihtiyaca göre her sınıf için farklı özellikler ve yöntemler kullanılarak mekanik üretim yapılmaktadır. Huxley'in eserinde alt ve üst sınıf ayrımını net bir şekilde betimlemiştir. En üst sınıflar, zeki ve yönetici olan Alfalar ve Betalar iken sömürülen gönüllü işçi sınıflar ise Gamalar, Deltalar ve Epsilonlar'dır. Bu hiyerarşik yapı sayesinde insanın köleleştirilmesi daha kolay olmuştur. Huxley'in eseri, insanların sosyal ölçekte bir yer işgal etmek için koşullandığı bir kast sistemine dayanan bilimsel olarak mükemmel bir toplumu tasvir etmektedir (Carter & Mcrae, 1997:433). Nitekim sınıf bilinci, şartlandırma yöntemi ile insanlara öğretilmektedir. Her insan kendi sınıfına ve yaşantısına göre en baştan şartlandırılır. Huxley, tüm şartlandırılmaların en temel amacını "İnsanlara, kaçınılmaz toplumsal yazgılarını ve yapmak zorunda olduğu şeyleri sevdirmek" (Huxley, 2018:42) olarak açıklamaktadır. Örneğin, kapalı bir yerde veya fabrikalarda çalışması gereken işçi veya alt sınıf için şartlandırılma doğa nefreti ve kitap nefreti olarak meydana gelmektedir. Üretim merkezinde bulunun Pavlov odalarında bebeklikten başlayarak elektroşok sayesinde bu nefret gelişir ve tüm hayatı boyunca bireyde ne kitap ne de doğa sevgisi oluşur (Huxley, 2018:47). Hatta uykuda öğrenme denilen Hipnopedya yöntemi ile uykuda bilinçsiz şekilde ait olduğu sınıfın tüm özellikleri bebeklikten başlanarak köleleşen bireylere öğretilmektedir. Devletin etkili kontrol mekanizmasından biri olan bu yöntem ile bebekler uykuda iken toplumun değerleri, inançları ve ideolojisi yastıklarının altından kulaklarına fısıldanarak beyinlerine işlenmektedir (Zhsmurashvili, 2014:143). Böylece, sistemin gerektirdiği gibi her sınıf görevini yerine getirmek zorundadır, bu nedenle otorite gücünü güçlendirmenin daha iyi bir yolu yoktur. Bu, köleleştirilen insanların fiziksel ve zihinsel özelliklerine en büyük darbe olan insanlıktan çıkarma sürecidir. Kişiler istenilen sınıfa mahkûm edilir ve bu durumdan memnundurlar. Bu memnuniyeti sağlayan en etkili devlet araçlardan bir tanesi Soma'dır. Herhangi bir sorun veya sıkıntı durumunda insanlara günlük olarak dağıtılan uyuşturucu ile Soma tatiline çıkılır ve kişi hiç bir sorun yaşamayan uyumuş bir beyin olarak geri dönülür (Bal, 2018:111). Çünkü otoritenin en büyük silahı Soma, insanları kandırarak gerçekleri

gölgeler hatta bu gerçekler yerine insanlara mutlu halüsinasyonlar gösterir. Eserde Huxley, uygarlık için mükemmel olarak gördüğü Soma'yı kısaca öyle anlatmaktadır:

Olur da, şanssızlık bu ya, tatsız herhangi bir şey olursa, daima Soma alarak gerçeklerden uzaklaşabilirsiniz. Öfkenizi yatıştıracak, sizi düşmanlarınızla uzlaştıracak, sizi sabırlı ve dayanıklı kılacak Soma hep yanınızdadır. Geçmişte bütün bunları, sadece büyük bir çaba göstererek ve yıllar süren ahlâk eğitimiyle başarabilirdiniz. Şimdiyse iki üç tane yarım gramlık tablet almanız yeterli. Artık herkes erdemli olabilmektedir. Ahlakınızın en azından yarısını, küçük bir şişede yanınızda taşıyabilirsiniz. Gözyaşlarından arındırılmış Hristiyanlık, işte Soma bu. (Huxley, 2018:236)

Huxleyin *Cesur Yeni Dünya*'nda davranışsal ve mental sağlık problemlerinin tek reçetesi rutin Soma kullanımıdır. Kölelik sevgisi yaratmak için insanların Soma'ya olan bağlılığı otoriteyi ayakta tutmaktadır. Böylece, soma uyuşturucusu insanları istedikleri zevklere, hazlara ulaştırarak mutlu ve bilinçsiz köleler meydana getirmeye devam edecektir. Bu sayede kölelerin, “Keyiften başlarını kaldıracak zamanları ve oturup düşünecek tek saniyeleri bile olmayacaktır” (Huxley, 2018:75). Tam da otoritenin istediği gibi insanlar mutlu, aptal ve maneviyattan yoksun birer zehirlenmiş köle olarak yaşamlarını sürdürmeye devam etmektedirler. Nitekim “Manevi aktiviteye, bilimsel meraka, sanatsal yaratıcılığa veya kültürel mirasın araştırılmasına gerek yoktur. Bunların yerini Soma Hapları, seks hormonlu sakızların tüketimi, Soma tatilleri, toplu seks ayinleri almıştır” (Hadomi, 1991:113). Zihinleri uyuşan Dünya Devleti vatandaşların hemen hemen hepsi Soma'nın bağımlısı ve kölesi olduğunun farkında bile değildir. Eserde, Soma almayı rededen ve bağımlılık yaptığının farkında olan Bernard Max, Helmholtz Watson ve Ayrı Bölge vatandaşı olan Vahşi John karakterleri iken Soma'nın bağımlısı olanlar ise Lenina ve Vahşi John'un annesi Linda'dır. Hatta bu bağımlılık Linda'nın yüksek doz Soma'dan ölmesine sebebiyet vermiştir. Annesinin ölümünden sonra John, Soma kölesi olmayı şiddetle rededer ve hatta sisteme isyan eder çünkü annesi Soma kölesi olarak ölmüştür. Eserde Delta sınıfının günlük Soma istihkakı dağıtılırken John fikilerini şöyle dile getirmiştir:

Ey Cesur Yeni Dünya! Bana kulak verin... O korkunç maddeyi kullanmayın. Zehir o, zehir... Bedeniniz gibi ruhunuzu da zehirler. O korkunç zehrin hepsini çöpe atın... Sizi özgürlüğüne kavuşturmaya geldim... Fakat köle olmak hoşunuza gidiyor mu? Özgür ve insan olmak istemiyor musunuz? İnsanlık ve özgürlüğün ne olduğunu anlamıyor musunuz? Size öğreteyim; isterseniz de istemeseniz de sizi özgür kılacağım. (Huxley, 2018:212-213)

John'nun Soma'ları fırlatarak başlattığı isyan Deltayı özgürlüğe değil de hayal kırıklığına uğratıp iyice öfkelenmiştir, zira Dünya Vatandaşları için Soma'sız bir yaşam düşünülemez. Biyolojik olarak hayatın temel bir parçası olan Soma'ya alıştırılan, özgürlük ve özgür irade nedir bilmeyen bu insanların durumu John için

kabul edilemez. Kendisi gerçek bir dünyada yaşayan ve tüm insani duyguları bilen bir karakter olan John, totaliter sistemi yöneten Mustafa Mond'a insanlara neden gerçekleri vermiyorsunuz diye sorduğunda; "İnsanlar mutlu; istediklerini alırlar ve elde edemeyeceklerini asla istemezler. İyi durumdalar; onlar güvende; asla hasta değiller; ölümden korkmazlar; tutkudan ve yaşlılıktan habersizler ve bundan çok memnunlar" (Huxley, 2018:219) şeklinde açıklamalar yaparak tüm yaptıklarının bir işe yaramayacağını Vahşi John'a kanıtlamıştır. John ise Mond'a; bu tarz sahte mutluluk ve zevkler yerine gerçekleri, Tanrı'yı, iyilik ve günahı, özgürlüğümü, benliğimi hatta mutsuz olma hakkımı istiyorum diye karşılık verir (Huxley, 2018:238). İnsanları bu rüyadan uyandıracak tüm mcadelere rağmen bir türlü insanları özgürlüğüne kavuşturamayan John, kendisi sistemin kölesi haline geldiğini gördüğü anda kendini asarak gerçek zgrlğe kavuşturacaktır. Huxley, gelecekte gerek teknoloji gerekse bilim alanında olabilecek tüm gelişmelerin insanları nasıl mekanik ve özgürlüğü elinden alınan kölelere dönüştürdüğünü *Cesur Yeni Dünya* eseriyle gözler önüne sermiştir.

SONUÇ

Kölelik, insanların özgürlüklerine vurulan en büyük zincirdir. Nitekim ‘İnsan özgür doğar, oysa her yerde zincire vurulmuştur’ diyen J. Rousseau’nun bu sözleri belki de bu durumu en iyi açıklayan sözdür. “Özgür insan ne demire vurulmuş olmayan insandır ne de bir kaleye hapsedilmiş yahut cezalandırılma korkusuyla bir köle gibi terörize edilmiş olmayan insandır” (Berlin, 2007:62). Oysaki insanlık kadar eski olan kölelik, bireyi özgürlüğünden mahrum bırakarak hatta bireyi başkasının mülkü konumuna düşüren utanç abidesi bir müessedir. Özgürlüğünü kaybeden birey, yozlaşarak insanlığını ve benliğini kaybeden meta kölelere dönüşmektedir (La Boetie, 2011:72). Tüm benliği ile efendisine veya otoriteye bağlı olan köle, tamamıyla efendisinin tahakkümü altında yaşar. Hiçbir hakka sahip olmayan köle, doğası gereği istediği şekilde yaşayamaz, mülk edinemez, evlenemez, eğitim alamaz, çocuk yetiştiremez. Sonuç itibarıyla Efendi, sömürü amacıyla kişinin yönetimi, kârı ve devri gibi durumları o kişiyi kişisel özgürlüğünden yoksun bırakacak şekilde kontrol altında tutmaktadır (Kıran, 2018:813). Zoraki şekilde oluşan bu kölelikte her türlü şiddet ve kötülük mübahtır. Tüm bu yetkileri veren yasalar hatta dini yaklaşımlar mevcuttur. Tüm bunlar köleliğin kaldırılması için köleleri isyana sürüklemiş, sonunda kölelik birçok uygarlıkta yasalar nezninde kaldırılmış olsa da emareleri görünmeye devam etmiştir.

Yeni Dünya Amerika’nın tarihinde kötü namıyla yer edinen kölelik, en şiddetli ve en acımasız olandır. İnsanların kıtayı keşfiyle, el değmemiş topraklara ölüm, hastalık, şiddet ve en kötü olan kölelik gelmiştir. Yerli ırkın soykırımına neden olan ve Zenci ırkı telef edip, aşağılık olarak gösteren bu insanlık utancı sayesinde bugün Amerika parlak talihini yaşamaktadır. Parangalarla, Trans Atlantik Köle Hattı ile getirtilen Zenci insanların kaderini değiştiren Amerika gerek İç Savaş zamanındaki mücadelelerde gerekse endüstriyel yönden tüm gelişmelerde köle emeğinin katkısı büyüktür. En kötü koşullarda çalıştırılan, en zalim muameleyi gören aşağılık bir ırk olarak hayvan ve eşyadan farksız olmayan köleler isyan ederek hak arayışına girmişlerdir. Bu uğurda binlerce kişi canından olsa bile kapitalist Amerika teoride köleliği kaldırmış olsa da pratikte kölelik oldukça uzun sürmüş hatta bu durum ırkçılığa kadar uzanmıştır. Siyah ırkın uğradığı haksızlıklar ve yaşadıkları

onların özgürlük ateşini harlayarak büyük mücadelelere sebebiyet vermiştir. Takdire şayan özgürlük mücadelesi yolunda oldukça büyük kayıplar vererek bugünkü duruma gelmişlerdir. Tüm bu yaşananlar ve tüm mücadeleleri gün ışığına çıkaran, köleliğe ışık tutan ve kölelik karşıtı Beyaz Amerikalı yazar olan Harriet Beecher Stowe'un *Tom Amca'nın Kulübesi* eseridir. Bu eser köleliğin en acımasız, en ilkel ve en kötü şartlarda olanı yani köleliğin zoraki şeklini bize göstermiştir. Amerika'nın kirli tarihini ortaya çıkaran Stowe, Tom ana karakteri ve eserdeki diğer zenci karakterler ile zenci ırkın yaşadıklarını tek tek açıkça anlatmıştır. Gerek kölelerin yaşam koşulları ve sömürüleri gerekse kölelikle kullanılan şiddet ve tahakküm araçlarını bu romanda olabildiğince detayları ile görebiliriz. Tom'un Güney'e satılırken yaşadığı kölelik koşulları ve efendisinin acımasız sömürüleri, George'in acımasız efendisinden özgürlüğe kaçış maceraları, köle pazarlarındaki anne-çocuk dramı, Güney ve Kuzey arasındaki kölelik farkları romanda en önemli temalar olarak okuyucuya sunulmuştur. Özellikle kölelerin bölgesel farklılıkları, kadınların kölelikte konumu, kişilerin kölelikteki hizmet biçimleri, ağır çalışma koşulları ve iyi-kötü efendi ayrımı, ırk ayrımı, beyaz ırk üstünlüğü ve siyah ırkın alt tabaka görülmesi üzerine odaklanan Stowe Amerika Tarihi'nin tüm acı gerçeklerini ortaya çıkarmıştır.

Nitekim eserde, zoraki şekilde gelişen kölelik, kırbaç, açlık, tecavüz gibi cezalarla köleler sömürülmektedir ve ayrıca köleler korku ve şiddet sayesinde efendisine itaat ve hizmet etmektedir. Ölesiye sömürülen köleler özgür olması çok zor bir durumdur ancak ya kaçmak ya da ölmek onlar için özgürlüktür. Tom'un işkenceden ölümü, her ne kadar bedenini özgürleştirmemiş olsa da ruhunu artık özgürlüğüne kavuşturmuştur. Zira "Özgürlük öylesine büyük ve öylesine hoş bir iyiliktir ki, bir kez kayboldu mu tüm kötülükler arka arkaya sıralanır" (Cevizoğlu, 2020:75). cümlesi özgürlüğünü kaybeden tüm insanlara yapılan muamelelerin bir nevi ön sözüdür. Tüm bu kötülükler *Tom Amcanın Kulübesi* eserinde açıkça işlenmiştir.

Dünyadaki tüm uygalıklarda uygulanmış olan kölelik gerek modernite, gerekse tüm alandaki gelişmeler sayesinde kılık değiştirip günümüze kadar hayatta kalmayı başarmıştır. Her ne kadar modernizm, bilim, ve teknoloji insanın yaşam tarzını, değerlerini, inançlarını ve gerçekleri değiştirse de şuan vuku bulan kölelik

biçimi olan modern kölelik, gönüllü neferler sayesinde hiçbir zaman yok olmayacaktır. Geçmişten günümüze kadar ulaşan bu utanç abidesi müessese, varlığını çağdaş bir form olan modern kölelik şeklinde sürdürmeye devam etmektedir. İnsanlar, sistemin gönüllü köleleri olarak boynuna takılan zincirlerden bihaber şekilde hayatta kalmaya devam etmiştir. Nitekim modern toplumda, sistemin kölesi olmakta en önemli rolü iktidar veya otorite oynamaktadır. Çünkü otorite kişilere belli davranış, ideoloji, değer ve inançlar benimseterek insanların kölelik durumunu doğal karşılanmasına sebep olmuştur. Gönüllü köleler olmamızdaki en etkili diğer parametreler ise kapitalizm, modernizm, arzu nesnesi para, tüketim kültürü ve hiyerarşik toplum yapısı kavramlarıdır. Tüm bu kavramlar dünya üzerinde varoldukça köleliğin tüm biçimleri hayatta kalmaya devam edecektir. Zira hem zoraki hem de gönüllü bir şekilde meydana gelen kölelik biçimleri insanlık suçu olarak görülmekte ve bunun için mücadeleler devam etmektedir.

Popüler bir klasik olarak sağlam bir yer edinen ve modern köleliğe ışık tutan İngiliz yazar Aldous Huxley'in *Cesur Yeni Dünya* eseri ütöpik bir roman gibi görünse de geleceğin toplumlarına bir uyarı niteliğinde olan distöpik bir kurgudur. Bu eser ise kölelik kavramının en çağdaş, en hayalî ve en gelişmiş şartlarda olanı yani köleliğin gönüllü şeklini bize göstermiştir. Aynı zamanda Huxley, “İnsanlığın geleceğine dair son derece karamsar bir tablo” (Varricchio, 1999:98) çizmektedir. Bu tabloda, *Cesur Yeni Dünya* hem refahın hem de mutluluğun olduğu bu refahı gelişmiş teknoloji ve mükemmel mühendislik ile sağlandığı, bebeklerin yapay yollarla dünyaya geldiği ve tüplerde büyütüldüğü modern, gelişmiş ve uygar bir toplumdur. Nitekim bu toplumda, hipnopedya yöntemiyle insanların sınıf bilincinin oluştuğu, sınırsız tüketimin zorunlu olduğu, insanların otorite tarafından dayatılan bir yaşam sürdürdüğü, cinsel hayatın rastgele olduğu, hiyerarşik yapıda üst sınıfın zeki ve yönetici olduğu, alt sınıfın ise aptal ve işçi olduğu, gönüllü kölelerin Soma denilen uyuşturucu ile mutluluk bulduğu böylelikle kimsenin isyan edemeyeceği totaliter bir yaşam mevcuttur (Küçük, 2019:150). Bu garip Yeni Dünya’da özgürlüğe yer yoktur; tüm insanların eylemleri yönlendirilir ve kontrol edilir. *Cesur Yeni Dünya*, özgürlüğü olmayan bir topluluktur. Aslında özgürlük, mutluluk ve istikrar için feda edilmiştir. Bu fedakârlığın farkında olmayan modern ve mekanik köleler için özgürlük hiçbir şey ifade etmemektedir. Çünkü toplumun ana planına göre manipüle edilen insan

artık özgür değildir ve olamazdır (Ward, 1960:178). Ayrıca, toplum istikrarının sağlanması için kişilerin tarihle, sanatla, edebiyatla, kitaplarla ilgili olmaması gerekir, özellikle de düşünmemek ve sorgulamamak için cahil bir toplum oluşturulur. Dolayısıyla, bu yollarla sağlanan istikrar sayesinde insanlar, hayatını ve işini severek ve mutlu şekilde manipüle edilerek kontrol altında hayatını idame ettirir. Özellikle totaliter devlette manipülasyon, hayatın anlamını, aile değerini, sevgiyi, bireysel özgürlüğü ve zihniyeti manipüle etmekte oldukça başarılıdır. Otorite, teknoloji, uyuşturucu, pornografi ve diğer zevkli eğlenceler aracılığıyla onları o denli manipüle edip ve uyuşturmuştur ki boyunlarındaki zincirleri fark edemeyecek kadar sistemin gönüllü neferleri haline gelmişlerdir. Bu bağlamda Huxley, 1962 yılında Kaliforniya Tıp Okulu'nda yaptığı konuşmada şu uyarıları yapmıştır: Gelecek nesilde, insanlara köleliği sevdirmenin ve adete gözyaşı dökmeden diktatörlük üretmenin, tüm toplumlar için farmakolojik bir yöntemi olacak; özgürlükleri ellerinden alınacak ve bundan zevk alacaklar, çünkü propaganda veya beyin yıkama veya farmakolojik yöntemlerle geliştirilmiş beyin yıkama ile herhangi bir isyan etme arzusundan uzaklaşacaklardır ve bu son devrim olacak gibi görünmektedir (Huxley, 2006:37). Huxley'in geçmiş zamandaki uyarıları, şuan ki mevcut düzende var olmakta ve insanları bilinçsiz bir şekilde uyutacak devrimin izlerinin emareleri görünmektedir. Bu bağlamda, Shakespeare'in *Fırtına* eserinde, “Biz rüyaların mayasından yaratıldık ve hayatımız uykuyla çevrilidir” (Shakespeare, 2015:62) diyerek bu duruma en iyi şekilde açıklık getirmiştir.

Nitekim Ütopik Dünya'nın aksine, *Cesur Yeni Dünya*'da Huxley, Ayrı Bölge olarak adlandırdığı, her şeyi ile bu dünyaya zıt olan bir dünya daha yaratmıştır. Huxley, bu iki zıt dünyayı karşılaştırır: Yeni Dünya, özgürlüğün olmadığı materyalist dünya; diğeri ise insanların bireysel özgürlüklerinin tadını çıkardıkları ilkel dünyadır. Romanın kahramanı olarak kabul edilen Vahşi John, ilkel dünyayı temsil ederken kitaptaki en takdire şayan, en yakından özdeşleştirebildiğimiz karakter olduğu rahatlıkla söylenebilir. “En büyük zorluk, uygarlığa girdiğinde olur” (Grushow, 1962:45) diyen John'un romandaki mesajı, insanlığı yani, Dünya Devleti'nin vatandaşlarını özgür kılmaktır. Ancak uygarlığın zehirlediği John, kendini özgür kılmak için intihar eder. John'un intiharı gerçekten de özgürlüğün bir simgesi ve bu köleleştirici yeni ve modern dünyaya karşı bir tepkidir (Farag, 2015:61). Modern

uygarlığın sürüklenmesiyle ilgili derin endişelerini eseriyle dile getiren Huxley'in, maalesef ki haklılık payı oldukça yüksektir. Dünya ve insanlar var oldukça değişim, dönüşüm geçirse bile baki ve tekrar edecek bir kölelik biçimi her zaman mevcuttur. Bu durumu en iyi Meyers'in sözleri özetlemektedir, "Tarih, kitlelerin önce Ütopya vaadiyle isyana çekildiği, sonra işlerini yaptıklarında yeni efendiler tarafından yeniden köleleştirildiği bir dizi dolandırıcılıktan oluşur" (Meyers, 2010:114). Sonuç olarak, tekerrürden ibaret olan tarih, bir kısır döngü içine girerek hem ütopya hem de distopyada her zaman baki kalacak bir kölelik biçimini meydana getirecektir.

KAYNAKÇA

- Ana Britannica. (1989). **Kölelik**. İstanbul: Ana Yayıncılık.
- Adi, N. (2018). The Significance of Philanthropy and Piety Conducted by the White and Black Characters: A Study on Harriet Beecher Stowe's Uncle Tom's Cabin. **Journal of Arts & Humanities**, 43-51.
- Akgün, E. (2016). Modern Kölelik İnsan Ticareti ve Rakamlarla Türkiye Gerçeği. **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, 57-181.
- Akgündüz, A. (1991). *Umumi Hukuk Tarihi Ders Notları*. Konya: Mimoza Yayınları.
- Al-Barzaji, L. I. ve Rasheed, L. A. (2008). Aldous Huxley's Brave New World :Ignorance and Failure to Recognize the Purpose of the Human Spirit. **AL-Fatih Journal**, 47-59. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Androff, D. (2010). The problem of contemporary slavery: An international human rights challenge for social work. **International Social Work**, 209-222. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Giddens, A. ve Pierson, C. (2001). **Modernliği Anlamlandırmak**, (Çev. Murat Sağlam ve Serhat Uyurkulak). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Aristoteles. (2013). **Politika**. İstanbul: Ark Kitapları.
- Aristotle. (1999). **Politics**. Ontario, Canada: Batoche Books. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Armitage, D. (2009). **The Declaration of Independence: A Global History**. Harvard: Harvard University Press. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Baghci, B. (2012). **The Politics of the (Im)Possible: Utopia and Dystopia**. New Delhi: Sage Press. Baghci, (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Bakewell, P. (1998). **A History of Latin America**. Malden: Wiley-Blackwell Publishing. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Bakır, A. (2008). **Ortaçağ Tarih ve Medeniyetine Dair Çeviriler II**. Ankara: Bizim Büro Basımevi Yayın Dağıtım.
- Bakır, Z. Z. (2016). Modern Kölelik. **Uluslararası Hukuk Dergisi**, 1-22.
- Bal, M. (2018). Caydırmaya Karşı Platon'un Lakhes Diyaloğunda ve Aldous Huxley'in Cesur Yeni Dünya Romanında Cesaret Felsefesi. **Mavi Atlas**, 90-130.

- Baldellou, M. M. (2017). Transatlantic Growth Through Slavery and Freedom In Harriet Beecher Stowe's Uncle Tom's Cabin and Gertrudis Gómez De Avellaneda's Sab. **Odisea**, 127-138. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Bales, K. (2002). **Küresel Ekonomide Yeni Kölelik**. İstanbul: Çitlembik Yayınları.
- Bales, K. (2012). **Disposable People: New Slavery in the Global Economy**. California: University of California Press. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Berlin, I. (2007). İki Özgürlük Kavramı. **Liberal Düşünce Dergisi**, 59-72 .
- Beşe, A. ve Aras, D. (2012). "Tom Amca'nın Kulübesi" ve "The Octoroon" Adlı Yapıtlarda Uzam ve Simge. **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 259-268.
- Bıkcı, D. (2001). Modernizm ve Postmodernizm. **İş-Güç: Endüstri ve İnsan Kaynakları Dergisi**, 1-5.
- Birecikli, İ. B. (2011). Amerika'nın Kuruluşu ve ABD-Avrupa İlişkileri (1776-1876). **History Studies ABD ve Büyük Ortadoğu İlişkileri Özel Sayısı**, 81-103.
- Bonofeld, W. (2014). **Yıkıcı Akıl ve Olumsuzlama**, çev. Özgür Yalçın. İstanbul: Otonom Yayıncılık.
- Bryson, L. (1956). **Aspects of Human Quality**. New York: Orbis Books.
- Bullard:(1997). **The Ku Klux Klan: A history of Racism and Violence**. Alabama: The Southern Poverty Law Centrer. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Carter, R. ve Mcrae, J. (1997). **The Routledge History of Literature in English: Britain and Ireland**. London and New York: Routledge. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Cevizoğlu, H. (2020). Zoon Politikon (Siyasal Hayvan) Ya da Gönüllü Kulluk ve Özgürlükten Kaçış. **İletişim Çalışmaları Dergisi Sayı: 18**, 64-80.
- Chomsky, N. (2000). **Dünya Düzeni: Eskisi Yenisi** (Çev. Ali Çakıroğlu ve Tunacan Birkay). İstanbul: Metis Yayınları. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Congdon, B. (2011). Community, Identity, Stability: The Scientific Society and the Future of Religion in Aldous Huxley's Brave New World. **ESC Journal**, 83–105. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Cornell, B. ve Bales, K. (2008). **Slavery Day**. California: Ground-Work Books. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)

- Crane, A. (2012). Modern Slavery As A Management Practice: Exploring The Conditions and Capabilities For Human Exploitation. *Academy of Management Review*, 1-53. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Çörekçioğlu, H. (2016). Biz ve Cesur Yeni Dünya’da İlkencilik. *Folklor/Edebiyat*, cilt:22, sayı:86, 93-108.
- Delibaş, H. (2019). Transatlantik Köle Ticaretine Dair Bir Analiz (Gorée ve Saint Louis Köle Ticareti). *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi*, 32-42.
- Demirel, D. (2014). Modernizmden Postmodernize Kamu Yönetimi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 169-178.
- Demirhan, A. (2004). *Modernlik*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- DiMaggio, K. (2014). Uncle Tom’s Cabin: Global Best Seller, Anti-slave Narrative, Imperialist Agenda. *The Global Studies Journal*, 15-23. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Dore, F. (2016). Sömürgeci İspanyol Amerikası’nda Aristotelesçi Doğal Köle Kavramı. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 31-50.
- Dönmez, İ. H. (2016). “Görülüyorum Öyleyse Varım” Çağında Yaşamak! *TRT Akademi Dergisi*, 782-784.
- Drabelle, E. (1997). *ABD’nin Portresi*. Washington: Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı Yayını.
- Durgun, Ş. ve Kaya, E. E. (2020). Irkçılığın Dönüşümü: Kavramsal ve Kuramsal bir Analiz. *Akademik Hassasiyetler*, 79-102.
- Edis, Z. (2015). *Lorraine Hansberry’nin A Raisin In The Sun Adlı Eserine Olgucu Bir Yaklaşım*. (Doktora Tezi). Van: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ekinci, E. B. (1995). Tarihimizde Kölelik. *Köleleri Evlat Sayan Medeniyet, Tarih ve Medeniyet*, S: 11, 20-25.
- Ekiz, C. (2018). Distopik Devletin Biyopolitikası. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13-31.
- Elkins, M. S. (1976). *Slavery* . Chicago: The University of Chicago Press.

- Elnahla, N. ve McKay, R. (2020). Aldous Huxley's Brave New World: Mental health problems, cannabis and the division of labour. *Transnational Corporations Review*, 106-125. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Enroth, C. (1960). Mysticism in Two of Aldous Huxley's Early Novels. *Twentieth Century Literature*, 123-132. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Ertuğrul, G. ve Parlas, B. (2015). Education In Thomas More's Utopia. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1-5. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Farag, A. A. (2015). Enslavement and freedom in Aldous Huxley's Brave New World. *International Journal of English and Literature*, 57-61. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Fauchald, N. (2005). *William Lloyd Garrison Abolitionist And Journalist*. Minneoapolis: Compass Points Book. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Fendoğlu, H. T. (1996). *İslâm ve Osmanlı Hukukunda Kölelik ve Cariyelik*. İstanbul: Beyan Yayınları.
- Frederick, D. (2014). Voluntary Slavery. *Las Torres de Lucca*, 115-137. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Freedman, R. (2002). *Abraham Lincoln and Frederick Douglass: The Story Behind an American Friendship*. New York: Houghton Mifflin Harcourt. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Galton, F. (1904). Eugenics: Its definition, scope and aims. *The American Journal of Sociology*, 1-25.
- Gençoğlu, A. Y. (2012). Kapitalizmin Temel Nitelikleri Açısından Emeğin Konumu. *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 98-116.
- Genovese, E. D. (1976). *The World, the Slaves Made*. New York: Vintage Books. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Gerger, H. (2012). *Kan Tadı: Belgelerle ABD'nin Kara Tarihi*. İstanbul: Yordam Yayınevi.
- Geus, M. D. (2013). The transition to green lifestyles based on voluntary simplicity: the difficult road towards enjoyable, graceful and sustainable lifestyles. *Advances in Sustainability and Environmental Justice*, 31-49. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)

- Giroux, H. A. (2016). Trump's America Rethinking 1984 and Brave New World. *America's Addiction to Terrorism Journal*, 20-40. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Gregg, C. (2007). *The Cambridge Introduction to the Nineteenth-Century American novel*. United Kingdom: Cambridge University Press. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Grushow, I. (1962). Brave New World and The Tempest. *College English*, 42-45. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Güler, M. A. (2015). Modern Kölelik ve Modern Köleliğin Görünümleri. *Dergi Park*, 23-46.
- Güngör, C. (2005). *Çağdaş Tefsirde Kölelik Yorumu*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Hadomi, L. (1991). From Technological Dystopia To Intopia: Brave New World and HomoFaber. *Utopian Studies*, 110-117. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Harvey, D. (2012). *Postmodernliğin Durumu Kültürel Değişimin Kökenleri*. (Çev. Sungur Savran). İstanbul: Metis Yayınları.
- Hedrick, J. D. (1994). *Harriet Beecher Stowe: A Life*. New York: Oxford University Press. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Hegel, F. (2001). *Bilinç Problemi, Köle-Efendi Diyalektiği, Praksis Felsefesi*. (Çev. Tülin Bumin). İstanbul: Y.K.Y.
- Huxley, A. (2006). *Brave New World Revisited*. New York: HarperCollins Publisher. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Huxley, A. (2018). *Cesur Yeni Dünya*. (Çev. Ümit Tosun). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Jackson, K. (1997). *America Is Me*. New York: Harper Colins publishers e-book. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Jardine, A. A. (2017). *Regulating Modern Slavery: Contemporary Developments, Corporate Responsibility and the Role of the State*. Liverpool: John Moores University. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Kachur, M. (2006). *The Slave Trade*. Philadelphia: Chelsea House Publishers. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Kadör, M. (2019). *Slavery As Construction and Experience in Uncle Tom's Cabin And Beloved*. İzmir: Dokuz Eylül University. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)

- Karadeniz, Ö. (1974). **Roma Hukuku**. Ankara: AÜHF Yayınları.
- Karan, U. (2018). Kölelik, Kulluk, Zorla Çalıştırma Ve Zorunlu Çalışma Yasağı: Anayasa Ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bağlamında Karşılaştırmalı Analiz. **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 415-462.
- Kaya, H. (2018). The Modern in Huxley's Brave New World and Tanpınar's The Time Regulation Institute. **Agathos**, 99-114. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Kerov, Z. M. (2019). **İlkel Topluluk, Köleci Toplum, Feodal Toplum** (Çev. Sevim Belli). Ankara: Sol Yayınları.
- King, M. L. ve King, C. S. (1984). **The words of Martin Luther King, Jr.** New York : Newmarket Press. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Kıran, A. (2018). Aristotle and Slavery. **Route Educational and Social Science Journal Volume** , 810-818 . (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Kırılmaz, H. ve Ayparçası, F. (2016). Modernizm ve Postmodernizm Süreçlerinin Tüketim Kültürüne Yansımaları. **İnsan&İnsan Dergisi**, 32-58.
- Kırık, H. (2018). **Köle**. İstanbul: Yordam Edebiyat Basın ve Yayın.
- Kolbert, E. (2018). Dış Görünüş. **National Geographic Türkiye İrk Özel Sayısı**, 54-67.
- Köksalan, N. (2020). Gönüllü Kölelikten Gönüllü Sadeliğe. **İktisat, İşletme ve Yönetim Bilimleri Kongreler Serisi**, 676-681.
- Kumar, K. (1987). **Utopia and Anti-Utopia in Modern Times**. Oxford: Blackwell. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Küçük, H. (2019). Aldous Huxley Brave New World/Cesur Yeni Dünya Kitap İncelemesi. **Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi**, 143-151 .
- La Boetie, E. (2011). **Gönüllü Kulluk Üzerine Söylev** (3. Baskı, Çeviri ve Yorum: Mehmet Ali Ağaoğulları). Ankara: İmge Kitabevi.
- Las Casas, B. d. (2004). **Kızılderili Katliamı**. (Çev. Ömer Faruk Birpınar). İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı.
- Lengelle, M. (1993). **Kölelik**. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Lenin, V. İ. (2016). **Devlet ve Devrim**. (Çev. M. Halim Spatar ve Celal Üster). İstanbul: Yordam Kitap.

- Lewis, B. (2006). **Ortadoğu'da Irk ve Kölelik**. (Çev. Enver Günsel). İstanbul: Truva Yayınları.
- Lewis, B. (2010). **Ortadoğu**. (Çev. Selen Y. Kölay). Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Lordon, F. (2012). **Kapitalizm Arzu ve Kölelik**. (Çeviren: Akın Terzi). İstanbul: Metis Yayınları.
- Malay, H. (2010). **Çağlar Boyu Kölelik (Eski Yunan ve Roma)**. İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Marx, K. (2012). **Gundrisse**. (Çev. Sevan Nişanyan, 2. Baskı). İstanbul: Birikim Yayınları.
- Meydan, L. (1981). **Köle**. İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Meyers, J. (2010). **Orwell: Life and Art**. USA: University of Illinois. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Mızrak, B. (2017). Amerika'da Ayrımcı Politiklar ve Siyahi Mücadele Tarihi. **İHH İnsani ve Sosyal Araştırma Merkezi**, 1-25.
- Monzini, P. (2004). Trafficking in Women and Girls and the Involvement of Organized Crime in Western and Central Europe. **International Review of Victimology**, 73-88. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Mooers, C. (1997). **Burjuva Avrupa'nın Kuruluşu Mutlakçılık, Devrim ve İngiltere, Fransa, Almanya'da Kapitalizmin Yükselişi**. Ankara: Dost Kitabevi.
- More, T. (2006). **Ütopya**. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Ngwe, P. D. (2005). Origins of American Slavery. **OAH Magazine of History**, 51-56. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Ngwe, J. ve Elechi, O. (2012). Human Trafficking: The Modern Day Slavery of the 21st century. **African Journal of Criminology and Justice Studies**, 103-119. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Orwell, G. (2013). **Bin Dokuz Yüz Seksen Dört**. (Çev. Celâl Üster). İstanbul: Can Yayınları.
- Özbek, M. (2015). **Irklara Veda, Yaşasın Biyolojik ve Kültürel Çeşitlilik**. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Özbek, S. (2003). **İrkçilik**. İstanbul: Bulut Yayınları.

- Özçelik, P. K. (2015). Yoksulluğun Küresel Birikimi: Risk mi? Yoksa Fırsat mı? *İdealkent Dergisi*, 8-33.
- Özer:(2007). Slavery and The Slave Trade During The Nineteenth Century in Egypt. *Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Dergisi*. Cilt: V, Sayı:1, 65-66. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Özkiraz, A. (2003). *Modernleşme Teorileri ve Postmodern Durum*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Pakalın, M. Z. (1993). *“Köle”, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: MEB.
- Patterson, O. (1982). *Slavery and Social Death: A Comparative Study, With a New Preface*. Abd: Harvard University Press. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Paz, E. O. (2014). *The moral value of slavery as represented in Harriet Beecher Stowe’s Uncle Tom’s Cabin*. Gothenburg: Göteborgs Universitet. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)tır
- Poliakov, L. (2011). *Ari Miti: Avrupa’da Irkçı ve Milliyetçi Fikirlerin Tarihi*. (Çev. Y. Kaya ve A. Yıldırım). Ankara: Epos Yayınları.
- Poulin, R. (2003). Globalization and the Sex Trade: Trafficking and the Commodification of Women and Children. *Canadian Women Studies*, 38-47. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Sarıcık, M. (1999). *Batılı Kölelik Anlayışı Karşısında Osmanlı’da Kölelik, Cariyelik ve Harem*. Isparta: Osmanlı Araştırmalar Vakfı.
- Satz, D. (2009). Voluntary Slavery and The Limits of the Market. *Law & Ethics of Human Rights*, 87-109. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Sennett, R. (2014). *Otorite*. (Çeviren: Kamil Durand). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sever, H. ve Arslan:(2008). *İnsan Borsası*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Shakespeare, W. (2015). *Fırtına*. (Çev. Özdemir Nutku). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- SHH, A. (2008). *Nihayet Özgürüz-ABD’de Sivil Halklar Hareketi*. New York: ABD Dışişleri Bakanlığı Uluslararası Bilgilendirme Dairesi Yayını.
- Smith, A. (2008). *Milletlerin Zenginliği*. (Çev. Haldun Derin). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

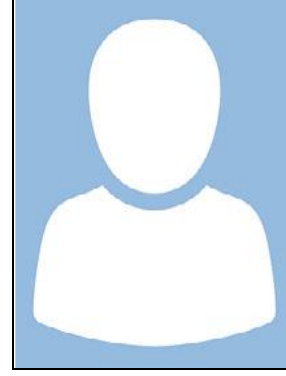
- Solomon, M. R. (2003). *Tüketici Krallığının Fethi. Markalar Diyarında Pazarlama Stratejileri*. (Çev. Selin Çetinkaya). İstanbul: Mediacat.
- Stowe, H. B. (1856). *Uncle Tom's Cabin with Dred: A Tale of the Great Dismal Swamp*. London: Phillips, Sampson and Company. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Stowe, H. B. (1994). *The Stowe Debate: rethorical strategies in Uncle Tom's Cabin edited by Mason I.Lowance, Ellen E. Westbrook, and R.C. De Prospro*. USA: University of Massachusetts Press. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Stowe, H. B. (2004). *Tom Amca'nın Kulübesi*. (Çev. Tülin Nutku). İstanbul: Can Yayınları.
- Sutherland, J. (1990). Mrs Humphry Ward: Eminent Victorian, Pre-eminent Edwardian. Oxford: Clarendon Press. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Taş, M. R. (2020). Brave New World: Aldous Huxley's Standpoint Regarding Communal Stability, Individual Freedom, and Eugenics in Light of the Concept of Ambivalence. *International Journal of Language Academy*, 431-455. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Tocqueville, A. d. (2016). *Sömürge ve Kölelik Öteki Üzerine Seçme Yazılar*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Turan:(1990). *Türkiye-İtalya İlişkileri I, Selçuklulardan Bizans'ın Sona Erişine Kadar*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Umur, Z. (1967). *Roma Hukuku, Umumi Mefhumlar-Hakların Himayesi*. İstanbul: Fakülteler matbaası.
- Usher:(2016). *Letters of Note: Volume 2: An Eclectic Collection of Correspondence Deserving of a Wider Audience*. California: Chronicle Books. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Varricchio, M. (1999). Power of Images/ Images of power in brave New World and Nineteen Eighty-Four. *Utopian Studies*, 98-114. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Vollaro, D. (2009). Lincoln, Stowe, and the 'Little Woman/Great War' Story: The Making, and Breaking, of a Great American Anecdote. *Journal of the Abraham Lincoln Association*, 18-34. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Walker, D. ve Gray, D. (2007). *Historical Dictionary of Marxism*. Toronto: Scarecrow Press. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)

- Ward, R. J. (1960). The Tired, Timid World of Aldous Huxley. **Review of Social Economy**, 178-181. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)
- Weber, M. (2012). **Ekonomi & Toplum**. İstanbul: Yarı Yayınları.
- Wood, E. M. (2003). **Kapitalizmin Kökeni Geniş Bir Bakış**. (Çev. A. Cevdet Aşkın). Ankara: Epos Yayınları.
- Yardımcıoğlu, H. (2017). **Köleler ve Efendiler**. İstanbul: Şira Yayınları.
- Yenidunya, A. C. (2007). **İnsan Ticareti Suçu (TCK.m.80)**. Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.
- Zengin, G. T. (2021). **Kapitalizmde Devletin Değişim**. (Doktora tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zhsmurashvili, L. (2014). Dehumanized Society in Aldous Huxley 's Brave New World. **Humanities and Social Sciences**, 139-154. (Kaynağın çevirisi tarafımdan yapılmıştır)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : KILIÇ, Yıldız
Uyruğu : T.C
Doğum Tarihi ve Yeri :
Telefon :
E-mail :
Telefon :
Fax :
ORCID : 0000-0002-2785-8766

Eğitim

Derece

Eğitim Birimi

Mezuniyet Tarihi

Lisans

B.Ü İngiliz Dili ve Edebiyatı

21/05/2018

İş Deneyimi

Yıl

Yer

Görev

.....

.....

.....

Yabancı Dil

.....

Yayınlar

.....

Hobiler

.....

Tez Başlığı / Konusu:

16/09/2022

**HARRIET BEECHER STOWE'IN TOM AMCANIN KULÜBESİ ESERİNDEKİ İLKEL KÖLELİĞİN
ALDOUS HUXLEY'İN BRAVE NEW WORLD ESERİNDEKİ MODERN KÖLELİĞE DÖNÜŞÜMÜ**

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 81 sayfalık kısmına ilişkin, 16/09/2022 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından TURNITIN intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %3 (yüzde üç)'tür.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

16/09/2022

Yıldız KILIÇ

Adı Soyadı : Yıldız Kılıç

Öğrenci No : 19920016015

Anabilim Dalı : İngiliz Dili ve Edebiyatı

Programı : İngiliz Dili ve Edebiyatı

Statüsü : Y. Lisans ☒

Doktora ☐

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Zeki EDİS

16/09/2022

ENSTİTÜ ONAYI

U Y G U N D U R

...../...../2022

Prof. Dr. Bekir KOÇLAR

Enstitü Müdürü